

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Blanka Jedličková

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Ženy okolo ilegálního časopisu „V boj“ 1939-1942

Blanka Jedličková

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Blanka JEDLIČKOVÁ**
Osobní číslo: **H07441**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Ženy okolo ilegálního časopisu "V boj" 1939-1942**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce Ženy okolo ilegálního časopisu "V boj" 1939-1942 bude vypracována na základě archivního materiálu, především vzpomínkových prací Českého svazu bojovníků za svobodu, uložených v Národním archivu. Záměrem bude popsat aktivní činnost žen při přípravě ilegálního časopisu "V boj" a při jeho kolportaci. Bez jejich účasti by výsledek této práce byl minimální. Archivní studium je nutné doplnit znalostí historické literatury zmíněného období.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Václav Veber

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

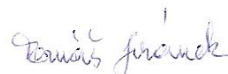
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

BRANDES, D. Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. CUHRA, J. et al. České země v evropských dějinách. 4. díl, od roku 1918. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5 (soubor). ČVANČARA, J. Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. ČVANČARA, J. Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943. (2. díl). 1. vyd. Praha: Laguna, 1997. ISBN 80-85952-19-X. ČVANČARA, J. Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1943-1945. (3. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-77-5. GEBHART, J. Dramatické i všední dny protektorátu. 1. vyd. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4. GEBHART, J. KOUTEK, J. KUKLÍK, J. Na frontách tajné války: kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1938-1941. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. GEBHART, J. KUKLÍK, J. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0. GEBHART, J. KUKLÍK, J. Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. b, 1938-1945. 1. vyd. Praha: Litomyšl: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-835-5. HLUŠIČKOVÁ, R. et al. V boj: edice ilegálního časopisu. Díl 1, 1939. Číslo 1-7. 1. vyd. Praha: Historický ústav Armády České republiky, 1992. HLUŠIČKOVÁ, R. et al. V boj: edice ilegálního časopisu. Díl 2, 1939-1940. Sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav Armády ČR, 1993. HLUŠIČKOVÁ, R. et al. V boj: edice ilegálního časopisu. Díl 3, 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav Armády ČR, 1995. HUŇÁČEK, Z. a kol. Český antifašismus a odboj. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988. JANEČEK, O. a kol. Z počátků odboje. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. JIRÁSKOVÁ, M. Stručná zpráva o trojí volbě: Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtmann v roce 1939 a v čase následujícím. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1996. KOKOŠKA, J. KOKOŠKA, S. Spor o agenta A-54: kapitoly z dějin československé zpravodajské služby. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0437-5. KOUTEK, J. A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. KUKLÍK, J. K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1976. KURAL, V. Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). POLAVSKÝ, A. V boj. 1. vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. Statečné ženy, o kterých se málo ví. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR ? AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. VONDRÁČKOVÁ, J. Kolem Mileny Jesenské. 1. vyd. Praha: Torst : Centrum Franze Kafky, 1991. Archivy: Národní archiv: Sbírká vzpomínek Českého svazu bojovníků za svobodu (3488, 3132, 3216, 2920, 2308, 3010, 1270, 1377, 2151, 1887, 399, 627, 1005, 986, 864, 2264,?) Ministerstvo národní obrany: Komise 255 Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv: fond 308 (Domácí odboj) Archiv Národního muzea: Fond CÍSAŘ Rudolf Archiv bezpečnostních složek: Fond 141 (Německé soudy v říši)

Prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28. 3. 2011

.....
Blanka Jedličková

Téma:

Ženy okolo ilegálního časopisu „V boj“ 1939-1942

Anotace:

Tato práce je věnována ženám zapojeným do činností pro ilegální časopis „V boj“, bez jejichž práce by vydávání tohoto ilegálního časopisu nebylo snad ani možné. Práce se snaží charakterizovat chování společnosti před a po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a vyzdvihnout práci žen v domácím protinacistickém odboji. Je zde popsán vznik a vývoj ilegálního časopisu „V boj“ v jeho třech existenčních obdobích, kde stěžejní zůstala snaha vyzdvihnout důležitost zapojení žen. Hlavním cílem bylo zvýraznit roli žen v protinacistickém odbojovém hnutí skrze ilegální časopis „V boj“.

Klíčová slova:

protektorát, odboj, ženy, ilegální časopis, „V boj“

Title:

Women around the illegal magazine „V boj“ 1939 to 1942

Annotation:

This thesis is devoted to women involved in work and activities for the illegal magazine named “V boj” (the liberal translation “Let’s fight”) as issuing this illegal magazine would hardly be possible without their work. The thesis tries to characterize the society’s behaviour before and after the establishment of The Protectorate of Bohemia and Moravia and to appreciate women’s work in domestic anti-Nazi resistance. It is focused on the rise and the development of the illegal magazine “V boj” in three periods of its existence with the focus on the effort to appreciate the importance of women’s involvement. The main goal was to place emphasis on the role of women in the movement of anti-Nazi resistance by means of the illegal magazine “V boj”.

Key words:

protectorate, resistance, women, illegal magazine, “V boj”

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu doc. Václavu Veberovi za vedení mé práce, cenné rady, ochotu a čas, který mi věnoval. Také bych chtěla poděkovat dr. Petru Hofmanovi, který mi poskytl cenné informace a rady, bez kterých bych se neobešla a také za jeho pomoc při mém bádání. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Národního archivu, Archivu bezpečnostních složek, Vojenského historického archivu a Archivu národního muzea za jejich pomoc při mém bádání. Děkuji také Mgr. Petru Šulcovi za pomoc s překladem a Mgr. Petře Půlpánové za trpělivost a pečlivost při čtení a korektuře této práce. V neposlední řadě patří poděkování mé celé rodině. Děkuji také všem ostatním, které jsem nejmenovala, ale kteří mi při práci pomáhali.

Obsah

Úvod.....	1
1. Masarykův odkaz	3
2. Měli jsme se bránit?, aneb vliv Mnichova na myšlení obyvatelstva.....	5
3. Vznik ženských odbojových aktivit v kontextu zrodu zahraničního a především domáciho odboje a odbojových skupin.....	9
4. Vznik a vývoj časopisu „V boj“	23
4.1 Družstvo v prvním sledu	25
4.1.1 Družstvo v prvním sledu a ženy okolo něj.....	31
4.1.2 „V boj“ a Milena Jesenská	36
4.2 Spořilovský „V boj“	43
4.2.1 Vojtěch Preissig a jeho rodina.....	44
4.2.2 Irena Bernášková a pokračování spořilovské skupiny	53
4.2.3 Zánik spořilovské skupiny zvané také „Inka – V boj“	58
4.2.4 Spořilovský „V boj“ a ženy „ve stínu Inky“	64
4.3 Vojenský „V boj“	70
4.3.1 Vojenský „V boj“ a ženy.....	74
Závěr.....	80
Seznam literatury a pramenů.....	82
Tištěné zdroje.....	82
Archivní zdroje:	87
Seznam příloh.....	89
Jmenný rejstřík	91
Přílohy	95
Resume	117

Úvod

Období okupace a Protektorátu Čechy a Morava bylo pro český národ bezesporu jedno z nejtěžších období jeho existence. Je tomu již pětadesát let od konce druhé světové války, ale její hrůzná historie by neměla být zapomenuta!

O protinacistickém odboji, o různých odbojových skupinách ale i jednotlivých odbojářích bylo napsáno již velké množství prací. Protože se o problematiku nacistického odboje zajímám již delší dobu a nikdy mi nebyly lhostejné osudy lidí, kteří bojovali za svoji vlast, nemohla jsem si nevšimnout, že se vždy tak trochu zapomíná na práci žen v odboji.

V žádném případě nechci mužům upírat jejich zásluhy, ale ve své bakalářské práci, která nese název *Ženy okolo ilegálního časopisu „V boj“ 1939-1942* bych se chtěla zaměřit na ženy a pokusit se vyzdvihnout jejich odbojovou činnost, protože ženy v ilegální práci měly bezesporu své nezastupitelné místo.

Tato práce si klade za cíl zvýraznit roli žen v odbojové činnosti prostřednictvím ilegálního časopisu „V boj“. Hlavní myšlenkou bylo upozornit na ženy, které se všemožně podílely na tom, aby mohl časopis „V boj“ vycházet a být kolportován mezi nejširší okruh lidí. Tyto odvážné ženy, o kterých se mluví jen málo nebo dokonce vůbec, si zaslouží, aby se o nich vědělo. Protože statečnost, odvážnost, hrdost a chuť bojovat za svůj národ, to nemusí být předností jen statných mužů, ale i křehkých žen!

Ve své práci se opírám nejenom o obsáhlou literaturu, ale především o velké množství archivních materiálů. Mnohé z knih k tomuto tématu vznikly v období 1948-1989. S pomocí pana doc. Vebera jsem se snažila vybrat pro svoji práci tituly, které se nepokouší zkreslovat události a také ty, které nejsou zatíženy patosem minulého režimu.

Co se týče archivních materiálů, zde jsem se snažila čerpat především z různých poválečných vzpomínek, studií, ale i o německých soudních spisů. Všechny archivní materiály bylo nutno podrobit kritice, protože např. některé vzpomínky jsou již zatíženy následnými politickými zvraty, ale i poznáním a interpretacemi zažitých událostí jinými lidmi. Při svém bádání jsem studovala materiály z Vojenského historického archivu (fond 308, fond Domácí odboj (DO)), Archivu národního muzea (fond Rudolfa Císaře), Národního archivu (fond Soutěžní práce Českého svazu bojovníků za svobodu, fond Policejní ředitelství Praha II, fond Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát, Praha, fond

Ministerstvo vnitra – Londýn, Úřad říšského protektora, Praha – fond 114, fond Archiv Huberta Ripky) a Archivu bezpečnostních složek (fond 141 Německé soudy v říši).

Tato práce obsahuje úvodní kapitoly, které se zaměřují na situaci v předmnichovském Československu a na změny ve společnosti po Mnichovu 1938. Dále bych se chtěla pokusit popsat vznik a vývoj ženských odbojových aktivit, a to v kontextu zrodu zahraničního a především pak domácího odboje a odbojových skupin. Hlavní část práce bude zaměřena na vznik a vývoj ilegálního časopisu „V boj“ a na ženy okolo něj. Není mým cílem zde vyjmenovat dlouhý jmenný seznam žen, které na „V boji“ spolupracovaly, ale připomenout tolik ženských osudů, kolik může tato práce pojmout.

1. Masarykův odkaz

14. září 1937 zemřel Tomáš Garrigue Masaryk, který byl nejen „tatičkem osvoboditelem“, ale především byl ztělesněním bojovnosti českého národa za osamostatnění a demokracii.

Pohřeb prezidenta osvoboditele 21. září 1937 se pak nesl v duchu národní pospolitosti. Jeho rakvi na Pražském hradě se přišly poklonit davy lidí. Jediná slova, která byla před smutečním shromážděním pronesena, zazněla z úst Masarykova žáka a přítele prezidenta dr. Edvarda Beneše.

Prezident Edvard Beneš ve svém smutečním projevu poukázal především na to, že Masaryk i po své smrti zůstává příkladem veliké víry v člověka, která je cenná právě v této těžké době a situaci, ve které se nejen český národ, ale i celá Evropa nachází.¹

Na závěr smuteční řeči pak prezident Beneš pronáší větu, která se na několik příštích let stane symbolem věrnosti, čestnosti a pospolitosti českého národa: „*Prezidente osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrni zůstaneme!*“²

Právě tato slova již na jaře 1938 ponosou v Masarykově odkazu nový význam: ubránit republiku.

Po Anšlusu Rakouska se situace v Evropě stává velmi napjatou. Český národ se cítí zcela oprávněně v ohrožení. Oslovy 1. května se pak i pod tlakem událostí na Karlovarském sjezdu stávají svátkem jednoty a svornosti všech pracujících. Průběh oslav byl skutečnou masovou manifestací pevného odhodlání ubránit republiku, svobodu a demokracii. Bouře protestů a nálady na obranu republiky vyvrcholily v manifestu „Věrní zůstaneme“¹.

Manifest „Věrní zůstaneme“ otiskly 15. května 1938 tyto noviny: Rudé právo, Haló noviny, Právo lidu, Lidové listy, Národní osvobození a Prager Presse, informativní články o něm přinesly České slovo a Prager Tagblatt. Hlavní podobu manifestu koncipovali doc. Fischer a dr. Sekanina, počátkem května 1938 tento dokument podepsalo 308 předních osobností čs. vědeckého a kulturního života. Byli to např. S.K. Neumann, Marie Majerová, Vítězslav Nezval, Ivan Olbracht, Josef Čapek, Jan Werich, Ježek s Voskovcem, Zrzavý nebo třeba Max Švabinský.³

¹ LAKOSILOVÁ, J. *Rozhlasový pořad T. G. M. in memoriam*. Český rozhlas Brno, 14. září 2007 [cit. 2011-1-1]. URL: <<http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/zprava/379362>>.

² Tamtéž.

³ HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988. s. 489.

Manifest „Věrní zůstaneme“ mimo jiné vyzýval občany ČSR, aby hájili jeho nezávislost a nedopustili narušení celistvosti státu. Nabádal všechny politické strany, aby podřídily své vlastní zájmy celku a vytvořily tak společnou frontu proti rozpínavému fašismu. Vyjádřil myšlenku, že žádný věrný občan republiky by neměl být utiskován nebo vytlačován z národa pro své přesvědčení, původ nebo vyznání.⁴

Je ale také nutné říci, že ne všichni se za manifest postavili. Mnohým se zdál být předčasný. Proto ho neotiskli např. Lidové noviny. Nepodepsal ho dokonce ani K. Čapek nebo E. Bass. Manifest byl zcela odmítnut pravicovým tiskem (Národními listy, Národním středem,...).⁵

Toto provolání nemělo pouze jednorázový charakter, následovala ho i rozsáhlá podpisová akce, kterou řídil Petiční výbor Věrní zůstaneme, který se přetransformoval z Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku. Ve vedení Petičního výboru usedl prof. Bělohrádek a místopředsedou se stal doc. Fischer. Začátkem září bylo shromážděno přes milion podpisů, které vyjadřovaly souhlas s myšlenkami a požadavky manifestu. Podpisová akce pokračovala a ve dnech mnichovské konference zaslal Petiční výbor, již jménem 1,5mil. osob, dopis představitelům západních států, který ostře odsuzoval jejich obětování ČSR a požadoval změnu usmiřovací politiky s nacistickým Německem.⁶

⁴ Věrní zůstaneme. Manifest představitelů čs. kulturního života na obranu země. In LVOVÁ, M. NOVOTNÝ, J. *Chtěli jsme bojovat*. I. díl. 1. vyd. Praha: NPL, 1963.

⁵ HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988. s. 489.

⁶ Tamtéž s. 489.

2. Měli jsme se bránit?, aneb vliv Mnichova na myšlení obyvatelstva

V noci z 29. na 30. září 1938 podepsali v Mnichově zástupci evropských mocností Adolf Hitler, Benito Mussolini, Édouard Daladier a Neville Chamberlain tzv. Mnichovskou dohodu. Pro Francii tento krok znamenal zažehnání války s Německem. I Chamberlain se vracel do Londýna spokojen. Byl přesvědčen, že s sebou přiváží záruku, deklaraci podepsanou Hitlerem, podle níž obě země nechtějí již nikdy vést válku proti sobě. Československu však tato dohoda přinesla vážné důsledky a postavila československé ústavní a politické činitele před nezáviděníhodný úkol. Přijmout dohodu a podrobit se všem jejím podmínkám nebo se vzepřít a bránit se?

Po jednání prezidenta Beneše s ústavními činiteli, se zástupci politických stran a s generály se prezident rozhodl navrhnout, aby bylo toto byť hrozné ultimatum, přijato. Všichni pochybovali, že by se v případě nepřijetí ultimata Sověti za Československo postavili a pokud ano, znamenalo by to otevřený konflikt Západu s Východem.⁷

Na dopoledne 30. září 1938 vzpomíná i Ladislav Karel Feierabend:

„V pět hodin odpoledne jsem poslouchal projev ministerského předsedy generála Syrového, jak oznamoval mnichovský rozsudek národu. „Prožívám nejtěžší okamžik života, neboť plním nejbolestivější úkol, nad který lehčí by bylo umřít,“ řekl, a smysl jeho řeči byl, že prezident, vojáci i politikové uvážili bedlivě všechny možnosti a došli k závěru, že – máme-li volbu mezi přijetím Mnichova a smrtí národa – musíme zachovat národ.

Po řeči Syrového jsem se sklesle loudal z kanceláře domů na Ořechovku. Chtěl jsem procházkou načerpat trochu sil a klidné převahy. Na Staroměstském náměstí tlampače reprodukovaly řeč člena vlády, pražského primátora dr. Petra Zenkla. „Zůstali jsme sami,“ řekl mimo jiné, „strašlivá převaha vojenská, hospodářská a finanční nás nutí, abychom svolili k okleštění státu.“ Lidé poslouchali a plakali a plakali. Stál jsem u Husova pomníku a můj zrak padl na vytesaný nápis:

Miluj pravdu, braň pravdu.

(...) Nyní bychom měli bojovat sami, obklopeni nepřáteli ze všech stran? A proti vůli západní Evropy, která by v nás viděla rušitele míru? Za tohoto stavu by bylo hazardní prolévat národní krev proudem a ochudit národ o těžce nabyté hodnoty kulturní, sociální a

⁷ PACNER, K. *Osudové okamžiky Československa*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00987-0. s. 142.

hospodářské. Tak jsem tehdy uvažoval; byl jsem přesvědčen, že rozhodnutí poddat se mnichovskému diktátu bylo správné.“⁸

Politické špičky Československa neviděly jiné řešení a byly to právě ony, na nichž ležela v danou chvíli historická zodpovědnost! Obyčejní lidé ale jejich rozhodnutí jen velmi zřídka sdíleli. Zvláště pak vojáci, kteří museli bez výstřelu opustit pevnosti, jež byli rozhodnutí bránit, lidé z pohraničí, kteří se museli vzdát svých majetků a jen s pár věcmi se vystěhovat do vnitrozemí, němečtí antifašisté, kteří se raději než zůstat a být pronásledováni německými úřady, rozhodli vystěhovat do českého vnitrozemí. Je nutno říci, že ani zde jejich situace nebyla vždy díky jejich původu snadná. Podobně jako antifašisté, prožívali dobu pronásledování i Židé. Na tuto dobu vzpomíná i paní Věra Vrbová, který se narodila a žila s rodiči na Šumavě. V období Mnichova jí bylo 15 let:

„Do té doby, to je zajímavý, nebyly s Němcema problémy. Ty lidi se znali, léta letoucí tam spolu žili. Ten moment, jak se vyskytl Henlein, jeho partaj, tak si samozřejmě najednou oni začali uvědomovat, že jsou úžasný chudáci a postižený a docházelo na těch hranicích, i když ne tady tolik jako na severu, k občasným srážkám s četníkama a tak. Já se pamatuju, rodiče byli stoprocentně přesvědčený, že tady se něco takovýho jako v Rakousku nemůže stát. Náš tatínek to opakoval dnes a denně: „Vyloučená věc, to český člověk nedovolí!““⁹

Když došlo k mobilizaci, každý dělal, co mohl. Tatínek paní Vrbové nakoupil dvacet tisíc slámníků, naplnil je slámou a odvezl na hranice. Na otázku, zda jsme se měli bránit, odpověděla takto:

„Naše armáda tam tehdy byla připravená dřív, než Němci. (...) Ono se čekalo, že se budou bránit... Tam se šlo na hranice v domnění, že se budeme bránit. To bylo jedno velký zklamání! A když se vraceli zpátky, na to se taky dobře pamatuju, z těch hranic, (ono to všechno samozřejmě trvalo dýl, tenkrát tam jezdili na koních, i kolečkáři tam byli, na nic se tak nespěchalo jako teď, teď je bláznivá doba) ty naříkali ty chlapi, strašně. Pravda, já sice neviděla nikoho, kdo by plakal. Ty chlapi se vraceli z těch bunkrů, z těch krytů tam. Říkalo se dokonce, že se nějaký důstojník zastřelil, že to nechtěl vydat. Ale, bylo to šílený zklamání, tam se s tím počítalo na těch hranicích. (...) Zkušenosti s Němci už byly, lidé se jich báli. Říkalo se, že jsou krutí, umí dělat hrozný věci svým lidem. Mluvilo se o koncentračních táborech, lidi utíkali přes hranice.“¹⁰

⁸ FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky I.* 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-071-3. s. 21-22.

⁹ Zvukový záznam - Vzpomínky paní Věry Vrbové, 2008 – archiv autorky.

¹⁰ Tamtéž.

Měli jsme se bránit?... Otázka, kterou si klademe ještě dnes. Nejsme, a asi nikdy nebudeme, schopni si na ni jako národ jednomyslně odpovědět. Jisté ale je, že Mnichovská dohoda zanechala na duši našeho národa obrovskou trhlinu.

V jejím důsledku byly z českých území do nacistického Německa začleněny oblasti o rozloze téměř 30 000 km² s 3 860 000 obyvateli, což představovalo 38% jejich dřívější rozlohy¹¹ s 36% obyvatelstva.¹¹

Z pohraničí muselo odejít nebo uprchnout asi 10 tisíc Němců, 20 tisíc Židů a asi 210 tisíc Čechů. Čeští starousedlíci dostali německé občanství, ostatní mohli optovat. Postoj k české menšině zde byl jednoznačný, nejlépe jej charakterizoval v roce 1943 K. Henlein: „*Na drzou českou držku patří jen tvrdá německá pěst.*“¹² Je nutné říci, že velká část německého obyvatelstva tento postoj podporovala.¹³

Je vidět, že vliv Mnichova na myšlení a chování lidí byl výrazný, a to jak na české straně, tak na té německé. Je známo mnoho případů Němců, zarytých odpůrců Hitlera, kteří po Mnichovu změnili své přesvědčení a stali se věrnými přísluhovači a vyznavači nacismu.¹⁴

Stejně tak měl ale Mnichov neoddiskutovatelný vliv na myšlení domácího, teď již česko-slovenského, obyvatelstva. Političtí představitelé velice brzy pochopili, jakou hru Hitler s Evropou rozehrál. Za vše mluví brzký odchod politických představitelů a samotného dr. Eduarda Beneše do exilu. Ten již 12. listopad 1938 při rozhovoru s dr. H. Ripkou v Putney tvrdí:

„*Tady (na Západě) snad si ještě myslí, že Mnichovem zachránili mír. Brzo všichni uvidí, že jsou už vlastně ve válce. Mnichov rozhodl, že válka je neodvratná. Nevím, kdy vypukne, snad příštího roku, snad za dvě, tři léta – sám myslím, že to déle než rok nevydrží.*“¹⁵

Mnichov otrásl československou státností natolik, že se začalo pochybovat o oprávněnosti vzniku a samotné existenci Československa. Národní krize zasáhla všechny oblasti společenského života. Obyvatelstvo prožívalo depresi, zklamání a hořkost ze zrady spojenců. Bylo šokováno, že se po dvaceti letech existence ocitá před zhroucením Masarykovy idey státu. Mnichov neznamenal jen změnu hranice a vystěhování tisíců lidí,

¹¹ ARBURG, A. STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Dokumenty z českých archivů*. 1.díl Češi a Němci do roku 1945, úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8. s. 34.

¹² KŘEN, J. *Dvě století střední Evropy*. 1. vyd. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2 s. 483.

¹³ Tamtéž s. 483.

¹⁴ FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky I*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-071-3. s. 25.

¹⁵ BENEŠ, E. *Šest let exilu a druhé světové války*. 3. vyd. Praha: Orbis: Družstevní práce, 1946. s. 8.

kteří potřebovali nový domov a práci, ale i velké hospodářské oslabení a pocity existenční nejistoty a obavy o budoucnost národa a státu.¹⁶ To vše mělo za následek rostoucí nezaměstnanost, sociální nejistotu, zásobovací potíže. Katastrofální byla i situace vnitrostátní dopravy, protože nové hranice přerušily nejdůležitější železniční spoje.¹⁷

Vše bylo vidět najednou úplně v novém světle, politické strany ztratily na své prestiži. Významný podíl na tom měly i skupiny, které začaly šířit demagogický nacionalismus. Ublížený národ hledal viníka této tragédie. Na mušku se tak dostali politici, ale i významné osobnosti a demokraticky smýšlející představitelé minulého režimu. Znamé je např. napadání Karla Čapka nebo umlčení dvojice Voskovce a Wericha. Útočilo se i na principy T. G. Masaryka a po abdikaci dr. Beneše na prezidentskou funkci se hlavní útoky přenesly na jeho hlavu. Následně ještě zesílily po jeho odchodu do exilu.¹⁸

Šířily se i různé vtipy, např.: „*Víte, jaký byl Benešův plán na řešení situace po Mnichově? Aeroplán.*“¹⁹ Významný vliv měl i tisk, který kritiku Beneše podporoval a podněcoval tak šíření těchto nálad mezi občany.

Druhá republika byla stále méně demokratickým státem. Čím více se projevoval nacionalismus, tím více se zhoršovalo postavení některých menšin mezi majoritním obyvatelstvem. Utlačováni pak byli nejen Židé²⁰, ale i Cikáni.²¹

Marie Pujmanová o této době dokonce říkala: „*Troufám si tvrdit, že nikdy nebylo v Čechách tak zle jako za druhé republiky. Jeden by byl snědl druhého ze zoufalství nad tím, že jsme opuštěni všemi. Národ jako by si byl nalomil páteř; bylo to mizerné mravní ovzduší, kálelo se do vlastního hnízda, bylo to bahno plné infekce. Když přišli Němci, ti ledoví muži, spousta endemických bakterií pohynula mrazy. Společné nebezpečí nám napravilo hlavu, Češi se vzpamatovali. Přes udavače a kolaboranty, kterých byla přece jen mizivá menšina, sevřeli jsme se zase v jeden národ, který jednomyslně věděl, co chce: svobodu, vyhnat je.*“²²

¹⁶ GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny země Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0. s. 34-36. Taktéž ARBURG, A. STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Dokumenty z českých archivů*. 1. díl Češi a Němci do roku 1945, úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8. s. 126.

¹⁷ PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. s. 220.

¹⁸ Tamtéž s. 36.

¹⁹ FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky I*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-071-3. s. 55.

²⁰ POJAR, M. SOUKUPOVÁ, B. ZAHRADNÍKOVÁ, M. (ed.) *Židovská menšina za druhé republiky*. 1. vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN: 978-80-86889-52-8.

²¹ ŠÍPEK, Z. Tzv. cikánská otázka od Mnichova do konce roku 1939. In: *Český lid*, roč. 79, č. 2 (1992), s.161-169.

²² PUJMANOVÁ, M. Zase na světle božím. In *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 1, 27.6., s. 40.

3. Vznik ženských odbojových aktivit v kontextu zrodu zahraničního a především domácího odboje a odbojových skupin

Myslím, že by bylo mylné se domnívat, že československé odbojové protinacistické hnutí se začalo formovat až po vzniku Protektorátu Čechy a Morava 16. března 1939. Už například samotný vznik Petičního výboru Věrní zůstaneme v květnu 1938 musíme pokládat za prvopočátek jedné odbojové skupiny, neboť jejich snahy a cíle byly nejenom národního charakteru, ale hlavně se nesly v duchu boje za samostatný demokratický stát. Samotný manifest a podpisová akce pak nebyly ničím jiným než masovým vyjádřením nespokojenosti a obav z budoucnosti.

Jisté předstupně protifašistického odboje pak můžeme najít v pomnichovské době tzv. Druhé republiky, kdy se společnost dostala do deprese a letargie. Tato krize zasáhla všechny vrstvy obyvatelstva a nebyla jen otázkou jednotlivců, ale celého vlastenecky smýšlejícího národa. Z této krize pak vzešel pozdější odpor vůči okupantům.²³

Po odchodu dr. Edvarda Beneše do exilu začali velice brzy stát opouštět i jeho bývalí spolupracovníci, i někteří představitelé politických stran, či vysoce postavení členové československé armády. Myslím, že jediný rozdíl mezi přípravami odboje zahraničního a domácího byl v tom, že v Česko-Slovensku si kladli otázku zda: „Dojde k válce či nedojde?“, zatímco Londýn byl pragmatičtější, když se ptal: „Kdy dojde k válce?“

Vůdčím představitelem zahraničního odboje, resp. zahraničního západního odboje, se stal dr. Edvard Beneš, i když jeho prosazení jako hlavy zahraniční československé reprezentace nebylo ze začátku vůbec snadné. Již na přelomu roku začal Beneš posílat poselství z exilu. V únoru 1939 tyto vzkazy zesílily a pronikaly zejména do armády.²⁴

Koncem roku 1939 došlo k ustavení Československého národního výboru, který měl reprezentovat český lid a s omezenou pravomocí směřoval k obnovení československé armády ve Francii. 20. prosince tento výbor uznal i britský ministr zahraničí. Beneš a emigrace kolem něj se soustřeďovali především na uznání kontinuity československého státu v předmnichovských hranicích a poměrech. Byl zde tedy kladen důraz, aby československá zahraniční politická reprezentace byla uznána světovými mocnostmi jako Československá zahraniční vláda. Spoléhalo se zde především na Velkou Británii, která po porážce Francie

²³ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 11.

²⁴ VESELÝ-ŠTAINER, K. *Cestou národního odboje*. 1. vyd. Praha: Sfinx, 1947. s. 22-24.

18. července 1941 skutečně tzv. prozatímní československou vládu uznala. Ještě téhož dne byla uznána Sovětským svazem a postupně i ostatními státy Evropy, které s Německem bojovaly, řadou států Asie a Ameriky.²⁵

Již v říjnu 1938 byla zakázána KSČ a v prosinci došlo k jejímu rozpuštění. Následkem toho se KSČ stáhla do ilegality. Začala budovat svou pozici pro budoucí odbojovou činnost. Díky tomu, v podstatě jako jediná, vstoupila 15. března 1939 do protinacistického odboje se zkušenostmi z ilegální a konspirační práce.²⁶

Ilegální KSČ byla napojena na další centrum tentokrát východního zahraničního odboje, které se konstitovalo v Moskvě kolem Klementa Gottwalda a jiných komunistů. I zde se plánoval protifašistický odboj, který byl velice úzce spjat se sovětskou zahraniční politikou a s činností Komunistické internacionály. Důraz byl kladen na třídní zájmy a cíle komunistického odboje směřovaly k nastolení socialismu.²⁷

Ve většině publikací se uvádí, že se Československý protinacistický odboj začal formovat až po 15. březnu 1939 a po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Myslím, že je velice důležité si uvědomit, že protinacistický odboj se vyvíjel samovolně, mnohdy na základě osobních, přátelských, pracovních a jiných kontaktů, ale vždy na základech vlastenectví a nechuti se podrobit německému nacismu. Odbojové tendence vznikaly již mnohem dříve - po Mnichovském diktátu - a určité známky nalezneme dokonce již před ním. Uvedu zde jeden příklad za všechny, který je ze vzpomínek paní Líkařové: „*V mobilizaci v r. 1938 byl můj manžel na vojně v Klatovech. Po návratu z vojny navázal styky s podplukovníkem Josefem Mašínem a s podplukovníkem Josefem Balabánem. Prvním jejich úkolem bylo opatřit spolupracovníky, na které bylo spolehnouti v případě potřeby.*“²⁸ Tady je velice dobře vidět, že ještě před samotnou okupací zde byly tendence na utváření vztahů pro následné budování odbojových sítí.

²⁵ BENEŠ, Z. et al. Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948. 1. vyd. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-55-4. s.149-154.

²⁶ KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945.* 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 17.

²⁷ PASÁK, T. *Pod ochranou říše.* 1. vyd. Praha: Práh, 1998. ISBN 80-85809-88-5. s. 71.

²⁸ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25.9.1945.

„Teprve časem došlo k znatelnému překračování hranice mezi živelnou národní opozicí a uvědomělou odbojovou činností, jejíž součástí se stávala řada živelně vzniklých odbojových skupin.“²⁹

Domácí protinacistický odboj stál jako protipól oficiálnímu protektorátnímu politickému systému. Jeho organizované formování začalo prakticky nedlouho po 15. březnu 1939. Dalo by se říci, že když 15. března 1939 „svěřil“ prezident Hácha Česko-Slovensko pod ochranu třetí říše a jejího vůdce Adolfa Hitlera a německé nacistické vojsko překročilo hranice, byl to impulz, který rozhýbal odbojové tendence. Národ byl na jednu stranu zděšen a zdrcen z vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, ale na druhou stranu byl vytrhnut z letargie a nejistoty. Začal doufat v rychlou válku, na jejímž konci bude Československý stát svobodný.³⁰

Chtěla bych zde uvést několik případů, jak lidé tento den vnímali. Myslím, že z nich bude docela dobře čitelné, že se německá okupace dotkla každého velice citelně, a to bez rozdílu pohlaví či postavení.

Například Jaroslav Vozka píše:

„Náš lid nijak nejásal, když německé okupační armády vtáhly do našich zemí a to ještě dříve, než Hácha „požádal“, aby Hitler nás vzal „do ochrany“. Krok Háchův se stal bez vědomí národa a proti vůli českého lidu, který si byl sice vědom, že nemůže se postavit proti násilí, avšak nesmířil se s novou situací. Na pražských ulicích ozýval se dne 15. března 1939 pláč, na německé vojáky bylo pliváno, v některých místech, jako v Plzni, došlo k soustavným akcím proti německým vojákům, jimž byly poškozovány obleky, docházelo k jednotlivým sabotážním akcím, jako přerézávání telefonních kabelů a p.“³¹

Václav Kural ve své knize uvádí také několik případů. Jedním z nich je vzpomínka paní J. Nebřenské, která na tento den vzpomíná v souvislosti s pplk. J. Balabánem:

„Pozdě v noci na 15. března jsme stáli s Balabánem před budovou generálního štábu na Vítězném náměstí. Dovnitř se nesmělo, na dvoře byla hranice, kde se pálily papíry a z balkonu mluvil nějaký generál. Říkal: Přátelé, občané, musíme být stateční, pak se hrála hymna, to bylo nějak v době, kdy sem Němci už šli, já jsem stála s Balabánem, on – byl už

²⁹ GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0. s. 249.

³⁰ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 15.

³¹ VOZKA, J. *Hrdinové domácího odboje*. 1. vyd. Praha: Práce, 1946. s. 17.

v civilu – držel klobouk v ruce a zpíval a já s ním. Oba jsme plakali a pak všichni řekli: *Přisaháme, že budeme proti Němcům bojovat. A Balabán zvedl ty dva prsty a křičel: Přisahám! A taky mne vzal za ruku a podíval se na mne, já jsem taky zvedla dva prsty a taky jsem volala: Přisahám! A když se to pak rozešlo, šli jsme – bylo to už ráno – na vyhlídku na Letnou a tam Balabán říkal: Co tě čeká, naše vlasti, co asi bude ... Bude to těžká práce, to víš, možná, že nasazujeme život, je to strašnej boj, ale ten národ prostě nemůžeme nechat Němcům napospas. Každý musí něco dělat.*“³²

Paní Škaldová-Koncičková také vzpomíná, jak se v bytě Josefa Škaldy v Budečské ulici v Praze sešla skupina bývalých legionářů a vojáků a přísahala:

„Ve jménu volnosti, rovnosti a bratrství a v důvěře ve znovuoobnovení republiky slibujeme, že budeme bojovat za práva republiky a lidskosti do posledního muže a do poslední krůpěje krve. Ve jménu naší národní cti, ve jménu všeho toho, co je nám jako Čechům nejvýše svaté, přísaháme, že bojovat budeme proti všem nepřátelům našim do té doby, dokud národ náš nebude opět osvobozen. Slibujeme z boje neutíkat, nebezpečí se neohýbati, rozkazů svých vedoucích poslouchati, nepřátele o milost nikdy neprositi a smrti se nelekat a za svobodu vlasti své vše i život položit.“³³

Poslední příklad ze vzpomínek uvádí Josef Grňa:

„Začínalo to nenápadně, ale kdo to prožil, nezapomene nikdy. Když přešly Hitlerovy armády 15. března našimi městy a vesnicemi, sbíraly se bezejmenné hloučky, mlčící a jen přihlížející. A pak jakoby pod vlivem nějakého vnuknutí se tyto hloučky začínaly rozcházet ke svým domovům. Za noci beze spánku, neboť málokdo spal tu noc v Československu, rodilo se rozhodnutí, že je třeba něco udělat, něco zařídit, něco, cokoliv, že prostě nelze nečinně sedět a čekat jen, jak to všechno jednou dopadne. Dělat cokoliv, jen něco dělat, protože se musí něco dělat.“³⁴

Myslím, že každý takový příklad je velice cenný, protože bohužel v mnoha osobních vzpomínkách je tento den, možná díky trpkosti vzpomínky na něj, přecházen jen holou větou: Ihned po zřízení Protektorátu, Následkem ustavení Protektorátu, Krátce po 15. březnu 1939, atd., atd..

³² KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 15.

³³ Tamtéž s. 15-16.

³⁴ GRŇA, J. *Sedm roků na domácí frontě*. 1. vyd. Brno: Blok, 1968. s. 20.

Okupace aktivizovala ve společnosti kolektivní pocit, cítění protinacistické jednoty. Tato jednota se projevovala v individuálních i kolektivních manifestacích, jimiž se demonstroval pocit národní pospolitosti, kterou nelze rozbít. Tato „česká solidarita“ byla dávána najevo při všech možných příležitostech: při oslavách národních svátků, věšením českých praporů, německým bojkotem, atd..³⁵

Jak již bylo řečeno výše, domácí protinacistický odboj se začal formovat ve dvou politických směrech: demokratický, který navazoval na ideály T.G. Masaryka a E. Beneše, a komunistický, který vycházel z koncepce Komunistické internacionály. Chtěla bych se zde zaměřit na demokratický proud, protože vývoj komunistického odboje s naším tématem příliš nesouvisí.

Prakticky ihned po okupaci se vytvořila **Obrana národa (ON)**. Jednalo se o vojenskou ilegální organizaci, která v sobě sdružovala především příslušníky ozbrojených složek, vojáky a důstojníky bývalé československé armády, příslušníky Stráže obrany státu a členy Národních střeleckých gard, Svazu brannosti, Československé obce sokolské a dalších tělovýchovných organizací, legionáře, státní a komunální zaměstnance, zaměstnance pošt, telekomunikací a železnic a učitele. Její struktura kopírovala organizaci prvorepublikové armády. Představovala také nejpočetnější organizaci. Členská základna čítala asi 90 000 osob. Velitelem ON byl arm. generál Josef Bílý a jeho zástupcem gen. Bedřich Neumann. Připomeňme ale i významnou postavu gen. Aloise Eliáše.³⁶ Jednotlivá velitelství zřizovala speciální skupiny, které měly svá zaměření – zbraně, sabotáže, finance, spojení, atd..³⁷

³⁵ TESARĚ, J. Traktát o „záchrane národa“. Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace. 1. vyd. Praha: Triáda, 2006. ISBN 80-86138-67-4. 121-122.

³⁶ ARBURG, A. STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Dokumenty z českých archivů*. 1.díl Češi a Němci do roku 1945, úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8. s. 177. Taktéž: PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. s. 252-253. Nebo: BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. s. 71-72., 75-77. Též: GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185- 582-0. s. 260-268. Také: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 30-47. Podrobněji: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 161-209.

³⁷ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 19-21.

Další významnou odbojovou organizací byl **Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ)**, který navázal na kořeny před Mnichovem 1938, kdy skupina opozičních intelektuálů uvnitř sociální demokracie iniciovala manifest „Věrní zůstaneme“ a následně iniciovala vytvoření jednotné dělnické strany. Po 15. březnu se skupina předních členů (F. Fischer, W. Jankovec, V. Příkryl, aj.) „*jakoby poněkud stáhla do pozadí, ale za to upevnila a rozšířila dohody s jinými kruhy, což jí umožnilo budovat velmi široké, demokratické a socialisty silně ovlivněné odbojové hnutí.*“³⁸ PVVZ sdružovalo odboráře, intelektuály, vojáky, tělovýchovné složky, různé evangelické organizace, svobodné zednáře, atd. Svoji celostátní síť budovali přes pobočky Dělnické akademie, odborové svazy, skupiny YMCA, organizace učitelů a profesorů apod. Velice aktivní činnost rozvíjel především v Čechách, a to hlavně zpravodajskou a ideově politickou. Zprávy do zahraničí byly odesílány buď kurýrní cestou, nebo pomocí vysílačky Sparta I. Zapojili se ale i do vydávání ilegálních tiskovin. Kromě již řečených představitelů uvedme ještě alespoň několik jmen: Karel Bondy, plk. Josef Churavý nebo kpt. gšt. Karel Veselý-Štainer.³⁹

Koordinačním centrem demokratického odboje bylo **Politické ústředí (PÚ)**, které sice nedisponovalo velkou celostátní sítí, ale mělo řadu specializovaných skupin, mezi nimi např. novinářskou, programovou. Politické ústředí mělo být organizací politických špiček a také vedoucím orgánem domácího odboje. PÚ se utvořilo kolem skupin dr. P. Drtiny, P. Šámala a dr. J. Jíny. Činnost těchto skupin započala již v období Druhé republiky. Politické ústředí sdružovalo členy koaličních předmnichovských stran. Jejich představitelé se sjednotili v tzv. Direktoriu (dr. L. Rašín ml., ing. J. Nečas, msgre. J. Hála, F. Richter a K.L. Feierabend). Za direktoriem působila tzv. Benešova pracovní skupina (J. Jína, P. Šámal). Hlavním cílem PÚ byla, podobně jako u ON a PVVZ, obnova Československé republiky. Politické ústředí se specializovalo na rozvoj zpravodajské činnosti a podílelo se i na přechodech do zahraničí.

³⁸ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 21.

³⁹ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 21. Taktéž: PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. s. 253. Nebo: BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. s. 72-74, 77-78. Těž: GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny země Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185- 582-0. s. 268-272. Také: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 50-56. Podrobněji: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 209-249.

Spojení se zahraničím bylo udržováno kurýrní cestou a radiotelegraficky. Právě zde Politické ústředí úzce spolupracovalo s Obranou národa.⁴⁰

Můžeme říci, že tyto tři odbojové organizace byly, pokud ne nejvýznamnějšími, tak zcela jistě největšími odbojovými organizacemi domácího demokraticko-sociálního proudu. Vedle nich ale vznikaly i menší odbojové skupiny, kterých bylo bezpočet. Některé byly na výše uvedené organizace navázány a jiné nikoliv. Velkou členskou základnu pak také mělo **Národní hnutí pracující mládeže (NHPM)**⁴¹ nebo **sokolský odboj**. Mezi ty menší skupiny, ne však svými skutky, patřily např. **Kapitán Nemo, RU-DA, Schmoranzova skupina tiskových důvěrníků, Modrý kruh – Avala, Parsifal**, atd.

Významnou úlohu odboje pak nesly skupiny, které se podílely na výrobě a distribuci ilegálního tisku, časopisů a letáků. Kromě časopisu „**V boj**“, který je pro tuto práci stěžejní, vycházel ilegální časopis **Signál, RČS (Republika Československá), ISNO (Informační zprávy Národního osvobození), K situaci, tzv. Detektivky, Český kurýr** nebo komunistické **Rudé právo**.⁴²

Na první a možná i na druhý pohled by se mohlo zdát, že zrod a budování protinacistického odboje bylo pouze a jen mužskou záležitostí. I když dosud neexistuje žádná ucelená publikace, která by se ženskými odbojovými aktivitami zabývala a bohužel ani dílčích pojednání na toto téma mnoho není, můžeme se přesto domnívat, a dokonce to lze i dokázat, že ženy v odboji měly své nezastupitelné místo!

Dá se říci, že každý muž v odboji byl obklopen ženami. Ať již to byly manželky, milenky, sestry, kamarádky, nebo třeba bytné. Mnohdy se ženy do odboje zapojovaly jen svojí nezištnou pomocí příteli nebo známému svého přítele, aniž by si více uvědomovaly, jaké následky to pro ně může nést. Bylo ale i hodně těch, které si své jednání plně uvědomovaly a jejichž cílem byl opravdový boj proti nacistickým utlačovatelům českého národa.

⁴⁰ KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů). s. 20. Taktéž: PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. s. 253-254. Nebo: BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. s. 67-71, 74-75. Též: GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny země Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-582-0. s. 257-260. Také: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 17-30. Podrobněji: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 111-161.

⁴¹ BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. s. 87-89.

⁴² PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2. s. 255. Podrobněji: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 265-303 a 303-377.

Je mnoho žen, o kterých můžeme prohlásit, že byly spolupracovnicemi jedné nebo i více odbojových organizací. Najdeme ale i hodně těch, které nikam zařadit nemůžeme, protože pomáhaly „pouze“ jednotlivcům. Ale i jejich práce byla potřebná a neměla by být zapomenuta.

Jejich činnosti byly různé. Ubytovávaly nebo hledaly úkryty pro osoby, které žily v ilegality, fungovaly jako spojky, které mnohdy přinášely tak důležité a nebezpečné zprávy, že kdyby je s nimi gestapo dopadlo, trest smrti by je neminul. Mnohé ukrývaly ilegální tiskoviny, jiné soupisy kolaborantů a některé například i zbraně či jinou munici. Další organizovaly a zajišťovaly schůzky členů odboje nebo psaly, tiskly a kolportovaly ilegální tiskoviny. Nebylo ani málo těch, které nabídly svou pomoc parašutistům, pro které bylo potřeba zajistit nemálo věcí, aby alespoň nějakou chvíli mohli v protektorátní ilegality přežít. To znamenalo nejenom zásobování jídlem a oblečením, ale i opatřit falešné doklady, atd.

Ráda bych teď na několik málo žen vzpomněla. Je však daleko více těch, o kterých by se mělo psát a nepíše, ba dokonce se o nich ani neví.

Známou spolupracovnicí a také zakládající členkou PVVZ byla **Anna Pollertová**⁴³, roz. Baumová, krycím jménem Věra. Byla funkcionářkou Ženské národní rady. Vlastnila dům v Pštrosce č. 7, kde měl ordinaci a byt dr. Viktor Kaufmann a kde bydlela i prof. Jiřina Picková. Pro PVVZ především zajišťovala a financovala byty pro ilegální pracovníky, některé dokonce ukrývala i ve vlastním bytě. Po zatčení plk. Churavého zachránila ilegální písemnosti a psací stroj. Zatčena byla 21. 10. 1941 a v lednu 1945 byla v Berlíně-Plötzensee popravena.⁴⁴

Dalšími ženami, které spolupracovaly s PVVZ byly např.: **Heda Kaufmannová**⁴⁵, která se ihned po okupaci, byť jako židovka, začlenila i se svým bratrem do odbojové skupiny

⁴³ Anna Pollertová se narodila 6. 5. 1899 v Praze. Byla funkcionářkou Ženské národní rady. Za protektorátu byla vedoucí pracovnící PVVZ, pro něž zajišťovala a financovala byty pro ilegální pracovníky. Po zatčení plk. Churavého zachránila ilegální písemnosti a psací stroj. Byla zatčena a 19. 1. 1945 popravena v Berlíně-Plötzensee. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁴⁴ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 245. nebo ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. s. 302.

⁴⁵ Heda Kaufmannová se narodila 24. 4. 1905 v Praze v židovské rodině. Nejdříve se věnovala knihařskému řemeslu a následně pracovala jako sekretářka. V období protektorátu si přivydělávala kondicemi z jazyků. Její bratr Viktor ji po 15. březnu 1939 zapojil přes prof. Čížka do odboje pro PVVZ. Celá její rodina byla postupně odvezena do Terezína. Ona sama v roce 1942 do transportu nenastoupila a žila v ilegality. To na jejím zdraví zanechalo neblahé následky. Po válce žila společně se sestrami Málkovými a pracovala na svých válečných vzpomínkách. Zemřela 7. srpna 1981. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. Také: ⁴⁵ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

PVVZ. Starala se o hledání úkrytů pro lidi v ilegalitě, pracovala jako spojka. Po zatýkání v r. 1941, kdy byl zatčen i její bratr, se starala o obnovu zprerhaných sítí a navazovala i nové styky, zejména v oblasti pasivního zpravodajství. Zabránila nejhorším následkům „motákové aféry“. Přispěla k odhalení konfidenta Sieberta-Veselého. Na podzim 1942 nenastoupila do transportu do Terezína a i se svojí švagrovou Irmou Kaufmannovou přešla do ilegality. To jí ale v její podzemní činnosti nebránilo a i na konci války rozmnožovala letáky pro připravované povstání.⁴⁶ **Ervína Brokešová**⁴⁷ (krycí jméno Duo, Foška), houslistka a manželka K. J. Beneše. Pracovala pro PVVZ spolu se svým manželem. Když byl v prosinci 1941 zatčen, udržovala s ním i nadále ilegální spojení. Z Prahy se přestěhovala do Rožmitálu pod Třemšínem, kde spolupracovala s místním odbojovým hnutím. Až do konce války pak také pokračovala v podzemní činnosti se svými přítelkyněmi z „parsifalovského babince“.⁴⁸ **Marie Čížková**⁴⁹ (krycí jméno Tetička, Tichá), manželka prof. Vojtěcha Čížka, která svému muži pomáhala v odbojové práci. Organizovala různé schůzky jeho spolupracovníků u nich doma nebo na jiných místech, v bytech svých kamarádek, atd. Po jeho zatčení pracovala dál jako spojka. Pro ohrožené odbojové pracovníky vyhledávala úkryty. V roce 1943 zajistila u paní **Hany Málkové**⁵⁰ úkryt pro 2 židovky a ilegální pracovnice Irmu a Hedu Kaufmannovi.⁵¹

⁴⁶ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické supiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 466-467. Také: ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. s. 302. Podrobněji: KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.

⁴⁷ Ervína Brokešová se narodila 27. 1. 1900 v Praze. Stala se houslistkou. Prována byla za spisovatele. K. J. Beneše. Za okupace pracovala pro PVVZ. Po zatčení svého muže s ním udržovala ilegální spojení. Na konci války pracovala jako pomocná dělnice v papírnictví. Zemřela 19. 10. 1987 v Příbrami. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. Také: POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické supiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁴⁸ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 234-235. a POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické supiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 452.

⁴⁹ Marie Čížková se narodila 11. 2. 1880 v Kolíně. Provádala se za prof. Vojtěcha Čížka, kterému pomáhala v odbojové činnosti. Po jeho zatčení pracovala dál jako spojka. Také vyhledávala vhodné úkryty pro odbojové pracovníky. Zemřela 29. 12. 1967 v Praze. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵⁰ Hana Málková se narodila 11. 12. 1892 v Mělníku. V roce 1921 se provdala za Františka Mála, ale velice brzy ovdověla. Přestěhovala se do Prahy, kde pracovala v telefonní ústředně Nejvyššího správního soudu. Za protektorátu odmítla přijmout německé občanství a pracovala pro PVVZ. Od léta 1943 do konce války u sebe v bytě schovávala Hedu a Irmu Kaufmannovy a od ledna 1945 i Hanu a Lucii Weisbergerovou. Po odchodu své sestry do emigrace 1950 žila v bytě spolu s Hedou Kaufmannovou. Zemřela 17. 8. 1965. V roce 1999 jí byl v Izraeli udělen titul Spravedlivý mezi národy. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵¹ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 236.

Helena Hrdinová⁵², která pracovala jako spojka, ukrývala ve svém bytě osoby pronásledované gestapem. Pomáhala při zásobování zatčených jídlem a podílela se také na pašování motáků. Právě díky tomu byla zatčena a od října 1943 vězněna v koncentračním táboře v Ravensbrücku. I po válce udržovala styky se známými z odboje a z koncentračního tábora.⁵³ **Kröschlová Jarmila**⁵⁴ se sestrou **Naděždou Kröschlovou**⁵⁵ pomáhaly Hedě Kaufmannové při ukrývání odbojových pracovníků a při jejich zásobování. Naděžda pak pracovala i jako spojka.⁵⁶ **Marta Machová**⁵⁷ (Meďa), která pracovala jako spojka a pomáhala udržovat styk se zatčenými pracovníky PVVZ, které také často ilegálně přechovávala.⁵⁸ **Maiwaldová Jaroslava**⁵⁹, která pracovala jako spojka a překládala zprávy do angličtiny. Podobně jako další ukrývala odbojové pracovníky.⁶⁰

⁵² Helena Hrdinová se narodila 19. 8. 1893 v Hnátnici, okr. Ústí nad orlicí. Pracovala jako služebná. Ve dvacátých letech se přestěhovala do Prahy. Byla pacientkou dr. Viktora Kaufmanna. Od roku 1939 pracovala pro ilegální organizaci PVVZ. Pracovala jako spojka, ukrývala stíhané gestapem, pašovala motáky. V červnu 1943 byla zatčena a do konce války byla vězněna v koncentračním táboře Ravensbrück. Zemřela 1. 2. 1984 v Praze. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵³ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 237.

⁵⁴ Jarmila Kröschlová se narodila 19. 3. 1893 v Praze. Stala se tanečnicí a choreografkou. Spolupracovala s Osvobozeným divadlem, Moderním studiem, divadlem Dada, Národním divadlem, aj. Za války byla zapojena do ilegální práce pro PVVZ, ukrývala odbojové pracovníky a pomáhala při jejich zásobování. Po válce vedla vlastní školu pohybové a taneční výchovy. 1949-1958 vyučovala také na DAMU. A v roce 1951 se stala docentkou AMU. Zemřela 9. 1. 1983 v Praze. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵⁵ Naděžda Kröschlová se narodila 2. 6. 1897 v Praze. Stala se členkou taneční skupiny své sestry Jarmily Kröschlové. Spolupracovala s PVVZ. Pracovala jako spojka. Také ukrývala odbojové pracovníky. V roce 1943 byla zatčena a do konce války byla vězněna v koncentračním táboře Ravensbrück. Po válce znovu vyučovala pohybovou výchovu. Zemřela 24. 9. 1989 v Praze. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵⁶ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 239-240.

⁵⁷ Marta Machová se narodila 11. 7. 1904 v Praze. Pro ilegální organizaci PVVZ pracovala jako spojka, ilegálně přechovávala odboj. pracovníky. Od ledna do června 1943 ve svém bytě ukrývala Irmu Kaufmannovou. Byla zatčena, prošla Terezínem, Osvětimí a koncentračním táborem v Ravensbrücku, kde byla osvobozena. Zemřela v únoru 1960. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.)

⁵⁸ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. s. 240.

⁵⁹ Jaroslava Maiwaldová, roz. Kreysová se narodila 3. 11. 1904 v Praze. Vystudovala knihařské oddělení Státní grafické školy. Za okupace pracovala pro PVVZ jako spojka, překládala zprávy do angličtiny a ukrývala odbojové pracovníky. V roce 1949 i s rodinou emigrovala do Anglie. Zemřela 19. 7. 1997 v Londýně. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. Také: POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁶⁰ KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4 s. 242. Také: POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 473.

Pešlová Bohumila⁶¹ (Mulenka), manželka vedoucího činitele PÚ Antonína Pešla. Pracovala jako spojka a i po zatčení manžela pomáhala zatčeným odbojářům a nadále podporovala ilegální pracovníky.⁶²

Některé z výše uvedených (E. Brokešová, H. Kaufmannová, J. Maiwaldová, B. Pešlová) bychom našli, když bychom hledali spolupracovnice odbojové skupiny Parsifal. Manželky členů odbojové skupiny Parsifal pak utvořily tzv. parsifalovský babinec. Kromě již jmenovaných to byly např.: **Anna Bořek-Dohalská**⁶³, která se po zatčení svého manžela věnovala podzemní činnosti sama a zaměřila se pak především na pasivní zpravodajskou činnost.⁶⁴

Božena Elšlégrová⁶⁵ neboli „Tetička“ pracovala pro domácí odboj především jako vynikající zpravodajka. Měla rozsáhlé společenské styky a díky spolupráci s A. Heidrichem, J. Sedmíkem nebo A. Pešlem mohli Spojenci dostávat obzvláště důležité zprávy. Dokonce si zajistila i přístup k manželce říšského protektora K. von Neuratha. Nejvýznamnější informace pak dodala o chystané německé invazi do Británie na podzim roku 1940. Ve zpravodajských aktivitách pokračovala až do konce války.⁶⁶ **Milena Herbenová**⁶⁷, která se účastnila odboje od samého počátku v rámci PVVZ, PÚ a hlavně ve skupině A. Heidricha. Byla jednou z prvních členek „babince“. I když její muž byl dlouhou dobu ve vězení, sama podporovala

⁶¹ Bohumila Pešlová se narodila 19. 8. 1897 v Srlíně u Bechyně. Pracovala jako učitelka. Provdala se za Huberta Ripku a následně za Antonína Pešla, vedoucího činitele PÚ. Pracovala jako spojka mezi ilegálními pracovníky. Po válce byla členkou Svazu národní revoluce, ale po únoru 1948 z něj odešla. Zemřela 29. 3. 1965 v Praze. (KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4. Také: POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁶² KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4 s. 245. Také: POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 479.

⁶³ Anna Bořek-Dohalská, roz. Šírllová se narodila v roce 1911 v Šumperku. Byla členkou tanečního souboru M. Mayerové. Za protektorátu se prostřednictvím svého muže dostala k odbojové práci a po jeho zatčení v ní pokračovala v prostředí lidovkářů a parsifalovského „babince“. V roce 1950 emigrovala. Žila v Kanadě a USA. Zemřela v roce 1998 v Praze. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁶⁴ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 450-451.

⁶⁵ Božena Elšlégrová se narodila 1868 v Praze. Za první světové války byla aktivní hnutí protihabsburského odporu. Za protektorátu pracovala pro protinacistický odboj jako zpravodajka. Měla rozsáhlé společenské styky. Měla přístup i k manželce říšského protektora K. Neuratha. Ilegálně činná byla po celou dobu války. Zemřela v roce 1950 v Praze. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁶⁶ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 455-456.

⁶⁷ Milena Herbenová se narodila v roce 1902 v Praze. Provdala se za I. Herbena. Účastnila se protinacistického odboje od úplného počátku a to jako členka parsifalovského „babince“ ale i v rámci PÚ a PVVZ. Pracovala jako zpravodajka, ale podporovala i rodiny zatčených. Po únoru 1948 odešla do exilu. Zemřela v New Yorku v roce 1965. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

rodiny vězňených. Věnovala se také zpravodajské činnosti.⁶⁸ **Stanislava Jínová (Áša)**⁶⁹, která se již od samého počátku okupace účastnila ilegální práce pro PÚ a PVVZ a od konce roku 1941 v rámci „parsifalovského babince“.⁷⁰ **Marie Kratochvílová**⁷¹ (Máňa), který poskytovala spolu se svým otcem finanční, ale i hmotné prostředky pro odbojová hnutí i pro rodiny zatčených nebo popravených.⁷² **Papoušková Naděžda**⁷³, která se svým mužem spolupracovala s redaktorem Königem, který byl přispěvatelem do ileg. časopisu Český kurýr. Po zatčení manžela v roce 1941 se ilegální činnosti věnovala hlavně přes „parsifalovský babinec“. Organizovala i přednášky v poloilegálních kroužcích.⁷⁴ **Vlasta Pokorná**⁷⁵, která patřila k „parsifalovskému babinci“, podobně jako Milena Herbenová, již před válkou a stejně jako ona se po okupaci zapojila do odbojové činnosti pro PÚ a PVVZ.⁷⁶ **Helena Robotková**⁷⁷, která už od roku 1939 působila jako spojka brněnské ON. S manželem upravili

⁶⁸ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 459-460.

⁶⁹ Stanislava Jínová (Áša), roz. Vančurová se narodila 1888. Vystudovala germanistiku a věnovala se výuce jazyků. Za okupace pracovala pro PÚ, PVVZ a parsifalovský „babinec“. Zemřela 1964 v Praze. Zanechala po sobě rukopisné paměti. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁷⁰ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 464-465. Také: ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943*. (2. díl). 1. vyd. Praha: Laguna, 1997. ISBN 80-85952-19-X. s. 85.

⁷¹ Marie Kratochvílová, roz. Fejfarová se narodila 1912 ve Staré Pace v rodině textilního podnikatele. V Praze vedla firemní prodejnu ve které se za protektorátu konaly ilegální schůzky. Pro odboj opatrovala finanční i hmotnou podporu. Patřila do parsifalovského „babince“. Její manžel byl politickým vězněm v 50. letech. Zemřela v roce 1990. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁷² POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 470.

⁷³ Naděžda Papoušková, roz. Melniková se narodila roku 1891 v Petrohradě. Studovala v Moskvě slavistiku a ve 20. letech dějiny umění v Paříži. 1918 se provdala za Jaroslava Papouška. Věnovala se historii, folkloristice a překladatelství. S manželem pracovala pro protinacistický odboj, zejm. jako překladatelka. 1946-1952 působila na Palackého univerzitě v Olomouci. Dále pracovala v nakladatelství Melantrich. Zemřela v roce 1978. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁷⁴ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s.477-478.

⁷⁵ Vlasta Pokorná, roz. Burianová se narodila 1904 v Brně. Patřila k prvním členkám parsifalovského „babince“. Za protektorátu se věnovala odbojové činnosti pro PÚ, PVVZ i skupinu Parsifal. Po únoru 1948 musela opustit své pracoviště ve Státním úřadu plánovacím a živila se domácí rukodělnou prací. Ve svém bytě pořádala protirežimní schůzky a přednášky tzv. Patočkovy univerzity. Zemřela v Praze v roce 1960. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁷⁶ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 480.

⁷⁷ Helena Robotková, roz. Schneibergová se narodila v roce 1910 ve Velké Bíteši. Za protektorátu působila jako spojka pro ON v Brně. Svého muže a další ilegální osoby po celou válku schovávala a hledala jim vhodné úkryty. Její muž byla v roce 1949 zatčen a 1952 popraven komunistickým režimem. Až do důchodu pracovala jako kreslička. Zemřela v úctyhodných 95 letech v roce 2005. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

kryt z 1. sv. v., ve kterém pak schovávali nejenom hledané osoby, ale i zbraně. Již od podzimu 1939 byl její manžel v ilegalitě. Nejen jeho několikrát zachránila od zatčení. Prošla několika drsnými výslechy, ale ani ty jí neodradily od jejích styků s ilegálním podzemím.⁷⁸ **Růžena Sedmíková**⁷⁹, která po manželově zatčení, převzala mnohé z jeho odbojových úkolů, styky s bývalými legionáři, čs. důstojníky, zednáři.⁸⁰

Známe i mnoho žen, které nemůžeme zařadit do žádné větší odbojové skupiny. Připomeňme třeba ty, které pomáhaly v odbojové činnosti škpt. Václavu Morávkovi. Za všechny bych vzpomenula **Magdu Rezkovou**, která zajišťovala úkryt nejen jemu, ale i čet. Františkovi Peltánovi, aj. Mimo to, že fungovala i jako spojka, se z jejího bytu vysílalo do Londýna. Poté, co byla vysílačka zaměřena goniometrickým vozem, bylo vysílání přestěhováno do bytu k manželům Mandíkovým.⁸¹

I další dva členové tzv. skupiny Tří králů tj. pplk. Josef Balabán a pplk. Josef Mašín se velice často opírali o různorodou pomoc žen. Vzpomeňme například na rodiny Líkařových a Řehákových, které bydlely v Praze na Bílé Hoře. Tyto dvě rodiny spolupracovaly s pplk. Mašínem již před samotnou okupací. Paní Marie Líkařová vzpomíná: „*Krátce, než nás Němci obsadili 15. března 1939. pracovalo se na akci zbraní. Manžel i bratr dováželi zbraně v noci z ruzýňských kasáren, které se uschovávaly ve sklepě, v dílnách, odvážely se na Radost, do Zličína i do Řep. Zakopávaly se ve velkých železných barelech. (...) Celkem 5 aut zbraní s náboji se rozebralo z ruzýňských kasáren. Akci vedl a zbraně vydal pplk. Mašín.*“⁸² Z Bílé Hory se stala malá zbrojovka. Marie Líkařová si na Bílé Hoře zřídila kupecký obchod na jméno své sestry Anny Řehákové v čísle popisném 343. „*V mém skladišti na zboží byly uloženy zbraně. V dílnách pod podlahou byly uloženy pušky, náboje a třaskaviny.*“⁸³ V asi 70 bedýnkách s nápisem „marmeláda“ byly uloženy ruční granáty.⁸⁴

⁷⁸ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 483-484.

⁷⁹ Růžena Sedmíková, roz. Frolíková se narodila v roce 1900 v Praze. Za protektorátu, po zatčení svého manžela, převzala řadu odbojových úkolů. Patřila do parsifalovského „babince“. Zemřela v roce 1984. (POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.)

⁸⁰ POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5. s. 486-487.

⁸¹ ČERMÁK, V. *Muž proti okupaci: portrét štábního kapitána Václava Morávka*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2007. ISBN 978-80-7211-260-9. s. 116-135

⁸² VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25.9.1945.

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Tamtéž

Kromě přechovávání zbraní se na Bílé Hoře vyráběly i výbušniny nebo připravoval a vydával ilegální tisk - časopis „V boj“ tzv. holešovické (vojenské) skupiny. **Marie Líkařová** s **Věnceslavou Řehákovou** pak tento časopis dále kolportovaly. Obě tyto ženy se osvědčily i jako spojky. Podporovaly rodiny zatčených i poté, co se samy v takové situaci ocitly. Václav Řehák i Josef Líkař byli zatčeni a nakonec 30. června 1942 popraveni v Praze-Kobylisích.

Shodou okolností byla téhož dne ve stejné skupině v Praze-Kobylisích za svoji ilegální činnost popravena novinářka, senátorka a předsedky Ženské národní rady **Františka Plamínková**⁸⁵, která byla zapojena do odbojové práce pro PÚ a PVVZ. V žádném případě pak nesmíme zapomenout na ženu, na které se později komunistický režim dopustil jednoho z nejobsouzenějších zločinů. Byla jí dr. **Milada Horáková**⁸⁶, která byla spolu se senátkou Plamínkovou zapojena do práce pro PÚ a PVVZ.⁸⁷

Vzpomněla jsem zde jen několik žen, které byly zapojeny do protinacistického ilegálního hnutí. Je třeba si uvědomit, že jich bylo mnohem, mnohem více a že bez jejich pomoci by domácí odboj nedosáhl takových úspěchů, pokud by vůbec byl možný.

Hlavním tématem této práce jsou ženy okolo ilegálního časopisu „V boj“. Na této „skupině“ se pokusím ukázat, jak byla práce žen pro odboj důležitá a že bez jejich účasti by výsledek byl minimální.

⁸⁵ Františka Plamínková se narodila 2. 5. 1875 v Praze. Působila jako učitelka a novinářka. V letech 1925-1939 byla senátkou Národního shromáždění a taky předsedkyní Ženské národní rady. Za okupace se zapojila do odbojové činnosti pro PÚ a PVVZ. Zajímavá zůstává i otázka samotné Ženské národní rady v odboji. Za svoji ilegální činnost byla 30. 6. 1942 zastřelena v Praze-Kobylisích. (ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5.)

⁸⁶ Milada Horáková, roz. Králová se narodila 25. 12. 1901 v Praze. Vystudovala práva a provdala se za ing. Dr. Bohuslava Horáka. Byla členkou Ženské národní rady. Kladla si za cíl rovnost českých žen. Od roku 1929 byla členkou České strany národně socialistické. Spolu s Františkou Plamínkovou byla zapojena do odbojové práce pro PÚ a PVVZ. Spolu se svým manželem byla 2. 8. 1940 zatčena. Dva roky byla vězněna v Terezíně. Lidový soud v Drážďanech pro ni navrhl trest smrti. Ten byl nakonec změněn na 8 let vězení. Až do konce války byla vězněna v Aichachu. Po válce se zapojila opět do společenského a politického života. Novým komunistickým režimem byla opět zatčena. Po vykonstruovaném procesu byla 27. 6. 1950 v 5hod. 45min. oběšena. (ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. Dále: DVORÁK, Miroslav; ČERNÝ, Jaroslav. *Žoldněří války: soudní proces s dr. Horákovou a spol.* Praha: Mír, 1950. Pak: FORMÁNKOVÁ, P., KOURA, P. *Žádáme trest smrti – Propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol.* 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 978-80-87211-03-8. Nebo: HORÁKOVÁ, Milada. *Dopisy z cely smrti. Z pankrácké cely smrti 24.-27.6.1950.* Ústí nad Orlicí: Louč, 2000.)

⁸⁷ ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. s. 173.

4. Vznik a vývoj časopisu „V boj“

Podle A. Polavského začalo formování podzemního tisku jako odezva na Benešův chicagský projev z 19. března 1939, který byl reakcí na okupaci Československa a směřoval nejen k americké veřejnosti, ale k celému světu. Ve svém projevu dr. Beneš hovoří mimo jiné o historii Československa, které považuje za „jednu z nejosvícenějších, nejvyvinutějších a nejpokrokovějších demokracií na východ od Rýna.“⁸⁸ Dále poukazuje na to, že se celý svět mýlil, když věřil nacistickému Německu. Samotná okupace Československa to dokazuje. „Tato poslední tragická událost musí konečně ukázat celému světu skutečnost, že československý lid byl hned od začátku dnešní krise odsouzen německou diktaturou k ztrátě svobody a existence. Podmaněním Československa má být odpravena sama idea svobody ve střední Evropě.“⁸⁹, tvrdí ve svém projevu dr. Beneš.

Pro domácí národ bylo asi nejdůležitější poselství, když dr. Beneš prohlásil: „...do posledního dechu nepřestanu bojovat za svobodu svého lidu a za jeho práva. A jsem přesvědčen, že můj národ, procházející tímto bojem odvážně a hrdě jako vždy v minulosti, vyjde z něho vítězně, máje na své straně sympatii, uznání a lásku všech slušných lidí světa.“⁹⁰

Na závěr svého projevu dr. Eduard Beneš, myslíce na svůj národ, vzkazuje světu: „Všem spravedlivě myslícím mužům a ženám světa předávám v této chvíli heslo svého milovaného národa: „Pravda vítězí“.“⁹¹

V protektorátu si Benešův projev mohlo vyslechnout jen několik málo lidí, zaznamenali alespoň ve zkratce jeho obsah a opisy se pak rozšiřovaly nebývalou rychlostí. Když pak do protektorátu pronikly českoamerické noviny s doslovným zněním projevu, rozmnožoval se a předával z ruky do ruky. Pro český národ to znamenalo hodně, především to, že na něj jeho prezident nezapomněl a že celý svět ví o jeho utrpení! Benešovo prohlášení se dostávalo do protektorátu všemožnými cestami a nejrůznějšími způsoby se rozmnožovalo a šířilo celou vlastí. Stejnou rychlostí se probouzel i český národ, kterému Benešova slova vlila novou krev do žil, chuť do boje a burcovala národ k odporu. Stejně živelně se pak mezi lidmi dostaly první ilegální letáky a tiskoviny. Právě takto se podle A. Polavského rodil náš podzemní tisk.⁹²

⁸⁸ BENEŠ, E. *Šest let exilu a druhé světové války*. 3. vyd. Praha: Orbis: Družstevní práce, 1946. s. 33.

⁸⁹ Tamtéž. s. 33.

⁹⁰ Tamtéž. s. 37.

⁹¹ Tamtéž. s. 38.

⁹² JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 270.

Oficiální český tisk přešel na stranu okupantů a během roku 1940 tak ztratil autoritu mezi čtenáři. Ti se orientovali na londýnský rozhlas a následnou šeptandu. To potvrzuje i Souhrnná zpráva SD za rok 1940, která uvádí, že se náklad českého tisku během roku 1940 snížil o 25-30%.⁹³

Ilegální tisk pak působil jako protiklad nacisty usměrněnému, kolaborantsky písíciému protektorátnímu tisku a rozhlasu, který ve většině případů působil jako nacistická propaganda. Samotní okupanti se ilegálního tisku obávali, proto se také tolik snažili ho likvidovat. Ilegální tisk v české veřejnosti udržoval a živil vědomí národní svébytnosti a touhu a vůli po svobodě. Vzbuzoval odpor a byl schopný aktivizovat národ do různorodé aktivní odbojové činnosti.⁹⁴

Vydávání ilegálního tisku bylo nadmíru složité a to nejenom organizačně, výrobně, technicky, redakčně, ale především finančně. Zajímavostí je, že původními iniciátory vydávání ilegálních tiskovin byli jen zcela výjimečně profesionální novináři a žurnalisté. Většinou to byli lidé z úplně jiné profese.⁹⁵

Ilegálních tiskovin se začala už v roce 1939 vydávat celá řada. My se zde zaměříme na vznik a vývoj časopisu „V boj“, který začal vznikat již 15. března 1939.

⁹³ TESARĚ, J. Traktát o „záchraně národa“. Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace. 1. vyd. Praha: Triáda, 2006. ISBN 80-86138-67-4. s. 158.

⁹⁴ KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 56.

⁹⁵ Tamtéž. s. 56.

4.1 Družstvo v prvním sledu

Vydavatelská skupina ilegálního časopisu „V boj“ vznikla už 15. března 1939, bylo to tzv. Družstvo v prvním sledu, a začala se tvořit okolo bývalého legionáře Josefa Škaldy, v jehož bytě 14. března 1939 skupina známých a přátel přísahala věrnost republice. Původně tato skupina hledala své uplatnění a konkrétní náplň své odbojové činnosti.⁹⁶

Dr. Přemysl Šámal zachytil Benešův projev a v poznámkách jej zaznamenal. Následně ho paní Šámalová předala malířce paní Klenkové, po několika dalších předáních se tento text dostal do rukou Josefa Škaldy, který je pro své nejbližší přátele asi ve sto výtiscích rozmnožil na cyklostylu. Josef Sejkora následně odnesl několik výtisků do Památníku osvobození v Praze na Žižkově. Na doporučení mjr. Emanuela Pryla pak navštívil malíře a grafika Vojtěcha Preissiga, který bydlel na Spořilově. V. Preissig byl bývalý účastník odboje z 1. sv. války a stoupenec T. G. Masaryka. On sám se již delší dobu zabýval myšlenkou vydávat ilegální tiskoviny. Ukázal Sejkorovi načrtnuté revoluční kresby a rozpracovaný překlad článku Cesta do pekel od Ira J. Williamse. V Preissig se s J. Sejkorou dohodl na pravidelném vydávání časopisu. Na návrh J. Sejkory dostal název podle listu vydávaného čs. legiemi v Itálii za 1. sv. války – „V boj“. Podle J. Škaldy pak bylo k názvu připojeno „Družstvo v prvním sledu“. Následně se pak ještě dohodli, že na každém čísle by mělo být vytištěno heslo „Pravda vítězí“, které V. Preissig upravil na „Pravda zvítězí“. Hlavou skupiny se stal předseda odbočky vinohradských záložníků Josef Škalda a ideovým otcem časopisu „V boj“ pak Vojtěch Preissig. Ačkoliv se skupinou úzce spolupracoval, sám se porad nezúčastňoval. Spojení s vydavatelstvem mu tak zajišťoval Josef Sejkora, který se s ním scházel buď u Preissigových doma na Spořilově, nebo v Památníku osvobození.⁹⁷

Okruh spolupracovníků Družstva v prvním sledu se ale rychle rozšiřoval, vzpomeňme na některá další jména: Jaroslav Straširipka, Jaromír Vaněček, Olga Škaldová, František Pařízek, Jindřich Benetka, Václav Boháček, Josef Sejkora, Vojtěch Preissig, Eduard Maška, MUC. František Glesinger, Miloslav Kopernický, manželé Anna a Jaroslav Němečkoví, Helena a Karel Slabovi, tchán Josefa Škaldy František Ducháček, mjr. Josef Sadílek, Ing.

⁹⁶ KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 57.

⁹⁷ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. Také: JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992. s. 843-845.

Nebo: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 271-273. A: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 57-58.

Bohuslav Svoboda, Jindřich Rohn, Karel Koza, Josef Krupička, Jaroslav Záluský, Otto Veselý, Karel Lukeš, František Štěpánek, Václav Žižka, atd.⁹⁸

První redakční okruh tvořili J. Škalda, red. E. Maška, J. Peč, F. Kotrba, O. Brenner. Pro každé vydání sestavoval materiál red. E. Maška. Po jeho zatčení 6. října 1939, které nesouviselo s činností ve skupině „V boj“, převzala jeho činnost redaktorka Milena Jesenská. V květnu 1939 získal pro „V boj“ J. Sejkora tiskaře Josefa Krupičku z Vokovic, který měl vlastní rozmnožovací stroje a možnost nákupu papíru. Můžeme říci, že to byl právě on se svou rodinou, který se stal prvním tiskařem „V boje“ (od května 1939 do jeho zatčení 8. 11. 1939). Když se „V boj“ začal vydávat pravidelně, byly cyklostyly z bezpečnostních důvodů po jednom až dvou týdnech přenášeny na jiná místa. Tisklo se tak střídavě v bytě Jaroslava Straširipky, Josefa Krupičky, Josefa Škaldy, Antonína Jiřiny, a na dalších místech. Naposledy se tisklo ve IV. patře paláce Zlatá Husa na Václavském náměstí.⁹⁹

S vydáním každého čísla bylo vždy hodně práce a samotná výroba trvala několik dní. Kromě rodiny Krupičkových pravidelně pomáhali J. Sejkora, J. Straširipka, J. Škalda, příležitostně pak J. Vaněček, J. Sadílek a jiní. Mezi nimi bychom našli i dcery V. Preissiga – Vojtěšku, Irenu a Yvonu, které přepisovaly texty rukopisů na rozmnožovací blány.¹⁰⁰

Co se týče financování tisků, tak zde se nejprve výrazně podíleli jednotliví členové skupiny. Později pak k hlavním podporovatelům patřili továrník Waldes a ředitel tiskárny nakl. Melantrich Antonín Mádl a ředitel Melantrichu Jaroslav Šalda. Nedostatek financí byl ale znatelný a nebylo možné, aby „V boj“ vycházel v pravidelných intervalech a ve velkém nákladu. V létě 1939 se tak představitelé Družstva v prvním sledu dohodli s vojenským vedením, že jeho vydávání podpoří a to nejenom finančně, ale i redakčně. Díky tomu mohl být časopis „V boj“ vydáván každý týden v nákladu až 5 000 výtisků.¹⁰¹

Jednotlivá čísla tvořily nejenom překládané články ze zahraničních novin, ale i původní články členů skupiny. Překlady se zabývali např. V. Preissig, red. E. Maška, Jan Peč, Ing. Prouska nebo plk. gšt. Krčka. Zahraniční noviny a časopisy (francouzské, americké, anglické, polské, ruské) dostával J. Škalda z censurního oddělení zahraničních novin na

⁹⁸ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941.

⁹⁹ Tamtéž., Také: JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992. s. 850- 852. Nebo: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 58-59.

¹⁰⁰ KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 59.

¹⁰¹ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. Také: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 58.

policejním ředitelství od Karla Lukeše.¹⁰² Rodina V. Preissiga nebo třeba i Olga Škaldová získávali zprávy také poslechem zahraničního rozhlasu. Původní články pak vycházely pod krycími jmény a ne u všech se podařilo zjistit jejich pravou totožnost. Články psali např. E. Maška, O. Brenner, A. Nehasil, K. Lukeš, Milena Jesenská, V. Vlk, V. Mareš nebo třeba i František Halas, Josef Hora, Jan Drda a další. Do „V boje“ se zařazovaly nejen překlady článků ze zahraničí, ale později i vlastní zprávy z domova, různé stati, články, komentáře, úvodníky, úvahy, básně, apod. Důležitou součástí časopisu byla kreslená titulní strana, o jejíž podobu se podělili např. Škalda, Krupička, V. Preissig, mjr. Pryll, mjr. Riedl, mjr. Vik, ale třeba i malířka Toyen. Karikatury kreslil Karel Slaba.¹⁰³

Práce pro časopis „V boj“ bylo hodně a to znamenalo i hodně lidí kolem něj. Takto na práci pro „V boj“ vzpomíná Arnošt Polavský: *„Družstvo v prvním sledu se ujalo v podstatě úkolu nejriskantnějšího: výroby tisku a jeho rozšiřování. Nebylo maličností redakci připravené rukopisy přenést na kopírovací blány a rozmnožit pravidelně v několika tisících výtisků. Bylo zapotřebí mnoha obětavých rukou na cyklostylování, skládání a sešívání tisků, bylo zapotřebí velikých stohů papíru a potom ještě mnoho odvážlivců, kteří spousty balíků nosili do několika středisek, odkud se časopis roznášel do podskupin a dále pak po jednotlivých čtenářích. Všecky tyto práce se musely podnikat tajně a k tomu ve volném čase – s jedinou vyhlídkou na odměnu: těžký žalář, ne-li snad dokonce smrt.“*¹⁰⁴

Družstvu v prvním sledu se v celkem krátké době podařilo vybudovat poměrně rozsáhlou distribuční a kolportážní síť. Rozšiřování ve velkém (tj. 200-500 výtisků týdně), to byla práce všech členů „Družstva“. Ti pak podíleli své skupiny a to nejenom v Praze, ale i na venkově. V Praze a v jiných městech se utvářely skupiny a podskupiny. Na těchto místech se na rozšiřování podíleli hlavně vojáci, záložníci, sokolové a inteligence. Díky tomu se mohl „V boj“ rozšiřovat do širokých vrstev. Mnozí odběratelé ale měli daleko větší potřebu, které mohl náklad max. 5 000 kusů vyhovět. Docházelo tak k opětovnému rozšiřování na základě originálních tisků a to v podobě celých čísel „V boje“ nebo jen letáků. Pokud chybělo technické vybavení, mnozí si jej přepisovali jen na stroji. Ve Fotochemě v Hradci Králové se

¹⁰² JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 847-848.

¹⁰³ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. Také: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 62.

¹⁰⁴ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 279.

dokonce nějaký čas rozmnožoval na fotografiích. Různými cestami se pak „V boj“ dostával i za hranice.¹⁰⁵

„Lavina odporu se dala do pohybu. Každý, kdo měl nějaký podíl na psaní, výrobě nebo rozšiřování podzemního tisku, účastnil se také jiné odbojové práce. A to byl hlavní účel tisku: burcovat český lid a připravovat ho k revoluci.“¹⁰⁶ (A. Polavský)

Jak se zvětšovala síť rozšiřovatelů, zvětšovalo se i pole příznivců. Narůstal tak i ohlas na tisk „V boje“. Díky tomu se o něj začaly zajímat i jiné odbojové organizace. Jejich zájem byl především na tom, aby ho získaly pod svůj vliv. V tomto „boji“ bylo jak Politické ústředí, tak Petiční výbor Věrní zůstaneme, tak i Obrana národa. J. Škalda se všemi organizacemi i jednotlivci spolupracoval, bránil se však tomu, aby si někdo z nich „V boj“ podřídil jako svůj tiskový orgán. Díky tomuto zájmu docházelo opět o rozšiřování kruhu jeho přispěvatelů, pomocníků, ale i čtenářů. Vzhledem k již neúnosným nákladům na vydávání „V boje“ se nakonec Družstvo v prvním sledu v čele s J. Škaldou v létě 1939 spojilo s odbojovou skupinou Obrana národa, která se o financování nákladů byla schopná postarat. Tímto krokem ale Škaldova skupina de facto ztratila právo rozhodovacího orgánu časopisu a byla už jen jeho výrobní složkou.¹⁰⁷

Situace vydavatelů podzemních časopisů a letáků se stala velice brzy nebezpečná, neboť nacisté vycitřovali z českého národa odpor a ten chtěli zlomit a zneškodnit u jeho kořenů. V záplavě ilegálních tiskovin spatřovali nejen nepřítel, ale i pramen podněcování k obecnému odporu. Zahájili tak proti nim velké tažení a pro zločin z velezrady stíhali říšské soudy každého, kdo měl o těchto tiskovinách jen povědomí, ale neučinil oznámení německým orgánům. Čím více záťahů proti odboji gestapo podnikalo, tím více se stupňovalo nasazení hnutí odporu a to mnohdy za cenu osobních obětí. Během podzimu post redaktora „V boje“

¹⁰⁵ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. Nebo: JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 852-853. Také: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 279-280. A: KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 60-61.

¹⁰⁶ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 280.

¹⁰⁷ KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987. s. 60-62. Také: JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 862-867.

vystřídal Josef Zuska a následně po jeho zatčení jeho povinnosti převzal Ivan Herben (tehdejší redaktor Lidových novin).¹⁰⁸

Když se chystalo slavnostní číslo časopisu „V boj“ k 28. říjnu 1939, zasáhlo nečekaně gestapo, kterému se podařilo zachytit velký náklad čísla. Zachovalo se jen několik výtisků a narychlo se tak muselo pořídit vydání nové.¹⁰⁹ Demonstrace k příležitosti „oslav“ 28. října měly být vyvrcholením vlny aktivizace českého odporu. Podle německé bezpečnostní policie: „*Nálada a chování českého obyvatelstva se mění mimořádně rychle a je velmi závislá na současné zahraničně politické situaci říše.*“¹¹⁰ 28. října skutečně došlo v Praze a některých dalších městech k demonstracím, které rozhýbaly dění nejenom politické, ale i represivní vůči českému obyvatelstvu. Jednalo se o spontánní, otevřený a jednomyslný odpor českého lidu proti okupaci a nacistickým okupantům. Byla překonána hranice mezi pasivním a aktivním odporem.¹¹¹ „*Při srážkách mezi Čechy a Němci byla provolána hesla: „Ať žije republika!“, „Pryč s Němci!“, „Ať žije Beneš!“, „Ať žije Stalin!“, byly poslouchány jen pokyny československé policie a četnictva, zpívány národní hymny, aj.*“¹¹²

Němci proti demonstracím tvrdě zasáhli, ne však tak tvrdě, jak tomu bylo později 17. listopadu 1939. Události 28. října byly zachyceny i v úředním záznamu A. Eliáše: „*Den 28. říjen je státním svátkem ČSR nejen podle zákona, ale i podle vnitřního cítění českého národa. Tento den nabyl během let významu přesahujícího rámec pouhé historické reminiscence. Dvacetiletou tradicí uvykl lid přihlížet a hodnotit v tento den politické dění uplynulého roku a zároveň na něj navazoval i nejvýznamnějšími akty uvedeného politického života. Byl to den účtování a plánování, radosti a odpočinku, tedy den, jakého jednou v roce potřebuje právě tak cítění jednotlivcovo, jako duše celého národa.*“¹¹³

28. říjen mapovalo 26. číslo časopisu „V boj“. Věnovalo se nejen samotným demonstracím, ale hodnotil i další události. Situaci po 28. říjnu zaznamenal V. Preissig v 27. čísle časopisu „V boj“ ve svém úvodníku „Padlí, kteří žijí“. Právě toto číslo bylo pro Družstvo v prvním sledu osudové. Už rozmnožování tohoto čísla probíhalo na několika

¹⁰⁸ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 286-287. Také: JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s.864-865.

¹⁰⁹ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 287.

¹¹⁰ KROPÁČ, F. *Persekuce českého studentstva za okupace*. 3. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, 1946.

¹¹¹ PASÁK, T. *Pod ochranou říše*. 1. vyd. Praha: Práh, 1998. ISBN 80-85809-88-5. s. 184.

¹¹² Tamtéž. s. 184.

¹¹³ STÁDNÍK, M. Paměti, rukopis, str. 51.

různých místech. Plánovalo se i přesunutí tiskařských strojů do „podzemí“ a to doslova. Už bylo i vybrané místo v pražské kanalizaci. K provedení tohoto plánu už ale nedošlo.¹¹⁴

8. listopadu 1939 byl zatčen tiskař J. Krupička, v té době už byla část nákladu dokončena. Zbytek byl dohotovován 10. listopadu.¹¹⁵ Zřejmě zásluhou J. Kotrbatého získal Škalda další „nacisty již kontrolované“ místo pro tisk 27. čísla „V boje“ a to v zadním traktu hotelu Zlatá husa na Václavském náměstí.¹¹⁶

Dne 10. listopadu 1939 přinesla Irena Bernášková do Zlaté husy malované obálky k 27. Číslu „V boje“, které koloroval V. Peissig. Byla na nich československá vlajka, trikolora a lipová ratolest^{III}. Vojtěška Preissigová v roce 1946 vzpomíná, jak se obálky kolorovaly: „*K 28. říjnu se chystalo slavnostní číslo. Když jsem jednou přišla k rodičům, spatřila jsem ke svému úžasu spousty vymalovaných obálek, ještě mokrých, vyložených po celém nábytku v pokoji a v kuchyni na stole byly rozloženy barvy, mističky a štětce a kolem stolu celá rodina vybarvuje československý prapor. Přisedla jsem též. Tak mne tehdy napadlo, že by gestapo mohlo uhádnout podle praporu toho, kdo to kreslil, a řekla jsem to. Kdosi odpověděl: Ale ne! A co by se stalo, kdyby teď přišlo gestapo, když je to tak krásně rozloženo. Bohužel jsme se potom dozvěděla, že právě toto krásné, pracně vymalované číslo gestapo vybralo v Zlaté huse.*“¹¹⁷

10. listopadu 1939 se Irena Bernášková ve Zlaté huse setkala se Sejkorou, který měl zlé tušení. „*Tak se mi zdá, že odtud nevyvážneme se zdravou kůží,*“ *svěřoval se Ince. Měl obavy, aby list nezanikl, kdyby také oni byli zatčeni. Včera dostal zprávu, že gestapo odvěklo Krupičku. Inka podala Sejkorovi ruku a slavnostně mu slíbila, že V BOJ povede dále, kdyby...*“¹¹⁸

Události 10. Listopadu 1939 se podle A. Polavského seběhly nějak takto: „*V poledne šli Škalda se Sejkorou s balíky hotových čísel pro kolportéry. Na Václavském náměstí byli zastaveni gestapáky a v pasáži Alfa došlo ke srážce. Škalda vytáhl revolver a namířil na gestapáka. Stiskl kohoutek, ale rána hned nevyšla. Než mohl stisknout podruhé, srazil mu jiný gestapák ruku a smečka pomocníků se zmocnila Škaldy a Sejkory. Toto zatčení bylo dílem*

¹¹⁴ JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 899.

¹¹⁵ Datování 8. listopadu dle J. M. Sejkory: VHA, DO, 1/1, kart. 1, str. 55; shodně: POLAVSKÝ, J. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědoureck, 1946. s. 42-43. Také: VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941.

¹¹⁶ JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 899.

¹¹⁷ VHA, fond DO, kart. 2 sgn. 3/1/2, vzpomínka V. Šichové-Preissigové z ledna 1946. Také: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 247.

¹¹⁸ POLAVSKÝ, J. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědoureck, 1946. s. 41-42. A: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 250.

zrady R. Kotrbatého, jenž se do Družstva vloudil pod záminkou spolupráce. Měl za úkol vydat gestapo všechny činovníky kolem časopisu „V boj!“.¹¹⁹

Ještě téhož dne byl o něco později přímo ve Zlaté husě zatčen J. Straširipka. Odpoledne přišla do Zlaté husy paní Olga Škaldová, té se podařilo jen zázrakem uniknout a ještě varovat ostatní spolupracovníky. Přesto ale gestapo v několika následujících dnech zatkl F. Ducháčka, Václava Škaldu, F. Holického, J. Vaněčka, Glesingera, A. Nehasila, manžele Němečkovi, a další.¹²⁰

*„K zatčení celého prvního vydavatelstva časopisu „V boj“ došlo zradou Rudolfa Kotrbatého. (...) Byl za svoji zradu Lidovým soudem na Pankráci odsouzen k trestu smrti 18. dubna 1947 a rozsudek ještě téhož dne vykonán.“*¹²¹

Družstvo v prvním sledu se rozpadlo. Mnoho lidí bylo zatčeno, některým se podařilo uprchnout do zahraničí a jiní se skrývali v ilegalitě v neustálém strachu z možného zatčení. Paní Jana Kubálková u sebe v Modřanech ukryla Pařízka, Doležala a Manna. Jaroslav Kotek se několik týdnů skrýval v Posázaví, V. Žižka se uchýlil do své chaty u Štěchovic, Dr. Rajchl zase do lesů Českomoravské vysočiny. Olga Škaldová opustila Prahu s falešnými doklady.¹²² První část života časopisu „V boj“ skončila. První garnitura tvůrců a šířitelů „V boje“ byla poražena. Časopis „V boj“ ale nepřestal žít, ujali se ho jiní, neméně odvážní lidé.¹²³

4.1.1 Družstvo v prvním sledu a ženy okolo něj

Na úplném začátku vzniku časopisu „V boj“ stála po boku svého muže paní **Olga Škaldová**. Podobně stály za Vojtěchem Preissigem jeho dcery a manželka. Žádná z těchto žen nestála jen tak rezistentně, všechny se zapojovaly do vytváření časopisu, pomáhaly s tiskem, překlady, získáváním zpráv, atd. Čím více se zvětšovala síť rozšiřovatelů, tím více žen se zapojovalo do práce pro skupinu časopisu „V boj“.

¹¹⁹ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 288.

¹²⁰ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. Dále: fond DO, kart. 2, sgn. 3/1/2, materiál Olgy Škaldové z června 1947. A: KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VI.

¹²¹ VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941.

¹²² POLAVSKÝ, J. *V boj*. 1. vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 44.

¹²³ JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992. s. 901.

Asi nejvíce žen bychom našli právě v řadách rozšiřovatelů a následně konzumentů – čtenářů časopisu. V rozšiřování pomáhaly známosti ze zaměstnání, různých zájmových kroužků, ale i příbuzenské a přátelské vztahy.

I když Praha byla jakýmsi centrem hnutí odporu, ilegální skupiny vznikaly i mimo Prahu. Jednou takovou skupinou, která se začala utvářet hned po 15. březnu 1939, bylo seskupení více jak dvaceti přátel v Pardubicích. Nejprve roznášeli všelijaké ilegální letáky a později i časopis „V boj“ nebo Rudé právo. Pokud se jim výtisků nedostávalo, sami je byli schopni rozmnožovat. V této skupině bylo i několik žen, většinou manželek odbojářů, které svým mužům pomáhaly rozšiřovat „V boj“ i do okolí Pardubic, do továren, úřadů, hostinců, atd.¹²⁴ V této pardubické skupině bychom kromě jiných našli například paní Bertu Blechovou nebo Kamilu Seinerovou. **Berta Blechová** se narodila 11. 10. 1910 v Cholticích. Pracovala jako pomocná síla na poště. Toho času svobodná, ale ve vztahu s Františkem Svobodou. Zatčena byla 5. září 1939, následně byla propuštěna a 7. září opět zatčena. **Kamila Seinerová** byla manželkou obuvnického fabrikanta. Narodila se 17. 5. 1897 v Libodřicích. Zatčena byla stejně jako Berta Blechová 7. září 1939.¹²⁵

V rámci celé skupiny vedené Josefem Podhorským byli obviněni z výroby a distribuce ilegálních tiskovin. Podle německých úřadů podněcovaly rozšiřováním protiněmecky laděných tiskovin mezi obyvateli Protektorátu Čechy a Morava k ozbrojeným povstáním za znovuvytvoření samostatného českého státu. Obě ženy byly zatčeny v září 1939 a žalovány pro zločin velezrady. Byly převezeny do vazební věznice v Drážďanech. Dochoval se nám dopis Jaroslava Seiner, manžela Kamily Seinerové, ve kterém žádal vrchního říšského zástupce lidového soudního dvoru v Berlíně o propuštění své ženy Kamily.¹²⁶ ^{IV} Podle dochovaných materiálů nakonec byla Kamila Seinerová zproštěna obvinění z velezrady pro nedostatek důkazů. Berta Blechová byla se svým přítelem Františkem Svobodou, téměř ve stejném rozsahu, za distribuci ilegálních tiskovin shledána vinnou. Oba byli odsouzeni k 4 letům odnětí svobody.¹²⁷

Mnohdy se lidé k časopisu dostali náhodně. Například pan František Šavel našel jedno číslo „V boje“ v kavárně. Po jeho přečtení kontaktoval spolupracovnice z pražského obchodního domu Bílá labuť. Společně s **Marií Musilovou**, **Marií Formáčkovou** a **Vlastou**

¹²⁴ JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992. s. 853.

¹²⁵ ABS, fond 141, sgn. 295-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ ABS, fond 141, sgn. 295-2, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

Houskovou se postarali o to, aby se číslo dostalo mezi další zaměstnance. Následně zajišťovali koloběh i dalších čísel.¹²⁸

10. května 1940 byla zatčena Marie Formáčková, 14. května 1940 pak Vlasta Housková a 15. května 1940 následovalo zatčení Františka Šavela. Marie Musilová byla zatčena 8. května 1940 a souzena v čele jiné, více jak 30 členné skupiny.¹²⁹

Podle vyšetřovacích záznamů si „obžalovaní byli dobře vědomi závažnosti rozšiřování tiskovin s tak zrádným obsahem.“¹³⁰ „Rozšiřováním časopisu „V boj“ působili na velký okruh lidí, které tak nabádali k nesnášenlivosti vůči německému národu a současně podněcovali občany Protektorátu Čechy a Morava k ilegálním akcím proti nim.“¹³¹

Po prošetření celé záležitosti vrchní státní soud v Drážďanech rozhodl o osvobození Marie Formáčkové pro nedostatek důkazů, Antonín Šavel byl odsouzen pro přípravu velezrady na 2 roky a 3 měsíce, s ním pro stejný zločin na 1 rok odnětí svobody i Vlasta Housková. Marie Musilová byla nakonec 22. dubna 1941 z důvodu nedostatku důkazů zproštěna obžaloby z přípravy velezrady a osvobozena.¹³²

Zajímavou osobností byla **Helena Brümerová**, která v roce 1938 vstoupila do Sboru ČS motoristů, kde se seznámila s p. Lukešem. Lukešova známost Šárka se znala s dr. Hrtanovou, která byla členkou branného sboru. Koncem září 1939 přišel Lukeš a přinesl časopis „V boj“. Helena Brümerová ho přečetla a předala kolegovi Macíkovi. Ten chtěl, aby ho nosila pravidelně. Přinesla mu ho asi 4x a on pak chtěl celý balíček. Sama od Lukeše rozdala 5 čísel v kanceláři. Několikrát se setkala se „Strýcem“(Sadílek). Kolportovala od Josefa Merendy. Pravidelně od něj dostávala balík s 10 výtisky „V boje“ a rozdávala je na jatkách i jinde svým známým. Časem se ale angažovala více, kromě kolportáže sháněla i papíry pro tisk, atd. Zatčena byla 2. srpna 1940. Její osud se nepodařilo prozatím vysledovat. Můžeme ale podle dochovaných dokumentů z roku 1942 říci, že byla vězněna v Drážďanech a v Lipsku.¹³³

Velice důležitou práci pro výrobu ilegálních tiskovin dělala **Marie Tonarová**, učitelka, která měla přístup k materiálu potřebnému na tisk. Po tom, co jí na podzim roku

¹²⁸ JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs.armády, 1992. s. 855.

¹²⁹ ABS, fond 141, sgn. 294-8, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž.

¹³³ ABS, fond 141, sgn. 289-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

1939 oslovil její kolega Jaromír Krop, se podílela na tisku a rozšiřování nejrůznějších ilegálních letáků a brožur a to vždy v dosti velkém nákladu 100, 120, 150ks. Jedna taková brožura vznikla z několika textů, které byly obsaženy ve 12. a 14. čísle ilegálního časopisu „V boj“. Tuto brožuru pak věnovali svým známým jako vánoční dárek. Marie Tonarová byla za svoji ilegální činnost odsouzena za přípravu velezrady na 5 let odnětí svobody.¹³⁴

Německé soudy ale velice přísně trestaly i lidi, kterým se časopis „V boj“ třeba jen dostal do rukou a následně ho předali někomu ze známých nebo kolegovi v práci. Na několik podobných osudů bych chtěla upozornit. Bankovní úřednice **Viktorie Štachová** předala „V boj“ v obálce nebo v jiných neškodných časopisech svým kamarádům v práci: Jiřině Krejčíkové, Dr. Tomešovi, Jaroslavu Novotnému, Maxmiliánovi Syrovému, Jaroslavu Švehlovi a Štajnovi. Dala jim V boj 1x - 2x.¹³⁵ **Marie Nováková** z Pardubic, která V boj opakovaně četla, byla odsouzena na 2 roky vězení.¹³⁶ **Božena Kopalová, Marie Plocková a Emilie Kyrlachová**, které zkontaktoval a k myšlence rozšiřování časopisu „V boj“ a „K situaci“ přivedl v létě 1939 Václav Polák. Za předávání jednotlivých čísel mezi své známé a „schvalování“ obsahu jednotlivých čísel si všechny tři ženy vyslechly rozsudek odnětí svobody na 1 rok a 6 měsíců.¹³⁷ **Margaretta Dudová** byla německé příslušnosti. Podle soudních spisů 4x dostala od pana Petličky 8 výtisků časopisu „V boj“ a ty pak rozdala mezi své známé a příbuzné. Byla odsouzena k 3 letům a 4 měsícům káznice.¹³⁸ **Anna Chmelíková**, několikrát četla jak ilegální časopis „V boj“, tak tzv. Detektivky. Podle vyšetřovacích spisů několik čísel bylo nalezeno i ve skříni v jejím bytě, kde bydlela spolu se svým synem. U něj se pak našla i matrice s protiněmeckým textem. Byla odsouzena za přípravu velezrady na 2 roky a 3 měsíce vězení.¹³⁹

Existovaly i skupiny, které fungovaly jako uzavřené čtenářské kluby. Za jeden takový bychom mohli označit skupinu, ve které byly **Marie Červenková, Nelly Pružinová, Trubačková Anna, Nováková Barbora roz. Koubková, Prokopová Jindřiška**. Pokud se některá z nich dostala k výtisku „V boje“, přečetla si ho a předala dál mezi své přítelkyně. Do

¹³⁴ ABS, fond 141, sgn. 292-15, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁵ ABS, fond 141, sgn. 288-10, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁶ ABS, fond 141, sgn. 288-12, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁷ ABS, fond 141, sgn. 290-3, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁸ ABS, fond 141, sgn. 290-6, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹³⁹ ABS, fond 141, sgn. 292-18, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

rozšiřování mezi jiné se však nepouštěli. Německým úřadům však k trestání stačilo i pouhé přečtení ilegálních tiskovin a „schvalování“ jeho obsahu.¹⁴⁰

Byli ale i jednotlivci, kteří si časopis přečetli, ale dál ho již nerozšiřovali. Jednou z nich byla i **Františka Nohejlová**, která dostala od pana Kvasničky 6-8 čísel „V boje“, které si přečetla a vrátila zpět. Za to byla odsouzena na 2 roky a 3 měsíce káznice.¹⁴¹

Jindy byly ženy trestány spolu se svými manželi, kteří se do ilegální práce zapojili. Takových byla celá řada, jmenovitě např. **Miloslava Doležalová** nebo **Emilie Vavřínová**.¹⁴²

Stejně tak ale bylo mnoho lidí opravdu silně zapojeno do ilegální činnosti, kolportování nebo výroby časopisu, ale německým vyšetřovatelům se nepodařilo sehnat dostatek důkazů o jejich ilegální činnosti a díky tomu byli osvobozeni.

Na samotné výrobě časopisu „V boj“ se od samého počátku podílelo několik žen, jejichž jména zde již byla zmíněna a v žádném případě by neměla být zapomenuta. Především bych vzpomenula rodinu **Preissigovu**. Po boku Vojtěcha Preissiga stála jeho manželka **Irena**, která s ním trpělivě snášela všechny radosti, ale i starosti. Vojtěch Preissig se ve své ilegální činnosti mohl vždy opřít o své dcery, nejstarší **Vojtěšku** provdanou za inženýra Františka Šichu, prostřední **Irenu** (Inku, jak jí všichni říkali) provdanou za Eduarda Bernáška a nejmladší **Yvonu**, která byla v době založení „V boje“ zasnoubená s Jaroslavem Bydžovským a bydlela u rodičů. Všechny tři dcery Preissigovi pomáhaly při tisku a také při ilustrování „V boje“, nejvíce ale projevovala „*zájem o věci veřejné, ačkoliv se do té doby politikou nezabývala,*“¹⁴³ Inka.

*„Přilnula k otci s nejrůznější oddaností a stala se jeho nejspolehlivější spolupracovnicí. Byla zasvěcena do každého jeho úmyslu, jediný jeho krok jí nezůstával neznám. Pomáhala mu ve sledování zahraničního rozhlasu, psala mu na stroji a obstarávala tisíce drobnosti.“*¹⁴⁴

Arnošt Polavský pak také vzpomíná: „*Hybnou pákou byla Inka. (...) Do noci byla na nohou, hned v Praze, hned zase u otce, ve schůzkách, na sháňkách, v roznášce. Zasvěcována otcem a Sejkorou do mnohých podrobností složitě se rozvíjejícího aparátu, dostala se do svého živlu. Nikdy nelitovala námahy ani obětí. Neznala překážek. Nebezpečí ji spíš*

¹⁴⁰ ABS, fond 141, sgn. 290-5, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹⁴¹ ABS, fond 141, sgn. 291-22, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹⁴² ABS, fond 141, sgn. 291-20, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

¹⁴³ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 16-17.

¹⁴⁴ Tamtéž. s. 17.

podněcovalo než odrazovalo. BOJI zasvětila svůj život. Rodiče, sestry a celé příbuzenstvo – všichni pracovali pro společný cíl.“¹⁴⁵

Rodina Preissigova do ilegální činnosti zapojila široké příbuzenstvo. Sestra paní Preissigové **Vlasta**, provdaná **Landová**, pro odboj dokonce získala svoji přítelkyni **Marii Minxovou**, která bydlela v Kostelci na Hané. Jezdila do Prahy až třikrát do měsíce a odvážela si časopisy, až 50 čísel „V boje“, které pak dále kolportovala na Prostějovsku, Olomoucku a Litovelsku.¹⁴⁶

Preissigově rodině a především pak osudu **Ireny Bernáškové-Preissigové** se budeme věnovat podrobněji v dalších kapitolách. Bylo ale důležité zdůraznit, že jejich zapojení do ilegální činnosti začalo již při samotném vzniku časopisu „V boj“ a při působení tzv. Družstva v prvním sledu.

4.1.2 „V boj“ a Milena Jesenská

Co se týče zapojení do výrobní složky Družstva v prvním sledu, neměli bychom zapomenout na osobnost **Mileny Krejcarové-Jesenské^V**. O Mileně Jesenské bylo již napsáno mnohé. Většinou její jméno zazní v souvislosti s Franzem Kafkou. Více už se ale opomíjí fakt, že v období protektorátu byla zapojena do odbojové činnosti.

Ještě dnes u nás zůstává mnohé z jejího vlastního novinářského díla skryto, zejména to platí pro vrcholné období její tvorby v Peroutkově Přítomnosti let 1937-1939. Zpočátku se v Přítomnosti Milena Jesenská věnovala i jiným tématům, než striktně politickým. Jak se měnila a politizovala doba, tak se měnilo i její zaměření. Již druhý text, který pro Přítomnost psala, se věnuje tématu ryze politickému, kdy se jednou z hlavních starostí stává pomoc uprchlíkům z Německa a později i z Rakouska a ze Sudet. V roce 1937 napsala článek „Lidé na výspě“, který předznamenal vážná témata dalších let. Aktuální reakce na vážná témata jakými byla Španělská válka nebo smrt T.G.M. Jesenská nekomentuje. Jakmile ale došlo k anšlusu Rakouska, hned první článek upozornil na nebezpečí nacistického Německa. Jesenská píše reportáž z německých Sudet „Anšlus nebude“, kde povzbuzuje k brannému odporu v první mobilizaci a vkládá do něj naději. V tomto článku také rozebírá možné

¹⁴⁵ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebchovice p. O.: Dědoureč, 1946. s. 24.

¹⁴⁶ Tamtéž. s. 24. A: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 226.

důvody, proč se lidi nechali zmanipulovat henleinovskou propagandou a celý článek pak končí kritikou české politiky.¹⁴⁷

„Názory Mileny Jesenské nejsou docela totožné s názory šéfredaktora; přinejmenším akcent je jinde. Zatímco Peroutka například – pragmaticky – zdůrazňuje omezené možnosti Československa pomoci židům, akcentuje Jesenská v téže době aktivní soucit. Zdá se, že rozdílné rozložení důrazů je ještě zřejmější po 15. březnu 1939.“¹⁴⁸

Jesenská se po vzniku Protektorátu Čechy a Morava ve svých článcích pohybuje na samé hranici toho, co ještě mohlo projít cenzurou. *„Píše-li o slzách, jsou to spíše slzy vzdoru než slzy sentimentálního sebepozorování bezmocné oběti.“¹⁴⁹*

Když začátkem října 1939 zatkl gestapo Eduarda Maška a mjr. Josefa Zusku, Družstvo v prvním sledu se ocitlo před problémem, kdo bude redigovat články a celý časopis. Major Jaroslav Hájiček našel náhradu v bývalém vedoucím brněnské redakce Lidových novin Ivanu Herbenovi. Tomu *„se podařilo zlepšit úroveň ilegální tiskoviny a vytvořit z ní čtivý časopis, dokonce se objevily i úvahy o jeho přeměně na ilegální deník.“¹⁵⁰*

Právě v této době se rozšířila základna přispěvatelů časopisu „V boj“. S Ivanem Herbenem spolupracovala i spisovatelka a novinářka Milena Jesenská, která na popud mjr. Hájička chystala vydávání nového ilegálního časopisu „Proti větru“, který měl nastoupit v případě, že by byl „V boj“ zlikvidován. Milena Jesenská začala hledat možné spolupracovníky, kteří by se v případě potřeby mohli do vydávání nového časopisu zapojit.

„Nitky spojení vedly k tzv. novinářské mafii a do řad bývalých sociálnědemokratických redaktorů, které zastupoval zejména redaktor Hugo Vávra. Avšak podle všeho zůstalo pouze u sondáží a pokusů.“¹⁵¹

Podle Jana Gebharta Milena Jesenská až do 30. srpna 1939 redigovala a psala pro Peroutkův časopis Přítomnost, který právě 30. srpna 1939 vyšel naposledy. Milena Jesenská měla kontakty s řadou novinářů z tzv. Schmoranzovy skupiny tiskových důvěrníků. Jak již

¹⁴⁷ BURIAN, V. Doslov. In *Nad naše síly Češi, Židé a Němci 1937-1939; články z týdeníku Přítomnost 1937-1939*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-233-4. s. 253-254.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 254.

¹⁴⁹ Tamtéž. s. 255.

¹⁵⁰ *Statečné ženy, o kterých se málo ví*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s. 46. A: KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. V-VI.

¹⁵¹ *Statečné ženy, o kterých se málo ví*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s. 46.

bylo řečeno, znala se s mjr. Hájíčkem a jistě i se samotným Josefem Škaldou. Pravděpodobně právě díky nim se zapojila do ilegální práce, o jejíž nutnosti byla více než přesvědčena.¹⁵²

Je to právě Milena Jesenská, které se přisuzuje autorství úvodníku „Českým ženám“ ve 14. čísle časopisu „V boj“, který vyšel někdy na začátku srpna 1939.¹⁵³ Apelovala v něm na ženy, na jejich vlastenectví, varovala proti rozšiřující se germanizaci a nabádala je, aby se aktivně zapojovali do akcí proti okupantům. V úvodníku Jesenská píše:

„Ano – ženy! Ne, nemáme dnes lehký úkol. V našich rukou neleží jen hmotné starosti, co a jak uvařit, když pomalu, ale jistě z trhu mizí máslo, maso a potraviny všeobecně stoupají v ceně. Když kolem sebe slyšíme hlasy tu velebicí německý režim, tam oslněné hospodářskou taktikou pánů z říše – zde nadšení nad tím, jak velkoryse pojmají Němci sociální pomoc chudým! Neboť naší povinností, ženy, je uvést mezi ženami tyto naivní domněnky n správnou cestu. (...)

Ženy, připravte se na stoupající nedostatek a zvyšující se drahotu. Neoddávejte se optimismu, který říká: Bude všeho dost! – Ano – hlad a bídy, tak jako v Německu. Připravte se, abyste nebyly překvapeny, že jste na tom jednoho dne jako hospodyně v říši, kterým ovšem – aspoň podle propagandy soudíc – stačí k nasycení pohled na rudou vlajku s černým hákovým křížem. (...)

Dobře si také, české a moravské ženy, všimněte jedné věci: říšské úřady z nejmenovaných nebo předstíraných důvodů zakáží otevření ozdravovny, letního tábora, rekreačního střediska pro české děti. Stovky dětí ze sociálně slabých rodin na to vždycky každoročně čekají. Ovšem – říšským úřadům je pochopitelně milejší Hitlerjugend. (...)

A co naše ženy? Co naše dívky? - - Sedím v zábavní místnosti v Praze. Samozřejmě všude samá německá uniforma, podpatky klapají, ruce se míhají ve vzduchu. „Urostlí“ němečtí fešáci se uklánějí před českými dívkami – a tyto dívky jdou s nimi tančit! Srdce se ve mně zastavuje studem, hněvem a ponížením. České dívky, což nemáte kouska hrdosti v těle? (...) Musí před vámi plivnout každý Čech a každá Češka, která ví, co je národní hrdost a čest. (...) Česká žena dívka se nebojí! Vy, ženy, které máte ve svém okolí takové slabé povahy, promluvte jí do duše. ---

A ještě jeden odpovědný úkol pro ženy: Braňte svým mužům v odchodu za prací do Německa! (...) Nepouštějte své muže do Německa, ničíte tím svůj rodinný život, ochuzujete

¹⁵² *Statečné ženy, o kterých se málo ví*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s. 47.

¹⁵³ JIRÁSKOVÁ, M. *Stručná zpráva o trojí volbě. Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtmann v roce 1939 a v čase následujícím*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1996. ISBN 80-85844-21-4. s. 31-33.

národ a nahráváte do rukou našim nepřátelům. Vždyť to verbování do Německa není ničím jiným, než uklizením odbojného českého živlu do bezpečí, který by mohl být Německu náramně nebezpečný, kdyby došlo k válce nebo k revoluci!

A teď, ženy, kladu vám přímo na srdce úkol, snad ten nejtěžší! Víte, nebo tušíte, že váš muž, bratr, syn nebo milý pracuje v nynější době pro velkou věc, pro odčinění křivd, které na nás byly spáchány. Tak, jako jste se slzami v očích, ale s hrdým, statečným a nadšeným srdcem posílaly své muže, bratry, syny do zákopů a opevnění na našich československých hranicích loni v září, s týmiž pocity při nich musíte stát nyní! Ženy, dnes je to také válka, válka v podzemí, o nic méně odpovědná a za daleko těžších podmínek.

Bojíte-li se o své drahé, skryjte své obavy na dně srdce, nedejte to před nimi znát, nesrážejte je od úkolu, který je svatý, svatější než všechno ostatní na světě. Můžete-li, pomáhejte jim, nemůžete-li, posilujte je, podporujte je svou účastí, svým klidem, svým příkladným chováním, nestůjte jim v cestě! Pochopte, že to, co Německo s námi provádí, je výsledkem snahy vyhladit nás! Podporujte proto protiněmecký odpor v jiných, širte jej sami, opírejte se přitom o skutečnost, kterou nemůže nikdo ani popřít, ani vyvrátit, o poměry, jak se u nás vyvinuly po 15. březnu. Nezničí nás, nevyvrátí z kořenů, budou-li si české ženy vědomy svých vlasteneckých povinností, budou-li stát po boku svých mužů a dokáží-li, že jsou svých mužů, dobrých Čechů hodny... Ženy, buďte takové, aby muži mohli o nás říci, aby to o nás mohl říci celý svět: Na české a moravské ženy je vždy spolehnutí!“¹⁵⁴

Výše je přepsána jen část z celého článku, ale myslím, že je z ní velice dobře patrné, jaký osobní postoj Milena Jesenská zastávala, a to jak k německým okupantům, tak k českému odbojovému hnutí. Můžeme tušit, že tento příspěvek nebyl jediným, který pro ilegální časopis „V boj“ napsala, ale prozatím nemůžeme její autorství u jiných textů prokázat.

Poté, co byl zatčen Josef Škalda a jiní „bojaři“, věděla Milena Jesenská, že je její život ohrožen. Zatčena byla 12. listopadu 1939.¹⁵⁵ Její zatčení líčí její dcera Jana Černá ve své knize *Adresát Milena Jesenská*: „Bylo mi 11 let, měla jsem klukovsky ostříhané vlasy, tepláky a svetr přes pruhované tričko, vypadala jsem jako kterékoliv dítě, které nemá ani potuchy, co je to ilegální tisk. (...)“

¹⁵⁴ *V boj*. Edice ilegálního časopisu. I. díl. sv. 3, č. 14. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992. s. 329-339.

¹⁵⁵ ABS, fond 141, sgn. 289-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

Než jsem se tehdy vypravila pro V boj, telefonovala Milena do bytu, který byl na Vinohradech, a chtěla předem ohlásit můj příchod. Jenomže v telefonu se ozval docela neznámý, cizí hlas. Milena se nepřihlásila, jenom se zeptala, jestli je doma majitel bytu, a když jí bylo řečeno, že sice není, ale že za chvíli přijde, zavěsila (...).

Jakmile Milena položila telefon, začala uvažovat, co se mohlo v bytě přihodit. Nakonec usoudila, že to nebude asi tak strašné, protože i když s ní mluvil někdo, jehož hlas nezná, hovořil česky, takže mohl být klidně v bytě jenom na návštěvě, a jestliže ho tam majitel nechal samotného, je to tedy určitě někdo, komu věří.

A bylo to.

Ale přesto volala v neděli do vinohradského bytu ještě jednou. Kupodivu se ozval opět ten samý hlas a opět – česky – tvrdil, že pán bytu přijde za malou chvíli, a dokonce se dotazoval, jestli nemá vyřídit nějaký vzkaz.

Milena zase zavěsila s tím, že ještě jednou zavolá, a mně vysvětlila, že musím říct, že jdu pro knížky, které ona, Milena, nutně potřebuje. A kdyby se snad náhodou ukázalo, že v bytě je skutečně gestapo, mám si vyžádat možnost telefonicky se maminky zeptat, o jaké knížky jde. Vydala jsem se tedy na cestu a v Kouřimské zůstala Milena, štos ilegálních výtisků pod prádelníkem a Lumír (Čivrný) v křesle.“¹⁵⁶

Jenže tou dobou, už gestapo ve vinohradském bytě bylo. Byl to byt krejčího Ducháčka, tchána J. Škaldy. Gestapo sebralo Janu, že ji odvezou k mamince a v Kouřimské pak zatkli Milenu a Lumíra Čivrného. Dcera Jana odešla k Mayerům a paní Rokyta Illnerová pak z bytu odnesla celý štos časopisu „V boj“, který gestapo nenašlo.¹⁵⁷

Milena byla odvezena na Pankrác, kde byla ponechána ve vazbě.^{VI} Veškeré její vyšetřovací spisy vypovídají o tom, že byla již od samotného počátku řazena k tzv. Škaldově skupině.¹⁵⁸ Na Pankrác za ní s prádlem chodila paní Rokyta Illnerová. Milena jí na kus látky ze špinavého prádla jednou napsala dopis. „Dověděla jsem se teprve teď, drahá Rokyto, že vy chodíte až sem pro balíčky. Budu si muset Vaše krásné chování teprve zasloužit. Říci pouhé děkuji se stydím. Jak málo to je. Nevíte ani, jak mi to pomáhá. Daří se mi dobře. Jsem zdravá. Nemám potuchy, jak dlouho to bude trvat. Zdá se, že se domnívají, že něco tajím, ale já opravdu nemohu nic říci, když nic nevím, a tím se to asi zdržuje. Jednou však sami musí uznat, že nic nevím. (...) Dokud jsem v Praze, je naděje, že přijdu domů. Kdybych byla

¹⁵⁶ ČERNÁ, J. Adresát Milena Jesenská. 1 vyd. Praha: Klub přátel poesie, 1969. s. 124-125. Také: VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské*. 1. vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 145-146.

¹⁵⁷ VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské*. 1. vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 146.

¹⁵⁸ ABS, fond 141, sgn. 289-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

*odvezena, nebojte se o mne, byla bych zase mezi svými a určitě všechno výborně vydržím, tolik už dnes vím. Moje největší starost je Honza. (...) Josi a Fredy se tak úžasně chovají, že někdy nespím starostí, jestli je Honza netrápí. Ji asi připadá samozřejmé, že je u nich, na to je opravdu malá, vysvětlete jí to. (...) Nejhorší ze všeho je pozorovat českou povahu. To je, Rokyto, hrůza. Dvě třetiny lidí je tu na udání Čechů.*¹⁵⁹

Z Pankráce byla Milena Jesenská odvezena do Drážďan. Tam u ní propukl nejenom revmatismus a paradentóza, ale i těžká infekční vyrážka.¹⁶⁰ Až počátkem jara 1940 na ní byla Lidovým soudem v Drážďanech uvalena vyšetřovací vazba. Soudní řízení pak následovalo v červnu. Soud se opíral hlavně o výslechové protokoly z pražské řídicí služebny gestapa. Soud zastavil v polovině června 1940 pro nedostatek důkazů trestní stíhání. Následně byla Milena Jesenská převezena zpět do Prahy, kde zůstala až do října 1940.¹⁶¹ V Praze se dočkala i několika návštěv. Jednu z nich líčí i dcera Jana: *„Hubená, s dlouhými vlasy až po ramena, s vysedlými lícními kostmi a obrovskými modrými očima se podobala daleko spíš Milče, kterou znal táta, než Mileně, na kterou jsem se pamatovala já – ale ani on (prof. Jesenský) v první chvíli nepochopil, že to jde proti nám ona. Teprve podle pohybu nohy, neohebné v koleni, jsem ji poznala.*¹⁶²

Začátkem října 1940 byla na podkladě tzv. ochranné vazby transportována do koncentračního tábora Ravensbrück. Jaroslava Vondráčková dokonce udává, že byla do Ravensbrücku poslána na převýchovu a s doprovodným lístečkem *Návrat nežádoucí.*¹⁶³

V Ravensbrücku se Milena Jesenská potkala s několika známými z Prahy i z pankrácké věznice, např. se Závišem Kalandrou. Její zdravotní stav se pomalu ale jistě zhoršoval. Od léta 1943 byla stále více unavená a nemocná. Jednou večer si prý Milena na palandě povzddechla: *„Bože, člověk žije tak krátko a je tak dlouho mrtvý.*¹⁶⁴

Několik jejích spoluvězeňkyň na ni vzpomíná: *„...byla silným a vroucím člověkem, naše rozmluvy mi vždy připravily mnoho radostí a povznesly mne nad bídu lágrovou,*¹⁶⁵ napsala Zdena Nedvědová (1972). Další spoluvězeňkyně Anička Kvapilová v roce 1946 píše:

¹⁵⁹ VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské.* 1.vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 147.

¹⁶⁰ Tamtéž. s. 147.

¹⁶¹ ABS, fond 141, sgn. 289-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“. A: *Statečné ženy, o kterých se málo ví.* 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s. 49.

¹⁶² ČERNÁ, J. Adresát Milena Jesenská. 1. vyd. Praha: Klub přátel poesie, 1969. s. 130. Také: VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské.* 1.vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 147-148.

¹⁶³ ABS, fond 141, sgn. 289-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“. A: *Statečné ženy, o kterých se málo ví.* 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s. 49. A: VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské.* 1.vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 148.

¹⁶⁴ VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské.* 1.vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 155.

¹⁶⁵ Tamtéž. s. 154.

„Byla citovým člověkem. Hledala lásku lidí a narážela na kámen a schémata. To byla největší tragédie jejích posledních let. Toužila po tom, aby jí lidé měli rádi, a odpuzovala je svou nepřístupností a sarkasmem až cynickým, sama jím nejvíc trpíc.“¹⁶⁶

Po letech utrpení 17. května 1944 v koncentračním táboře Ravensbrück zemřela. O její smrti více napsala MUDr. Z. Nedvědová v roce 1972 v dopise Jaroslavě Vondráčkové: *„SS dr. Treite vyňal horší ledvinu a pooperační průběh byl celkem uspokojivý. Milenin stav se pomalu zlepšoval hlavně pomocí životadárných transfúzí krve. (...) Při vizitě se Milena zdála Treitemu zase bledší a chabší, a proto se rozhodl k další transfúzi. (...) Když pro mě přiběhly sestry, že je Milena po transfúzi, že má třesavku a není při vědomí, letěla jsme k ní, ověřila si tragický omyl a aplikovala nitrožilně velké dávky vápna a efetonin. To jsem několikrát opakovala, kromě udržování činnosti srdeční kardiotonicky. Jednu chvíli se zdálo, že šok povoluje, ale pak se příznaky zhoršovaly, až zemřela.*

Bolesti neměla, že umírá, si neuvědomovala. (...) Celou tu dobu ji ošetřovala Hana Housková jako sestra se mnou. V její náručí také Milena zemřela. Spolu jsme připravily v márnici rakev (nenatřená bedna) a do ní Milenu, hluboce otřeseny a dojaty, uložily. Pak jsme po nemocnici sebraly zelené větévky, snad i květy – a daly je do rakve. To je vše, co jsme mohly pro Milenu učinit. Ráno byla přenesena a spálena v krematoriu. Popel, jako všech ostatních vězenkyň, byl hozen do jezera v místě, kde dnes stojí mezinárodní pomník.“¹⁶⁷

Milena Jesenská byla nejenom vynikající spisovatelkou a redaktorkou, jejíž články nezestárly, ale především byla významnou ženou, která dokázala ovlivnit, a v těžkých chvílích povzbudit, velké množství lidí, kteří se zapojovali do ilegální činnosti proti okupantům. Není pochyb, že Milena Jesenská patří mezi nejvýznamnější žurnalisty, ale můžeme říci, že patří i mezi nejvýznamnější a nejodvážnější ženy českých dějin!

¹⁶⁶ VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské*. 1. vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991. s. 154.

¹⁶⁷ Tamtéž. s. 175-176.

4.2 Spořilovský „V boj“

Rozbitím Družstva v prvním sledu, které bylo spojeno se zatčením mnoha lidí, skončila první etapa vydávání časopisu „V boj“. Zatčení ale byla uchráněna aktivní tzv. spořilovská skupina, v jejímž čele stál nejdříve Vojtěch Preissig a následně jeho prostřední dcera Irena Preissigová-Bernášková zvaná Inka.

Po zničení Družstva v prvním sledu se Vojtěch Preissig s dcerou Irenou rozhodli, že budou ve vydávání „V boje“ pokračovat. I když bylo velmi nesnadné navázat na zpřetrhané spoje, Vojtěch Preissig považoval za důležité, téměř za samozřejmé, povzbudit český národ v tak těžké době, která po studentských událostech v listopadu 1939 následovala. Cítil povinnost povzbuzovat lid a především jej nabádat k odporu. Byl jedním z duchovních otců časopisu „V boj“, téměř jediným, který zůstal na svobodě a byl přesvědčen, že je nutné pokračovat a nenechat se zastrašit. Za tímto názorem stála nejenom jeho rodina, ale i široký okruh přátel.¹⁶⁸

Již za necelé dva týdny po zatčení Josefa Škaldy a ostatních, vyšlo další, dvacáté osmé číslo „V boje“. Číselně tedy navazovala na předchozí řadu. O jeho vydání se zasloužil právě V. Preissig, který na vypůjčeném cyklostylu od jednoho libeňského továrníka,¹⁶⁹ spolu se svými přáteli mezi kterými byl třeba A. Polavský nebo Jan Týml, píše plamenné články. Právě Týml získal pro další spolupráci vynikající ilustrátorku Milenu Marešovou, která se s V. Preissigem střídala v kreslení.¹⁷⁰ O vydávání dalších čísel spořilovského časopisu „V boj“, který se později přejmenoval na „Náš V boj“, se stejnou, ne-li větší měrou zasloužila již zmiňovaná prostřední dcera V. Preissiga paní „Inka“ - Irena Bernášková.¹⁷¹ Ona sama zastala práci za několik lidí. *„Tiskne, sešívá, roznáší časopis, shání příspěvky, prostředky a spolupracovníky. Dlouho do noci s otcem chytá na rozhlasovém přijímači cizinu a činí výpisky a poznámky. (...) A když se v prosinci musí vypůjčený rozmnožovač vrátit, sahá Inka k nejprimitivnějšímu prostředku, ke kuchyňskému válečku na nudle, a jím ve své domácnosti po celou dobu obtahuje jednotlivé stránky.“*¹⁷²

Jak je tedy zřejmé, ve spořilovské skupině se vůdčí postavou stala Irena Bernášková. Spolu s ní pak redaktor Arnošt Polavský, učitel Jan Týml, malířka Milada Marešová, manželé

¹⁶⁸ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 290.

¹⁶⁹ VHA, fond 308, sgn. 51-10, V boj – Škalda a Preissig

¹⁷⁰ Tamtéž. s. 290.

¹⁷¹ JANÁČEK, F. Pocta paní Ireně Bernáškové a jejím druhům. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. II. díl 1939-1940. sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1993. s. IV.

¹⁷² JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 290.

Dědinovi, František Štěpánek z Říčan a později i Vladimír Urban z Melantrichu, který po zatčení Inky vydal ještě několik čísel.¹⁷³

Než se ale dostaneme k dalšímu vývoji časopisu „V boj“, chtěla bych se, byť jen v krátkosti, zaměřit na rodinu Vojtěcha Preissiga. Myslím, že když se podíváme do její historie, možná pochopíme, kdy a jak se v Ince zrodil duch odbojářky, kterou dnes můžeme směle označit za nejvýznamnější, ale zároveň nejvíce známou ženu okolo časopisu „V boj“.

4.2.1 Vojtěch Preissig a jeho rodina

Vojtěch Preissig^{VII.} se narodil 31.7. 1873 ve Světci u Duchova. Jeho otec z něj chtěl mít architekta, ale mladý Vojtěch stále jen kreslil a kreslil. V roce 1885 se s rodiči přestěhoval do Prahy, kde o několik let později na UMPRUM vystudoval dekorativní architekturu u profesora Obmana. Také absolvoval kurz pro středoškolské učitele kreslení. Studoval také ve Vídni a v Mnichově.¹⁷⁴

Po svých studiích odjel do Paříže, kde pracoval pro Alfonse Muchu a učil se grafice u E. Delauna a v dřevoryteckých dílnách A. Schmida. Právě v Paříži se poprvé dostává k černému umění – tisku, když si přivydělává prací v tiskárnách. Při jedné návštěvě v rodné vlasti se seznámil se svojí budoucí **ženou Irenou**. Oženil se s ní 31. července 1901 a odvezl ji s sebou do Paříže. Tam několik let žili a narodila se jim tam i první **dcera Vojtěška**.¹⁷⁵

Vojtěch Preissig ale nebyl v Paříži šťastný, neustále ve svých myšlenkách utíkal do rodné země. Hluboce v něm bylo zaryto otcovo hraničářské češství! Přál si, aby si české umění, česká grafika, dobyly uznání ve světě. Když se konečně vrátil do Čech, čekala ale na něj jen práce v České slévárně písma. Nemohl si zatím otevřít svůj vlastní ateliér. Tou dobou, přesněji 7. 2. 1904 přišla na svět i jeho druhá **dcera Irena**.¹⁷⁶ Krátce po jejím narození, jak udává Hana Housková, vedl s manželkou podobný rozhovor:

„Jsem zvědav, jestli bude po mamince.“

„Chtěl bys?“

„Chtěl.“

„A já bych radši, aby byla po tobě. Umělkyní.“

„To by měla těžký život.“

¹⁷³ JANÁČEK, F. Pocta paní Ireně Bernáškové a jejím druhům. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. II. díl 1939-1940. sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1993. s. VI.

¹⁷⁴ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 3.

¹⁷⁵ Tamtéž. s. 4-6.

¹⁷⁶ ČVANČARA, J. Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. s. 175.

„Kdo ví, co jí i tak čeká.“¹⁷⁷

Potom prý vzal bílý papír a tužku a zamyšleně začal črtat. Během chvíle se na papíře objevila „kolébka s holčičkou a nad ní červenobílý prapor s dvouocasým českým lvem. – Ten typický preissigovský rozevlátý prapor! – Genius národa mává vavřínovou ratolestí. Kolem kolébky stojí tři siluety, tři sudičky: Svoboda, Bratrství, Moudrost.“¹⁷⁸

Zajímavé je, jak tento okamžik Hana Housková parafrázuje:

„A nikdo nevidí tři siluety – tři sudičky nad holčičkou. Místo vavřínové ratolesti mají skřížené hnáty a smrtihlava. Na jejich praporu je znak, který svět ještě nezná, který znají jen historici studující staré pohanské runy. Bude se mu jednou říkat „hahnkrajc“ a bude vlát i nad hradem českých králů, odkud vypudí bílého lva v červeném poli. – To nikdo ještě neví. Vždyť teď tam ještě vlaje, stejně nenáviděná, rakouská orlice.“¹⁷⁹

Po nějaké době se V. Preissig skutečně zmohl na vlastní ateliér. Má před sebou jedinou vizi, chce vyzdvihnout českou grafiku, která bude mít svou vlastní tvůrčí ryze a specifiku. „Hledá studenty a sní o vybudování moderního českého grafického ústavu s velkými ateliéry, a nejmodernější technikou...“¹⁸⁰

Dá se říci, že profesně se Preissigovi moc nedařilo, Preissig předběhl svou dobu, společnost jeho umění nechápala. Po finanční stránce se rodině také příliš nevedlo. V té době, v roce 1907, se Preissigům narodila nejmladší **dcera Yvona**. Rodina prožívala těžké časy. Přistěhovala se k nim **sestra paní Ireny Bohumíra**, aby alespoň malinko pomohla s domácností. V roce 1909 byla epidemie chřipky. Zasáhla celou rodinu. Nejvíce ale malou Irenu, které už od jejího narození neřekli jinak než Inka. Ince chřipka přerostla v zápal plic, když už se zdálo, že bude snad nejhůře, jako zázrakem se začala uzdravovat.¹⁸¹

Inka nikdy nebyla holčičkou, která by si hrála s panenkami nebo chtěla být princeznou, vždy byla spíše bojujícím princem, odvážná a nebojácná.¹⁸²

Preissigovi se stále nedařilo, nebyl dobrý podnikatel. Byl zklamaný a měl pocit nepochopení. Neopustila ho ale touha najít a vytvořit si prostor pro tvůrčí práci. Stále více ho

¹⁷⁷ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 7-8.

¹⁷⁸ Tamtéž. s. 8.

¹⁷⁹ Tamtéž. s. 8-9.

¹⁸⁰ Tamtéž. s. 9-10.

¹⁸¹ Tamtéž. s. 10-19.

¹⁸² Tamtéž. s. 7-8.

lákaly myšlenky odjet do Ameriky, kde žil jeho bratr Eduard. Nakonec se opravdu rozhodli a v březnu 1910 celá rodina odjela do Ameriky.¹⁸³

Preissig hned začal hledat práci v různých propagačních a reklamních firmách. Objel se svými návrhy několik měst a nakonec celou rodinu od svého bratra, kde nejprve bydleli, přestěhoval do Philadelphie a následně do New Yorku. Ze začátku V. Preissig přijímal všelijaké zakázky a postupně se vypracoval. Od roku 1912 pracoval jako učitel leptů a grafiky. Od roku 1914 pracoval na politických plakátech, které vyzývaly americké krajany, aby bojovali za vznik svobodného Československa a aby vstoupili do československé zahraniční armády. Tou dobou se také Preissigovi dostalo nejen velkých pracovních příležitostí, ale i značného uměleckého uznání. Konečně pocítil profesní uspokojení, po kterém toužil. Jak se V. Preissigovi dařilo, zlepšovala se situace celé rodiny. Aby dcery nezapomněly na rodnou řeč, začaly číst české knížky z domova a zpívat české písně.¹⁸⁴

Po začátku první světové války Preissig sledoval úsilí T. G. Masaryka o vytvoření zahraničního odboje a stavěl se i za jeho koncepci svobodného Československa. Téměř okamžitě začal umělecky pracovat pro zahraniční odboj. Jeho plakáty působily na české a slovenské krajany, aby se účastnili odboje. Preissig v roce 1916 přijal nové místo v Bostonu a celá rodina se tak za nedlouho přestěhovala. Děvčata začala chodit do nové školy a pozornost na sebe opět strhla Inka. I zde upoutala „*pozornost učitelů svou bystrostí, postřehem, bezprostředností i svým samostatným myšlením a uvažováním.*“¹⁸⁵ Bylo opravdu mnoho faktorů, které se podílely na utváření duše tohoto děvčátka. Kromě domova a školy to byla i literatura a umění, zvláště pak to otcovo, ale i ulice a noviny, celá Amerika se kterou ale byly spjaty i gangy, únosy, vraždy. To vše se v Ince usazuje a formuje její povahu.¹⁸⁶

Když 1917 vstoupily USA do války, přivítal to Preissig s nadšením. Stejně nadšeně se hlásil do československé zahraniční armády ve Francii, pro kterou přijel do Spojených států dělat nábor M. R. Štefánik. Pro jeho zdravotní stav, měl problémy se srdcem a také s ledvinami, ho lékař nepustil. Nesl to špatně, ale právě proto se rozhodl pokračovat v agitační práci – na propagačních plakátech České národní rady, které vyzývaly Čechy a Slováky žijící v Americe ke vstupu do československých legií. Jeho plakáty se brzy dostaly do všech kanceláří náborových filiálek. Dále tisknul pohlednice^{VIII} a letáky. Jejich obsah mu schvalovala nejen jeho žena, ale předkládal je i Štefánikovi, Masarykovi, Eduardu Benešovi a

¹⁸³ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 23-27.

¹⁸⁴ Tamtéž. s. 27-39.

¹⁸⁵ Tamtéž. s. 47.

¹⁸⁶ Tamtéž. s. 49.

jeho bratru Vojtovi Benešovi, Fierlingerovi a dalším. Postupně se z grafika odboje stává aktivním politickým pracovníkem odboje.¹⁸⁷

Je zcela jednoznačné, že veškerá Preissigova „*práce, plakáty, pohlednice, jejich náplň, hesla, celý otcův podíl na odboji, postoj celé rodiny – jak to vše zapustilo kořeny v Ince, aby ji navždy ovlivnilo a postavilo do řad bojovníků za svobodu svého národa.*“¹⁸⁸

Celá rodina ale pomáhá i jinak, v zimě se například podílí i na kupování a shánění teplého oblečení pro vojáky. Všechny Preissigovy ženy doma pletou šály, čepice a palčáky.¹⁸⁹ Inka a její sestra už v mládí poznaly, jak různorodá a důležitá může být práce během války a ne vždy jen pro odboj.

V červnu 1918 Inka dokončila základní školu. Skončila válka a Inka na podzim nastoupila na střední školu. I tam na sebe neustále upozorňovala svojí bystrostí. Velice dobře se ale stále dařilo i V. Preissigovi. Jeho práce byla ceněná. Ohlasy na jeho práce se objevují v odborných studiích, katalogích a brožurách po celých Spojených státech.¹⁹⁰

Po vzniku nového samostatného Československého státu se Vojtěch Preissig stále více začal v myšlenkách vracet domů, do rodné vlasti, která ho k sobě táhla víc a víc. Musel ale myslet i na to, co všechno by opustil, možnosti, kariéru a jel by domů, aby začal budovat vše znovu. Nechal si posílat noviny, odborný tisk a zprávy z domova. Z Ameriky sledoval situaci v novém státě a čekal. Dlouho to však nedokázal.¹⁹¹

„*Dne 18. srpna 1920 odjíždí Vojtěch Preissig konečně sám na diplomatický pas (s platností do 18. února 1921) přes Paříž, kde navštívil Františka Kupku, do Prahy. Ověřit si na místě možnost návratu, možnost pracovního zařazení, takového, aby odpovídalo jak jeho kvalifikaci, tak potřebám zajištění rodiny.*“¹⁹²

Preissig se ale vrátil z Prahy zklamán. Měl pocit, že ho doma nepotřebují. U svých příbuzných ale zařídil, aby se zatím mohly vrátit jejich tři dcery. Chtěl, aby studovaly a zakotvily v Čechách. Doufal, že za nedlouhý čas se vrátí i on s manželkou. Než dcery odjely, měl V. Preissig vážný rozhovor s Inkou:

„*„Jedeš do docela jiného světa, dítě, a nebude to pro tebe jednoduché. Uvědomuješ si to? Je to váš domov, ale přesto ho budete muset znovu budovat. A samy. I když vím, že Bohumíra se o vás bude vzorně starat a naši vám pomohou ve všem, co budete potřebovat. Po téhle stránce starost nemám. – Ale o tebe... O tebe mám“*

¹⁸⁷ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 59-61.

¹⁸⁸ Tamtéž. s. 62.

¹⁸⁹ Tamtéž. s. 64.

¹⁹⁰ Tamtéž. s. 68-69.

¹⁹¹ Tamtéž. s. 70.

¹⁹² Tamtéž. s. 71.

„Proč, pa?“

„Protože's prakticky nepoznala život. A ten je těžký, plný nástrah i nezdaru, krizí a zklamání.“

„Proč to říkáš jenom mně? – Já se nebojím.“

„Právě proto se já bojím. Abys svými ideály netrpěla. Jseš jiná než Vojta a Yva. Pro tebe je všechno jen černé a bílé. V životě to tak není. A těžko někdy poznáš, co je bílé, co černé, co šedé. Jdeš do všeho celým srdcem. Jenže srdce se musí vždy korigovat rozumem. Nezapomínej na to. Rozvažuj dobře, než se do něčeho pustíš. A radši se porad', napiš.“

„Copak za námi brzy nepřijedete?“

„Nevím – to teď ještě opravdu nevím.“¹⁹³

8. srpna 1921 přijely sestry Preissigovy a jejich „druhá máma“ teta Bohumíra na Wilsonovo nádraží do Prahy. Zabydlely se u příbuzných a od podzimu začaly studovat. Vojta, která už měla po maturitě, nastoupila na dvouletou obchodní školu Gremia pražského obchodnictva a Yva na dvouletou obchodní školu Eckertových. Inka ale na obchodní školu nechtěla a po schválení otcem, nastoupila na gymnázium. Po gymnáziu chtěla studovat práva. Zajímaly se hlavně o společenský a kulturní život, politika mladého Československa je příliš nezajímala.¹⁹⁴

Nejdříve se zdálo, že by rodiče Preissigovi mohli za svými dcerami brzy přijet. Vojtěch Preissig dostal nabídku na místo profesora následně ředitele Státní grafické odborné školy. Po dlouhé korespondenci, která skončila až v roce 1925 (1921 započala), už Preissig nemá síly o vznik nové grafické školy a o místo jeho ředitele bojovat. Zatímco se v Americe o Preissigovi mluví jako o největším grafickém umělci na světě, domov ho stále přijmout nechce a nenabízí mu nic, co by jeho rodinu zabezpečilo a díky čemu by se mohl z Ameriky vrátit.¹⁹⁵

Čas běží, Preissig s manželkou zůstávají v Americe a jejich dcery se kromě studií věnují kulturnímu životu. Chodí do divadel, učí se tančit. Inčíným tanečním partnerem je stále častěji její bratranec Eda Bernášek. Netrvalo dlouho a Eda stál po Inčíně boku nejenom jako tanečník, ale i jako životní partner. Rodina s jejich vztahem nesouhlasila. Rodiče Ince přestali psát. „Na poslední otcův ostrý dopis - ještě před svatbou – odpověděla: „Rozhodnuto. Dala

¹⁹³ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 74-75.

¹⁹⁴ Tamtéž. s. 76-79.

¹⁹⁵ Tamtéž. s. 80-84.

jsem slovo.““¹⁹⁶ **Irena Preissigová** se nakonec v jednadvaceti letech 25. června 1925 tajně provdala za **Eduarda Bernáška** ^{IX.} ¹⁹⁷.

Měla sice milovaného manžela, ale zůstala sama, bez sester, bez rodiny. Toužila po dítěti. Její radost a těšení ale překazilo mimoděložní těhotenství. Ve stejném roce tj. 1926 se za **Ing. Františka Šichu** vdala její starší sestra **Vojtěška**. Ta také napíše rodičům o tragédii, která Inku potkala. Tato nešťastná událost donutí rodiče, aby s ní opět navázali kontakt.¹⁹⁸

V druhé polovině dvacátých let začala Pražská spořitelna stavět kolonii rodinných domků: Spořilov. Jako první z rodiny zde kupují domek Vojtěška s manželem a rok po nich se do nově koupeného domu, jen nedaleko od Šíchů, stěhují Bernáškoví. V roce 1929 se nejstarší Vojtěšce narodila dcera, dala jí jméno Irenka. V roce 1930 na Spořilově kupují domek i teta Bohumíra s Yvou. A následně zde kupuje domek i teta Eckertová. Na Spořilově už jsou všichni, jen rodiče Preissigovi chybí.¹⁹⁹

Vojtěch Preissig ale v roce 1930 dostal lákavou nabídku na práci ve své rodné vlasti. Přišla od Jana Bati, který Preissigovi nabízí, aby se ujal reorganizace a vedení reprodukčního a tiskárenského oddělení firmy Baťa ve Zlíně. Po dlouhých jednáních a vyjednávání podmínek nakonec celá záležitost ztroskotala. V. Preissig se ale díky tomu podíval po dlouhé době do vlasti a za svými dcerami.²⁰⁰

Preissig se v Československu zdržel až do jara dalšího roku. Byl už definitivně rozhodnut vrátit se. Situace v Americe nebyla už tak snadná, začala krize, která ze všeho nejdříve postila právě cizince. 28. února 1930 se vrátil do New Yorku a začal definitivně plánovat odjezd. Na trvalo se do Československa vrací i se ženou v srpnu 1931.²⁰¹

Preissigovi se nastěhovali k Yvě na Spořilov a pro Preissiga začal dlouhý a únavný boj o jejich existenci. Jen těžko si zřídil ateliér a protloukal se jen díky známým. Zlom přišel až s jeho šedesátými narozeninami v roce 1933. Vzpomnělo si na něj hodně lidí a to jak z vlasti, tak z celého světa. Ale zakázky stále nechodily. Vojtěch Preissig nikdy nebyl dobrým obchodníkem. Protloukal se jak mohl, atelier si postavil u domu, aby vůbec mohl pracovat. Časem mu ale k existenčním starostem přibyly i starosti politické. Byl to člověk, kterému nebylo jedno, že se ve světě děje bezpráví. Patřil k „*těm lidem, kterým není jedno, že lež,*

¹⁹⁶ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 93.

¹⁹⁷ Tamtéž. s. 91-93.

¹⁹⁸ Tamtéž. s. 95-99.

¹⁹⁹ Tamtéž. s. 99-102.

²⁰⁰ Tamtéž. s. 102-119.

²⁰¹ Tamtéž. s. 121.

podlost, podvod, bezpráví, věrolomnost a zvláště se stávají metodami vládnutí.“²⁰² Velmi brzy rozpoznal hrozbu v Hitlerovi a jeho Německu.²⁰³

Inka se svým otcem začala trávit stále více času. Její manželství už nebylo tak šťastné jako na jeho počátku. Chyběly děti, to byl ale jen jeden z důvodů, proč se jeden druhému odcizili. Nestudovala a její muž si ani nepřál, aby šla do práce. Přivydělávala si anglickými překlady a občasnou výpomocí ve škole Eckertových nebo u přátel. Dělal díky znalosti angličtiny i práci pro různá nakladatelství. Často trávila celé hodiny u rodičů, než aby byla sama doma. V roce 1937 už není dne, aby Inka se svým otcem neprobírala politické otázky současnosti, debatují a rozmyšlí. Necháávají si posílat noviny ze zahraničí a předvídají, že Německo žene celý svět do války.²⁰⁴

Po anšlusu Rakouska podnikal Vojtěch Preissig s Inkou a někdy i s manželkou a Yvou cesty na hranice, aby viděl, jak zde vypadá situace, navazoval kontakty s místními, s četníky, schraňoval informace o náladě pohraničnicků, atd. V první polovině roku si také hojně dopisuje se svými zahraničními přáteli v Americe a ve Francii, ale také s místními. Časté jsou pak dopisy do redakcí československých, ale i zahraničních novin, ve kterých reaguje na články, které otiskly nebo by měly otisknout. On i Inka se snaží svými kontakty burcovat zahraničí. Neustále přemýšlí, jak zasáhnout a rodí se mu v hlavě různé myšlenky. Jednou z nich je myšlenka na zřízení „Důvěrnické organizace republikánské Maffie“. Z jeho návrhu nebyla nadšená jen Inka, ale i další spořilovští přátelé, jako např. Týml, redaktor Polavský, Žižka, redaktor Vonka, a jejich přátelé.²⁰⁵

Velice bouřlivé politické debaty se vedly i v Památníku osvobození, zvláště pak v září 1938. Válčilo se na mapách, na papíře, bývalí legionáři pomalu chystali svoje uniformy. Celý národ prožíval bouřlivě mobilizaci. Také u Preissigů doma to vřelo. Vojtěščin muž byl také povolán. Preissig znal situaci na hranicích, věděl, že tam je odhodlaná, silná armáda, věřil, že národ se ubrání a dočká se pomoci.²⁰⁶

Přišlo 29. září, Mnichov, rána, kterou československý národ nečekal. V následujících dnech od hranic přišli nejenom uprchlíci, ale i zdrcení vojáci. Na celou zem dopadlo ponížení a strach. Po Benešovi utíkají ze země i první emigranti. Preissigovi ale zůstávají a opět

²⁰² NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 146.

²⁰³ Tamtéž. s. 122-146.

²⁰⁴ Tamtéž. s. 130-147.

²⁰⁵ Tamtéž. s. 150-165.

²⁰⁶ Tamtéž. s. 170-193.

posílají dopisy do celého světa. Počítají se všim, pomalu si začaly chystat i kódy pro případ ilegální korespondence.²⁰⁷

Už od podzimu 1938 má Preissig v hlavě myšlenku vydávat tisk, něco, co by burcovalo hned a působilo na velké množství lidí. Seznamuje s tímto plánem několik lidí v Památníku osvobození v čele s Prylem a také továrníka Waldese. Zdá se, že to je ten pravý čin, který Preissig již delší dobu hledal.²⁰⁸ *„Během ledna a února 1939 vydal V. Preissig dva letáky. Byl to vždy jeden list po jedné straně. Vytiskl si je sám doma na svém grafickém lisu. Text toho prvního byla taková krátká jeho úvaha, že pravda zvítězí, český lev že se spoutat nedá a že není nepřítele, který by zlomil našeho ducha, když se nedáme. Ve druhém udělal krátký přehled ze zahraničního tisku a ze zahraničního vysílání.“*²⁰⁹

Hodně lidí se na Preissigovy letáky dívalo jako na předčasnou aktivitu. Nikdo nevěřil, že by se situace mohla vyvinout už tak brzy a tak špatně. Ale stalo se! Všichni s napětím sledovali jak Hácha odjel do Berlína. Psali o tom snad všechny noviny v zemi. Stejně tak jako 15. března 1939 o okupaci německými vojsky. (ANM okupace 4047, 8) Otec Preissig i dcera Inka opět píše dopisy, které jsou nadepsány cizokrajnými adresami – Anglie, Francie, Amerika,... *„Preissig nemlčí. Už 15. března se jeho zprávy a rozborů o situaci v Československu, spojené s novými naléhavými výzvami o mezinárodní akci dostávají tajně do Francie a do Anglie.“*²¹⁰

Vojtěch Preissig ale cítí, že je potřeba dělat víc. Více než kdy před tím se mu stále aktuálnější zdá představa vydávání tiskovin, ilegálního časopisu. Díky Prylovi z Památníku osvobození pak velice brzy prostřednictvím Sejkory dochází ke spojení V. Preissiga se Škaldou a „Družstvem v prvním sledu“. A už ve druhém čísle ilegálního časopisu „V boj“ se tak objevuje Preissigův překlad článku I.J. Williamse „Cesta do pekel“. Tak začal Vojtěch Preissig ve svých 66 letech svůj druhý odboj, kdy mu od samého počátku stála věrně po boku nejen celá rodina, ale především jeho dcera Inka.²¹¹

Vojtěch Preissig, jako člen první redakční rady časopisu „V boj“, překládal zahraniční noviny, psal kratší politické úvahy, kreslil titulní listy časopisu. Není večer, kdy by nasedl s Inkou, a někdy i s jinými z rodiny, u rádia a nedělala si poznámky. I Inka často překládala ze

²⁰⁷ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 195-202.

²⁰⁸ Tamtéž. s. 202-207.

²⁰⁹ Tamtéž. s. 207.

²¹⁰ Tamtéž. s. 213.

²¹¹ Tamtéž. s. 214-222.

zahraničních novin. Spolu se sestrou Vojtou, která je velice dobrá a rychlá písarka také dělají „V boji“ písarky na psaní blan.²¹²

Koncem léta 1939 se Preissigovo okolí domnívá, že je v ohrožení. Pryl a ostatní přátelé mu navrhli, aby odjel do zahraničí, pokud je to alespoň trochu možné. Ale to Preissig rezolutně odmítl. Neoblomilo ho ani Inčino přemlouvání. Ta se od té doby ale snaží převzít co nejvíce otcových povinností. Sama nebo se sestrou Yvou sedí večer u rádia a poslouchá zahraniční vysílání, jeho obsah pak přebírá do zpráv, které pro „V boj“ píše. Snaží se převzít co nejvíce. Vojtěchu Preissigovi ale stále zůstává kreslířská práce. Tu za něj dělat nemůže a ani nechce.²¹³

„Bojí se Inka? Snad si to neuvědomuje. Přijímá další přepážky – různé obchody, trafiky, kanceláře. Dělá spojku. Distribuci. Kolportuje svůj balík. Nejen na Spořilově, kde má hlavní svoje odběratele, ale nosí V boj do Eckertovy školy. Jen Edu vynechává. – Inka tuší, že Eda něco dělá v Penzijním ústavu a Eda vidí, že Inka také „něco“ dělá. Je věčně u otce, nebo v městě. Kromě toho chodí k nim Vojtěška a Eda to ví, že se u nich píše, ale neříká nic, jen Vojtu pozdraví a jde po svém. Sám skutečně pracuje v buňce v Penzijním ústavu. Každý má svou práci.“²¹⁴

Inka pomalu přebírá otcovo místo, nejen, že Vojtě pomáhá opisovat blány, otcí dělá sekretářku, ale pomáhá třeba i Sejkorovi obstarávat styk s tiskaři a s redaktory. Seznamuje se také s venkovskou distribuční sítí. Dělá vše, co je třeba a objevuje se všude tam, kde je jí třeba.²¹⁵

Nebude už dlouho trvat a Inka se stane hlavní hnací silou „V boje“. Gestapo pomalu stahuje svoji smyčku. Vědělo snad o každém čísle, které vyšlo. Autoři „V boj“ posílali např. německým jednotkám, které na území protektorátu sídlily. *„V létě 1939 poslal Škalda dokonce několik výtisků K.H. Frankovi. To už byla příliš silná provokace! Frank nařídil dr. Franz Stahleckerovi a dr. Geschkemu, vedoucímu centrály gestapa v Čechách, a dr. Hermannovi odhalit iniciátory V boje.“²¹⁶*

²¹² NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 225-230.

²¹³ Tamtéž. s. 236-237.

²¹⁴ Tamtéž. s. 237-238.

²¹⁵ Tamtéž. s. 238.

²¹⁶ Tamtéž. s. 249.

4.2.2 Irena Bernášková^X a pokračování spořilovské skupiny

Jak už bylo popsáno v předešlých kapitolách, zátah na vydavatele časopisu „V boj“ – Družstvo v prvním sledu začátkem listopadu 1939 přečkala spořilovská skupina bez úhony. Začátkem listopadu 1939 bylo skutečně ohroženo hodně lidí. Mnoho z nich varovala sama Olga Škaldová. Varovala i rodinu Vojtěcha Preissiga, když spolu s Karlem Lukešem, mjr. Sadílkem a pplk. gšt. Františkem Hálou objížděli autem ohrožené spolupracovníky.²¹⁷ Podle nich se dochovalo svědectví, které říká, že bylo Vojtěchu Preissigovi tlumočeno nejen varování, ale i „rozhodnutí Obrany národa, že „zbylí pracovníci musejí ustati ve své práci, protože nelze odhadnout rozsah zatýkání, a že vojenská skupina bude ve vydávání časopisu ihned pokračovati“.“²¹⁸

Ve výpovědi Ireny Bernáškové u německého vyšetřujícího soudce se ale jen dočteme, že když se v listopadu 1939 od mjr. Sadílka dozvěděla o zatčení Josefa Sejkory a dalších vydavatelů časopisu V boj, „zalekla se, že by tím mohla být propagandistická činnost vydavatelské skupiny zničena, a proto se sama nyní rozhodla k vydávání tohoto časopisu.“²¹⁹

Zajímavé je, že po válce se rozhořel spor o to, kdo měl právo pokračovat ve vydávání „V boje“ po zatčení první vydavatelské skupiny a kdo měl na jeho vydávání největší zásluhu. Nepřísluší nám to soudit. Myslím, že každý, kdo se podílel na odboji, věděl, že je potřeba stále něco dělat, že je potřeba pokračovat ve vydávání „V boje“. Boj se nevedl za to, kdo má či nemá právo ve vydávání pokračovat, vedl se za oddanost vlasti, která byla okupována, za národ, vedl se za podstatu lidství a za život.

Právě tím se řídila i Irena Bernášková, kterou při tom navíc držel i slib, který dala Sejkorovi ve Zlaté huse: „V boj padnout nedám, buďte bez starosti.“²²⁰ A tak se také stalo.

Vznik 28. čísla časopisu „V boj“, které spatřilo světlo světa koncem listopadu 1939, jsme popisovali výše. Vraťme se tedy nyní zpět do doby, kdy okupované Československo

²¹⁷ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VII.

²¹⁸ Tamtéž s. VII. Současně: VHA, fond 308, sgn. 51-10, zpráva z 10. 7. 1947 nazvaná Činnost skupiny V boj v době okupace 1939-1941. A: VHA, fond DO, kart. 2, zpráva K. Lukeše z 20. 5. 1946. Také: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 256.

²¹⁹ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VII. Také: VHA, fond Sbirka nacistických procesních spisů čs. Občanů, kart. 12, obžaloba z 21.10. 1941.

²²⁰ VHA, fond DO, kart. 2, vzpomínka J. Sejkory z r. 1946. s. 16.

očekává čas vánoční roku 1939, který ale není časem klidu a míru, ale časem útlaku a války, časem nesvobody a strachu.

Irena Bernášková se do obnovení vydávání časopisu „V boj“ vrhla opravdu vší silou. I když jí k ruce byla jen její rodina a pár přátel jejího otce, do konce listopadu 1939 se jí podařilo připravit 2 nová čísla „V boje“. Byla vydána sice jen v malém nákladu, ale později se této skupině podařilo náklad neuvěřitelně zvětšit dokonce až na 600 výtisků. Je třeba si uvědomit, že Inka už v té době neměla žádnou podporu od Obrany národa, která financovala Družstvo v prvním sledu. Sama se tedy věnovala nejen shánění článků, ale věnovala velké úsilí opatřování papíru a technické stránce tisku.²²¹

Kromě toho, že Inka byla redaktorem, vydavatelem, tiskařem, administrátorem, expeditorem a kolportérem, zapojovala se například i do organizování sbírek na podporu rodin zatčených odbojářů.²²²

Nastal čas, kdy se z některých čtenářů časopisu, stali jeho tvůrci. I Arnošt Polavský, kterého Preissig oslovil, se nechal, stejně jako spousta jiných, přesvědčit k občasnému příspěví článkem či zprávou. Jejich okruh se na jedné straně rozrůstal, ale na druhé se ještě stále zatýkalo v okruhu Družstva v prvním sledu. Musíme říci, že jen díky Josefu Sejkorovi, který se nenechal gestapem zlomit, mohla Inčina práce pokračovat.²²³

Inka je připravena své práci obětovat vše. Dokonce požádala i o rozvod. Jednak proto, že jejich vztah už láska opustila a jednak ho nechtěla ohrozit svoji nebezpečnou ilegální činností. Rozvedeni byli v lednu 1940. Ve stejný měsíc se provdala Inčina sestra Ivona za Jaroslava Bydžovského.²²⁴

V listopadu se ale do spořilovské skupiny přičlenila další žena. Byla to malířka **Milada Marešová**^{XI}, kterou pro „V boj“ získal Jan Týml. Znali se dlouho, byli dobří přátelé. Marešová nejprve slíbila, že nakreslí nějaké obrázky. Do jejího ateliéru si je přišla vyzvednout paní Modrá (Inka). Hned se domluvily na spolupráci a první, co Milada Marešová pro „V boj“ nakreslila, byla titulní strana pro 28. číslo.^{XII}

²²¹ VHA, fond Sbirka nacistických procesních spisů čs. Občanů, kart. 12, obžaloba z 21.10. 1941. Také: KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VII.

²²² POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebchovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 47.

²²³ Tamtéž. s. 48-50.

²²⁴ Tamtéž. s. 51. A: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 275.

Z Inky a Milady se staly „zvláštní“ přítelkyně. Marešová neví nic o celé síti, o Inčiny starostech, neví nic o rodině Preissigů, ani o jejich spojení s odbojáři. Kreslí titulní strany a přebírá balíky hotových čísel pro kolportáž.²²⁵

Když koncem roku 1939 musela Inka vrátit vypůjčený cyklostyl, tiskla „V boj“ kuchyňským válečkem. Bylo to ale jen provizorní řešení. Když se jí Inka sehnala peníze na nový stroj a Jaroslavu Bydžovskému, snoubenci Yvony, se podařilo koupit nový válečkový cyklostyl, byl to pro všechny velký vánoční dárek! Z Inčina domu se tak na přelomu roku 1939 stala tiskařská centrála. Tiskne sama a někdy jí pomáhá sestra Vojtěška. Často jí Inka říká: „*Jdi, prosím tě, jdi. Máš doma děti. Já nemám nikoho. Moje děti to je V boj.*“²²⁶

Kromě starých spolupracovníků Inka získala i nové. Jedním z nich byl např. Franta Štěpánek, který pracoval už pro Družstvo v prvním sledu. Vybuďoval totiž v Říčanech distribuční centrum „V boje“. On sám se dokonce po listopadovém zatýkání pokusil vydávat „V boj“ dál, aby gestapo zmátl ze stopy. Když se k němu dostal spořilovský tisk, spojil se s Inkou a dohodli se na spolupráci: „*Budou V boj vydávat společně na polovinu, polovinu blan bude psát a tisknout Štěpánek v Říčanech, polovinu blan Inka. Po očištění si blány vyměnili, takže V boj vyšel současně na dvou místech. (...) Štěpánek tiskl svou polovinu V boje se svoji ženou.*“²²⁷ To umožnilo větší náklad jednotlivých čísel. Zejména, když si sám byl schopen sehnat finanční prostředky.

Byl to právě Štěpánek, který Inku seznámil s plukovníkem Janem Lexou, který pracoval v Ústřední matici školské. Lexa pracoval už v první redakční radě, ale po zatčení Škaldy ztratil spojení. Lexa, který stál v čele rozvětvené skupiny se stal Inčinou možná největší oporou. Lexa seznamuje Inku s dalšími důležitými lidmi, jako s Oldřichem Haklem, u kterého vznikla další tiskárna „V boje“. Velikou pomocí pro Inku bylo to, že Lexa na různých místech podle Inčiny blan tiskne „V boj“ pro venkovskou Prahu. Lexa se s Inkou setkával asi jednou měsíčně. Spojku mu dělala nejen jeho žena, ale především jeho 17letá dcera. Přenášela blány, články, vzkazy. Byla důvěrníci nejenom svému otci, ale i Ince.²²⁸ „*Lexovi spolupracovali s Inkou rok. Obě ženy ještě tři měsíce potom, kdy Lexa odešel – byl převeden i se svým synem Zdeňkem, Inkou za hranice.*“²²⁹

²²⁵ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 263.

²²⁶ Tamtéž. s. 268.

²²⁷ Tamtéž. s. 269.

²²⁸ Tamtéž. s. 270-271.

²²⁹ Tamtéž. s. 271.

Vojtěch Preissig měl největší práci s překlady ze zahraničních novin. Ty obstarával V. Koželský prostřednictvím Jindry Duška z ministerstva školství. Koželský také nosil zprávy od radioamatérů.

Už na přelomu roku 1939/1940 se objevily zprávy, že je „V boj“ vydáván více skupinami. Arnošt Polavský se přes Antonína Mádlu dostal na stopu hledanému „nespořilovskému“ „V boji“. Mádl Polavskému řekl, že je ve styku s vojenskou skupinou, která „V boj“ tiskne. Vyměnili si své výtisky, aby mohli podat zprávu svým skupinám.

Když Polavský přinesl vojenský „V boj“ na Spořilov, Preissig projevil zájem se s vojenskou skupinou spojit a domluvit se na společném vydávání. Jejich jednání se zhostili právě Polavský s Mádlem. Tato jednání byla obtížná. Vojáci žádali, aby spořilovská skupina zastavila svoji práci a stala se jejich složkou. To se ale pochopitelně nelíbilo ani Preissigovi, ani Ince. Nebylo možné se dohodnout. Ani jedna skupina nechtěla ustoupit té druhé a obě si nárokovaly právo být pokračovatelem Družstva v prvním sledu. Muselo dojít k tomu, aby se představitelé obou skupin setkali osobně. Vojáci argumentovali pomocí razance, ale se stejnou živelnou rázností jim Inka odpovídala. Preissigovi trvali na svém a „V boj“ vydávali dál. Díky Mádlu se podařilo nakonec dojít ke kompromisu, že „V boj“ bude vycházet dál a to jak „spořilovský“, tak „vojenský“ - „holešovický“, ale budou se střídát vždy po týdně. Došlo ale i k malé úpravě v názvu, spořilovský „V boj“ byl přejmenován na „Náš V boj“.²³⁰ „Aby byl i čtenářům patrný vzájemný vztah, otisknou některé příspěvky obě vydání. Kde je to účelné, budou obě vydání šířena společně.“²³¹

Chvilí tato spolupráce skutečně fungovala. Na jaře roku 1940 se začalo gestapo opět probouzet a zatýkat. Můžeme říci, že na jaře 1940 padla celá první garnitura nekomunistického odboje. „V polovině února je zatčeno několik kolportérů V boje“²³² Ince je jasné, že se situace stala více nebezpečnou. Začátkem března 1940 našla Inka ve schránce lístek, na kterém stálo: „Vaše papíry si vyžádalo gestapo, očekávejte prohlídku nebo něco takového. Přítel z policie.“²³³ Inka sice nevěděla o jaké papíry se jedná, ale věděla, že musí rychle jednat, běžela k Šíchom a svěřila se sestře a švagrovi. Ti jí radili, aby utekla za hranice.

²³⁰ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 54-62. Také: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 282-288. A: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 291-292.

²³¹ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 62.

²³² NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 292.

²³³ Tamtéž. s. 293.

To ale hned odmítla. Vyklidili okamžitě Inčin dům, nezůstalo v něm nic kompromitujícího.²³⁴ Téměř všechny věci schválili Šíchovi v seníku u králíkárně. Psací stroj putoval po různých příbuzných. Cyklostyl uschovala teta Vlasta Landová. Když bylo vše uklizené, sbalila si Inka do aktovky pár nejnnutnějších věcí. Prvních pár nocí spala u Šíchů, pak u jiných příbuzných a přátel. Nakonec přespávala u otce v zimní zahradě. Jaroslav Oppelt z četnické pátrací ústředny jí obstaral falešné papíry (křestní a domovské listy). Od Hofty z Říčan pak dostala i občanskou legitimaci. Vše měla na několik jmen. Jednou byla Vlastou Novákovou, jindy byla paní Modrá, Jičínská nebo Věra Skálová. Inka začala žít jako štvanec.²³⁵

I tak ale „V boj“ nepřestal vycházet. Tisklo se střídavě na různých místech – ve Vršovicích v bytě Františka Oldřicha Hakla, kterému pomáhali např. Vojtěch Trupovský, Ladislav Kahoun, Lubomír Funda, Jan Mareček.²³⁶ Inka pak osobně často píše, ale i tiskne u tety Vlasty Landové nebo v bytě u Dědinových. Velikým problémem bylo stále těžší a těžší získávání papíru. Inka ho sháněla, kde se dalo. Kupovala ho v Českoamerických papírnách, Polavský zas v tiskárně Českého slova. „*Nosí ho Ince Eda z Penzijního ústavu od Hrubana, bratrance Dr. Hrubana z Melantrichu. Papír obstarává švagr Bydžovský; Josef Vondráček z Ústřední školy dělnické, (...). Dalším dodavatelem papíru je tiskař Vojtěch Šmíd ze Záběhlic i Jaroslav Oppelt.*“²³⁷

Přes všechny nesnáze a mohutné zatýkání na jaře 1940 se Ince dařilo, aby „V boj“ vycházel dál a pravidelně! Od prosince 1939 do konce léta 1940 ze spořilovské vydavatelské a redakční dílny vyšlo celkem 37 nových čísel „V boje“.²³⁸

Když mluvíme o Inčině odbojové práci, nesmíme opomenout její mimořádný podíl na ilegálních převodech exulantů přes protektorátní hranice. Většinou převáděla své přátele na Slovensko. I když měla mnoho příležitostí, aby odešla a unikla tak ohrožení a jasněmu život ohrožujícímu nebezpečí, vždy se vrátila ke svému poslání.²³⁹ Když už se situace opravdu

²³⁴ VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Vojtěška Šichová-Preissigová.

²³⁵ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 292-300. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 77-84.

²³⁶ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 84.

²³⁷ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 300.

²³⁸ *V boj. Edice ilegálního časopisu*. II. díl 1939-1940. sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1993.

²³⁹ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 305-362. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 95. Nebo: *Státní ženy, o kterých se málo ví*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2. s 51.

vyhrocovala, naplánovala si na konec srpna svou poslední cestu ven. „*Chtěla přitom odvést měděnou desku tatínkových revolučních známek do Budapešti a poslat ji odtud dál do Londýna, případně ji tam dovést sama a zůstat už za hranicemi. K té cestě se už nedostala.*“²⁴⁰

4.2.3 Zánik spořilovské skupiny zvané také „Inka – V boj“

„V boj“ byl pro gestapo trnem v oku. Objevoval se všude po protektorátu, bylo zatýkáno stále více jeho čtenářů a kolportérů, ale vydavatelé gestapu stále unikali. V létě 1940 i Inka pocítila jejich tlak. Měla pocit, že je sledována, byla častěji varována. Sama si začala uvědomovat, že by bylo nejlépe, aby i ona odešla do zahraničí.²⁴¹

Pro ni to ale nebylo jednoduché. V prvé řadě potřebovala někomu předat vydávání „V boje“ a pak také nechtěla odjet, aniž by vyrovnala své dluhy u příbuzných a známých, kteří jí na vydávání půjčovali peníze. Chtěla dokonce prodat i svoji půlku domu. Jenže sehnat kupce v krátké době bylo nemožné. Nakonec ji tedy odkázala své neteři Irenci Šíchové. Koncem srpna 1940 byl zatčen Antonín Mádl. Inka věděla, že musí „V boj“ někomu předat. Byl to pravděpodobně dr. Hruban, kterému „V boj“ svěřila. Můžeme tak usuzovat hlavně proto, že to byl právě on, kdo po Inčině zatčení „V boj“ dále vydával.²⁴²

Během září 1940 byli zatčeni Janík, Sojka, Berenda a další. Katastrofální úder gestapa ale přišel až 21. září 1940. Ten den ještě Inka zařizovala věci k vydání 64. čísla „V boje“. Měla však před sebou ještě schůzku s Trupovským, na kterou byla vylákána třetí osobou. Po poledni ji i s Trupovským u Masarykova nádraží gestapo zatklo.²⁴³

V dalších hodinách byli podle promyšleného plánu zatčeni Vojtěch Preissig s dcerou Yvonou, Eduard Bernášek, Kost'a a Radoslav Eckertovi, F. O. Hakl, Anna Lexová, por. Matěj Třešňák, tiskař Klíma, špkt. M. Funda, Horák, a jiní. V dalších dnech jsou pak zatčeni špkt. Procházka, Jindřich Hofta, Jan Týml, Šebesta, T. M. Linger, Milada Marešová, A. Polavský, Vlasta Landová a další. Bylo zatčeno více jak 40 osob pro spojení s Inkou a někteří ve spojení

²⁴⁰ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 361-362. Také: VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Yvona B. Preissigová.

²⁴¹ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 99. Také: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 365-368.

²⁴² NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 371.

²⁴³ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 101. Také: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 296. A: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 371-377.

s jinými skupinami, jako např. Antonín Mádl.²⁴⁴ Některým dalším, kteří o zatčeních věděli, se podařilo utéct a schovat. Takové štěstí měla třeba Nina Dědinová. Akce na zátah proti skupině byla velice dobře připravená a měla nedozírné následky. Gestapo našlo „V boje“, papír, blány, barvy, zkrátka vše. Je zázrak, že gestapo nezatklo také starší Inčinu sestru Vojtěšku. A to ani po vyslechnutí všech zatčených. Právě Vojtěška, i když byla po zatčení svých sester i otce hlídána, snažila se zlikvidovat vše nebezpečné, jen aby to nepadlo do rukou gestapa. Skryš udělala např. i na terase u domu. „*Skrýš pod dlaždicemi zůstala nedotčena až do konce války.*“²⁴⁵ Hlídán ale nebyl jen domek Šíchů ale i Preissigů. „*Když Vojta chodí s dětmi k mamince i děti jí upozorňují na ty pány. Hlídejí je nejen tajní a gestapáci, ale i spořilovští Němci – sousedi. Ani v noci nejsou zbaveni „ochrany“.*“²⁴⁶

Inka byla zatčena jako Vlasta Nováková^{XIII.} a gestapu nepřiznala své pravé jméno. Až došlo ke konfrontaci s příbuznými – tatínkem, sestrou a bratranci. Pod pohrůzkou, že budou všichni ráno zastřeleni se Inka přiznala, že je Irena Bernášková. I tak ale brala veškerou vinu na sebe a snažila se ostatním ulehčit, kde se dalo. Dokonce i Milada Marešová od samého začátku trvala na tom, že vše kreslila sama. Obě chtěly zachránit Vojtěcha Preissiga. Inka doufala, že když bude trvat na tom, že ostatní o ničem nevěděli, že je pustí, až spolkně jed, který měla zašitý v lemu sukně. Jenže jed neúčinkoval. Nic neprozradila, i když musela snášet tvrdé výslechy. Někdy trvalo i týden nebo dva, než se jí alespoň trochu zahojily rány a vstřebaly otoky a mohla být přivezena k dalšímu výslechu. Vyšetřovatelé používali všemožných metod, aby z Inky dostali usvědčující informace, především o stycích s Londýnem... ale marně!²⁴⁷

Když už výslechy nebyly tak časté a Inka byla převezena na Pankrác, kam jí mohla rodina nosit jednou za 14 dní prádlo na výměnu, posílala ve špinavém prádle domů motáky. Stejně tak se i rodina snažila schovávat do oblečení zprávy pro Inku. Ne vždy se je podařilo propašovat. Když byly nalezeny, čekal Inku tvrdý trest, to jí ale neodradilo a posílala je dál zašité v lemech oblečení, v knoflíkách, v postavičkách z chleba, atd.²⁴⁸

I když byla Inka i její blízcí spolupracovníci pozatýkáni, gestapo dostalo poštou další exemplář nového listu „V boj“. Byl tištěn stejným písmem a ve stejné úpravě jakou tiskla

²⁴⁴ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 296. Podrobněji: ABS, fond 141, sgn. 304-13, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Schlußbericht. Geheime Staatspolizei Staatspolizeileitstelle Prag. II BM-4/40 g. Prag, den 30.4. 1941.

²⁴⁵ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 383.

²⁴⁶ Tamtéž. s. 383.

²⁴⁷ Tamtéž. s. 384-393. A: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 296-297. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 102-103.

²⁴⁸ Podrobněji: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 395-401.

Inka. Toto číslo jim zaslal nový redaktor a vydavatel dr. Vladimír Hruban. Chtěl tak gestapo zmást a ulehčit zatčeným, podobně jako to udělala Inka v listopadu 1939. Hruban spolupracoval s Růženou Pelantovou, ale i se skupinou doc. dr. Vladimíra Krajiny. Spolutvůrce časopisu pak Hruban získal ve svých nejbližších přátelích v Melantrichu.²⁴⁹

„Redaktor dr. Hruban zredigoval a vydal asi šest čísel. Další vydávání zastavil z důvodů taktických, aby mohl uskutečňovat jiný tiskový podnik.“²⁵⁰ Dr. Hruban následně založil edici Řetěz, ve které vyšlo několik sešitků.²⁵¹

„Spořilovský“, „Preissigovský“ či „Inka-V boj“ tedy skončil definitivně na počátku roku 1941.

28. dubna 1941 byla Inka a ostatní „Vbojačky“ převezeny do Lipska. Díky tomu se Inka mohla vidět a domluvit nejen se svojí sestrou Yvou, ale i s Milenou Marešovou. „Vzala jsem všechno na sebe. Vy jste o ničem nevěděly. Rozumíš, Yvo? Já jsem psala, sama, obstarala stroje, tiskla, barvy sháněla, všechno.“ Otočí se k Marešové: „Mílo, já jsem jim řekla, že jsem i tituly kreslila. Já to budu tvrdit i u soudu. Vás můžou všechny pustit. Nemohou vám nic dokázat.“ Míla se opřela: „Nedovolím. Já jsem si svoje u výsledků přiznala. Přiznám to i u soudu. Kdyby všichni vzali to málo na sebe, nemusela's toho tolik mít.“ Inka řekne vážně: „Mně stejně není pomoci.“²⁵²

V Lipsku zůstaly do 23. května 1941, pak byly převezeny do věznice do Drážďan.²⁵³ Soud v Drážďanech Yvonu Preissigovou^{XIV} vrátil do Prahy, protože jí nemohl nic dokázat. Pražské gestapo ji pak propustilo domů.²⁵⁴ Byla opět zatčena 26. března 1942.²⁵⁵

V Drážďanech Inku čeká další kolo vyšetřovacích výsledků, příprava na soud. Jednou měla vypovědět, jaké důvody ji vedly k její ilegální aktivitě. Řekla: „Chtěla jsem povzbudit skleslý český lid, který nechápe, proč si nemůže vládnout sám sobě a musí se podrobit vůli jiných jenom proto, že je početně malý a neubrání se německému náporu, ...pokusila jsem se jen podle svých slabých sil udržet zoufající lid ‚nad vodou‘, dodat mu chuť vydržet a víru, že si

²⁴⁹ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 297-298.

²⁵⁰ Tamtéž. s. 298.

²⁵¹ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 109.

²⁵² NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 402.

²⁵³ ABS, fond 141, sgn. 304-5, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, přijímací protokol do věznice v Drážďanech, datum 24. 5. 1941.

²⁵⁴ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 403.

²⁵⁵ VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Yvona B. Preissigová.

*zase bude vládnout sám sobě. Anglie si vzala za jeden z válečných cílů naše osvobození, a proto přeji Anglii, aby vyhrála.*²⁵⁶

Od června 1941 je pak Inka, ale i Milada Marešová ve věznici v Bautzenu. V létě 1941 tam dostala balíček z domova, ve kterém ale dozorkyně našly moták od její matky. Následně paní Ireně Preissigové 17. září 1941 přišlo předvolání, aby se dostavila na pražské gestapo. Toho dne s ní šla Vojtěška, čekala na ní před Petschkovým palácem, ale marně. Paní Irenu stál moták, který poslala své dceři, 2 roky vězení. Odseděla si je na Pankráci a následně v káznici.²⁵⁷

Když byla 21. října 1941 konečně vyhotovena žaloba, vztahovala se na 4 osoby: Irenu Bernáškovou, Antonína Mádla, Arnošta Ročně-Polavského a Miladu Marešovou. Když do obžalovacího spisu nahlédneme, zjistíme, že Irena Bernášková se skutečně snažila vzít veškerou vinu na sebe. Otcovo jméno tam nenajdeme. Ani jména spousty dalších, které bychom tam najít mohli, tam nejsou. Co mohla, vzala na sebe, téměř o nikom dalším se nezmínila.²⁵⁸

Inka se snažila vždy, co šlo, vypovídat s překladatelem. Dokonce žádala i o povolení, aby jí byl poskytnut slovník a učebnice němčiny. Když se chystalo její převezení z věznice v Bautzenu do Berlína, požádala svoji právničku, zda by mohla zařídit, aby si směla do cely vzít učebnici němčiny a zvláště pak slovník. Také žádala o zajištění tlumočnicka k chystanému soudu.²⁵⁹

13. února 1942 byly Inka i Milada Marešová převezeny do Berlína. Ani ne měsíc po tom byl vyřčen rozsudek.

5. března 1942 byli všichni 4 obžalovaní odvezeni k lidovému soudu, který sídlil v Bellevuestrasse. V 19^h25^{hod}²⁶⁰, po tom, co si soud vyslechl všechny obžalované, vyřkl rozsudek. Irena Bernášková byla za přípravy velezrady v souvislosti se zrádcovským napomáháním nepříteli odsouzena k trestu smrti^{XV}. Za přípravu velezrady byli odsouzeni:

²⁵⁶ ABS, fond 141, sgn. 304-5, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, výpověď Ireny Bernáškové u vyšetřujícího soudce v Drážďanech.

²⁵⁷ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 407-408.

²⁵⁸ ABS, fond 141, sgn. 304-11, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Anklageschrift (žaloba) Ireny Bernáškové, Milady Marešové, Antonína Mádla a Arnošta Ročně-Polavského ze dne 21.10. 1941.

²⁵⁹ ABS, fond 141, sgn. 304-6, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, dopis Ireny Bernáškové právničce Ilse Eben-Servaes, dne 30. 12. 1941.

²⁶⁰ ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, příloha k rozsudku z 5.3.1942

Antonín Mádl k 10 letům káznice, Arnošt Ročeň-Polavský k 8 letům káznice a Milada Marešová k 12 letům káznice. Pro všechny to bylo jak rána z čistého nebe.²⁶¹

Jakmile se rodina z dopisu od Inky dozvěděla o jejím rozsudku, snaží se požádat o její milost. Berlínskému advokátu se sice podařilo oddálit provedení rozsudku o dva a půl měsíce, ale 25. srpna 1942 přichází zamítnutí žádosti o milost, o kterou žádal nejen Inčin advokát ex offo, ale i berlínský advokát vyhledaný rodinou. Ještě téhož večera je Ireně Bernáškové oznámeno, že její žádost o milost byla zamítnuta a že rozsudek bude vykonán 26. srpna 1942 v 5 hodin ráno.²⁶²

Tak se také stalo. Irena Bernášková byla dne 26. srpna 1942 v 5hod. ráno v trestní věznici Plötzensee – Berlin popravena gilotinou.^{XVI. 263}

Ještě téhož dne byly o její popravě dálnopisem uvědomeny příslušné úřady v protektorátu.²⁶⁴

„Dne 28. srpna 1942 vyšla ve všech novinách tato zpráva:

ČTK z 27.8.1942:

„Popraveni za velezradu.

Justiční služba tisková u Lidového soudu oznamuje: Dne 26. srpna 1942 byli popraveni: 38-letá Irena Bernášková, roz. Preissigová z Prahy, dále Tomáš... (následují jména deseti mužů), kteří rozsudky Lidového soudu byli odsouzeni na smrt a k trvalé ztrátě cti pro přípravy k velezradě a někteří také pro zemězrádnou podporu poskytovanou nepříteli. Odsouzení měli na čelném místě velezrádnou část v tajné organizaci proti německé říši a proti řádu, zavedenému v Čechách a na Moravě.“²⁶⁵

Několik dní po tom, co se Inčina rodina dozvěděla o její smrti, posílá Yvona Bydžovská dopis vrchnímu říšskému návladnímu, ve kterém ho žádá o informaci o mrtvole

²⁶¹ Např. ABS, fond 141, sgn. 304-11, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, rozsudek lidového soudu v Berlíně, dne 5. 3. 1942.

²⁶² ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Vollstreckung des Todesurteils an Irene Bernášek, z 21. 8. 1942.

²⁶³ ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Niederschrift über den Vollzug der Todesstrafe, 26.8.1942.

²⁶⁴ ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

²⁶⁵ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 426.

její sestry Ireny Bernáškové^{XVII. 266} „Odpověď pana státního návladního byla strohá, sdělovala, že ničeho neoznámí a pozůstatky nevydá. Dodatečně se rodina dovídá, že popravení byli dávání anatomickým ústavům²⁶⁷ k pokusným pitvám.“²⁶⁸

„Za měsíc po smrti přišel její poslední dopis.^{XVIII} A její šatstvo, věci, její mýdlová hlavička, drobnůstky. V záložce černého kostýmu poslední moták. Nebo talisman? Dva citáty: Zeyer: „Spoutanému hrdost sluší jen.“ a Plútarchós: „Jak zůstane člověk svobodný? Když pohrdá smrtí!“²⁶⁹

Maminka Irena Preissigová byla z káznice propuštěna 17.9.1943. Její manžel Vojtěch Preissig byl po 15ti měsíční vazbě, téměř bez výsledku, transportován nejprve do Gollnova, pak na práci do Hamburku a nakonec do Drážďan. 3. března 1942 byl soudem v Drážďanech odsouzen na dva a tři čtvrtě roku káznice.²⁷⁰ Trest si „odpykal“ v Beyreuthu. Když mělo dojít k jeho propuštění, byl převezen do Prahy na Pankrác. Tam byl následně držen dalšího půl roku a to bez výsledků i vysvětlení. V lednu 1944 byl Vojtěch Preissig transportován do koncentračního tábora Dachau.²⁷¹

Tam byl Vojtěch Preissig nucen pracovat na grafických návrzích falešných přetisků bankovek.²⁷² Zde se také seznámil s dalším významným odbojářem Rudolfem Císařem, který po válce o setkání s mistrem Preissigem, ale i o činnosti v Dachau, podal podrobnější svědectví.²⁷³

V Dachau na bloku č. 11. Vojtěch Preissig ve svých 71 letech 11. 6. 1944 zemřel na tyfus. Rudolf Císař mu sejmul posmrtnou masku^{XIX.}, kterou s pomocí německého civilního důstojníka poslal domů své přítelkyni, Marii Weberové, která ji po válce odevzdala paní Preissigové.²⁷⁴

²⁶⁶ ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, dopis Y. Bydžovské vrchnímu říšskému návladnímu, 1. září 1942.

²⁶⁷ ABS, fond 141, sgn. 304-4, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Verfügung betr. Vollstreckung eines Todesurteils, 19.8.1942.

²⁶⁸ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 427.

²⁶⁹ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 427.

²⁷⁰ ABS, fond 141, sgn. 301-02, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, rozsudek 3. 3. 1942.

²⁷¹ Tamtéž. s. 428-433.

²⁷² ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941.* (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5. s. 175.

²⁷³ ANM, fond: CÍSAŘ Rudolf.

²⁷⁴ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 434.

Ve vyprávění o osudech Inčiny rodiny bychom neměli zapomenout ale ani na jejího manžela Eduarda Bernáška, který byl zatčen osudného 21. 9. 1940. Jeho stopy ve vazbě a ve vězení se velice často setkávaly se stopami Vojtěcha Preissiga. Oba dva byli v květnu 1941 převezeni z Prahy z vyšetřovací vazby a v Drážďanech byli souzeni ve stejné skupině 3. března 1942. Eduard Bernášek byl drážďanským soudem odsouzen pro přípravu velezrady ke dvěma letům a třem měsícům káznice.²⁷⁵ Byl umučen v proslulém dolu „Dora“, v odbočce koncentračního tábora Buchenwald, dne 12. března 1944.²⁷⁶

4.2.4 Spořilovský „V boj“ a ženy „ve stínu Inky“

Irena Bernášková byla zcela jistě nejvýznamnější představitelkou spořilovského „V boje“, ne-li dokonce celé existence časopisu „V boj“ vůbec. Ale Irena Bernášková by nemohla tak svědomitě a odhodlaně pro „V boj“ pracovat, kdyby za ní nestála řada pomocníků mezi nimiž nezastupitelnou roli hrály ženy. Alespoň o některý bych se zde ráda zmínila a vzpomněla na jejich osudy.

Za Inkou vždy nejvíce stála její rodina. Kromě otce Vojtěcha Preissiga to byla vždy **matka Irena, teta Drahomíra**, ale také její **sestry Vojtěška a Yvona. Vojtěška Šíchová**, jejíž nejhlavnější prací bylo přepisovat veškeré články na stroji, také nespočetněkrát s Inkou tiskla, poslouchala zahraniční vysílání, odkud získávala informace pro situační zprávy, roznášela a sama časopis kolportovala, atd. Vzhledem k tomu, že měla dvě děti, práci spojky se většinou nevěnovala, tu přenechávala své mladší sestře **Yvoně Bydžovské**, která také pomáhala při tisku jednotlivých čísel, atd. Díky jejímu manželovi byla spořilovská skupina „V boje“ velmi dlouho finančně i materiálně podporována. Jejich práci jsme se věnovali podrobněji v předešlé kapitole, chtěla bych ale zdůraznit, že jen díky statečnosti Inky, byla Yvona po svém zatčení propuštěna a sestra Vojtěška dokonce ani zatčena nebyla.

Kromě nejbližší rodiny byla velkou pomocí i práce širší rodiny. Velice brzy byla do Inčiny odbojové činnosti zasvěcena i sestra paní Ireny Preissigové, teta Inky, paní **Vlasta Landová**, roz. Vaňousová. Už za dob Družstva v prvním sledu pozvala do Prahy svoji přítelkyni **Marii Minxovou** z Kostelce na Hané, která si do Prahy až 3x měsíčně jezdila pro balíky „V bojů“, které pak kolportovala v okolí svého bydliště.²⁷⁷ V roce 1940, když Inka převáděla lidi přes hranice, jí byla nápomocná i v jejich ukrývání nebo nabízela jejich

²⁷⁵ ABS, fond 141, sgn. 301-02, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, rozsudek 3. 3. 1942.

²⁷⁶ VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Yvona B. Preissigová.

²⁷⁷ VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Minxová. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 24.

přenocování před další cestou. Několik týdnů se u ní ukrýval např. Eduard Novotný.²⁷⁸ **Vlasta Landová** kromě toho, že poskytla kontakt na Marii Minxovou, byla Ince velkou oporou. Jakmile se Inka zhostila vydávání časopisu, nastal problém s nedostatkem papíru. Kromě Jaroslava Bydžovského ho sháněla právě Inčina teta Vlasta Landová.²⁷⁹ Když Inka byla nucena přejít do ilegality, u tety Landové našla útočiště, kde mohla vždy přenocovat, kde mohla uschovat nejen výtisky „V boje“, ale kde mohla schovat i psací stroj či cyklostyl. Se sestrou Vojtěškou pak chodily k paní Landové časopis nejenom psát, ale také se u ní několikrát tisknul.²⁸⁰ Dcery paní Landové pak Inka často posílala na různé schůzky. Paní Vlasta Landová byla zatčena 18.10. 1940 a ve vyšetřovací vazbě v Praze byla až do 27.6. 1941, kdy byla převezena k soudu do Drážďan. Nejprve byla souzena pro přípravu velezrady. Za vinu se jí dávalo, kromě jiného, především to, že Ireně Bernáškové u sebe schovala balík ilegálních časopisů. Nakonec ale byla 20. března 1942 pro nedostatek důkazů osvobozena. Svě v tom ale sehrálo i to, že u soudu působila jako neškodná a ne moc inteligentní osoba a že nebyla vyloučena možnost, že by nepoznala, co bylo obsahem časopisu „V boj“.²⁸¹ Opět ale musím zdůraznit, že Vlasta Landová nebyla odsouzena hlavně proto, že Irena Bernášková o její činnosti nic neprozradila. Kdyby byla souzena za svou veškerou svou ilegální činnost, její rozsudek by zněl zcela jistě jinak. Vlastu Landovou však čekal podobný osud jako Vojtěcha Preissiga. Ač byla soudem pro nedostatek důkazů osvobozena, byla gestapem poslána do koncentračního tábora v Ravensbrücku, kde byla až do 26. května 1945.²⁸²

Kromě Vlasty Landové ale Ince pomáhali i ostatní příbuzní na jejichž práci však gestapo nepřišlo. Byli to například manželé Dědinovi, kteří rozšiřovali časopis mezi okruh svých známých.²⁸³ **Anna Dědinová**, roz. Eckertová, byla Inčinou sestřenicí. Mnohokrát Ince propůjčila svůj byt pro její tajné schůzky, nechávala ji u sebe přespávat, když už byla hledaná gestapem, chodila za Inku na různé schůzky, když nemohla sama, posílala svoji dceru Ninu. Když už bylo nebezpečné, aby byl cyklostyl u Vlasty Landové, přenesli ho Dědinovi k sobě do bytu. Anna pak Ince často pomáhala s tiskem či s psaním blan. Anna pro „V boj“ sháněla

²⁷⁸ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 82.

²⁷⁹ Tamtéž. s. 53.

²⁸⁰ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 292-300. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 77-84.

²⁸¹ ABS, fond 141, sgn. 292-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, obžalovací spis, 17. 11. 1941. A: ABS, fond 141, sgn. 292-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, rozsudek 20. 3. 1942.

²⁸² VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Yvona B. Preissigová.

²⁸³ VHA, 337a, Historické zpracování o ilegálním časopisu „V boj“, studie B. Pekárka. s. 12.

také papír, blány, v podstatě vše, co Inka potřebovala.²⁸⁴ Jak se dalo, tak Inku podporovali i finančně. Stejně jako Anna Dědinová pomáhala Ince i **Nina Dědinová**, stejně jako i celá rodina Eckertova.²⁸⁵

Rodina byla pro Inku vše. Rozvětvení rodiny Preissigů a Vaňousů znamenalo takové rodinné sourozenství, jaké se vidá jen u starých rodů, velkých klanů. Tato velká rodina byla spojena myšlenkou na osvobození pokořené vlasti. Členové této velké rodiny neměli v pomoci Ince pořadník – každý dělal, co bylo třeba.²⁸⁶

Irena Bernášková se ale při své ilegální činnosti neopírala jen o své příbuzné. Dokázala si v těžké válečné době vybudovat pevné, i když tak trochu zvláštní, přátelství např. s malířkou Miladou Marešovou.

Milada Marešová byla velice nadaná prvorepubliková malířka a ilustrátorka. Před válkou pracovala jako ilustrátorka knih (zejména pak dětských), bibliofilů a časopisů. Kreslila např. pro Lidové noviny, České slovo, Ženský svět, atd. Za okupace pracovala pro Národní práci.²⁸⁷ Přes přítele Jana Týmla se v listopadu 1939 začlenila do výrobní složky spořilovského časopisu „V boj“. Když Týml domluvil schůzku s paní Modrou, což bylo jedno z falešných jmen Inky, domluvily se spolu na pravidelné spolupráci. Marešová kreslila titulní stránky pro „V boj“. Inka si je k ní do ateliéru chodila každých čtrnáct dní vyzvedávat. Marešová nevěděla nic o celé síti, o Inčiny kontaktech, dokonce ani o Inčiny rodině, jejich vztah a rozmluvy se vedly jen v obecné rovině, přesto se ale mezi nimi vybuodovalo zvláštní pouto. Kromě kreslení se Milada Marešová podílela i na kolportování časopisu.²⁸⁸ Milada Marešová byla zatčena 21. 9. 1940, jen několik hodin po zatčení Ireny Bernáškové.²⁸⁹ Po válce Marešová v jednom novinovém článku ve Svobodném slově (8.12. 1945) vypověděla: *„Nemělo smysl zapírat, vzala jsem na sebe i věci, které jsem nekreslila. Doufala jsem, že zachráním přátele. Na Pankráci jsem byla zprvu v malé cele. Před našimi okny pracovali zedníci a jeden z nich mi hodil tužku, když jsem ho o ni požádala. Dovedete si představit, co to pro mne znamenalo? Schovávala jsem ji ve slamníku a když jsem kreslila, dávaly ostatní u kukátka pozor. Později mně poslali do Lipska a do Drážďan, pak do Budyšína a do Berlína,*

²⁸⁴ VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Dědinová. Také: VHA, DO 2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Irena V. Preissigová.

²⁸⁵ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 288, 299.

²⁸⁶ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 297.

²⁸⁷ MAREŠOVÁ, M. *Waldheimská idyla*. 2. vyd. (V Academii 1.) Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1785-7.

²⁸⁸ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 263.

²⁸⁹ ABS, fond 141, sgn. 304-11, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Anklageschrift (žaloba) Ireny Bernáškové, Milady Marešové, Antonína Mádlů a Arnošta Ročného-Polavského ze dne 21.10. 1941. A: Např. ABS, fond 141, sgn. 304-11, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, rozsudek lidového soudu v Berlíně, dne 5. 3. 1942.

*kde jsem byla nacistickým, lidovým soudem' odsouzena na dvanáct let do káznice a k ,ztrátě cti' na deset let. Po rozsudku mne odvezli do Waldheimu, kde jsem zůstala až do osvobození.*²⁹⁰ Waldheimskou káznici osvobodilo ruské a americké vojsko zároveň v noci z 6. na 7. května 1945.²⁹¹ Dobu pobytu v ženské káznici ve Waldheimu po válce velmi sugestivním způsobem znázornila v knize *Waldheimská idyla*. Z této doby také pochází řada kreseb, které zachycují smutné, ale i groteskní zážitky ze života v káznici.^{XX}

Statečnost a odhodlání Milady Marešové dokazuje, že se Irena Bernáškové velice často při své práci obklopovala stejně statečnými, jako byla ona sama.

Velmi důležitou činností byla kolportáž časopisu. Poté, co byla po zatčení Družstva v prvním sledu zničena široká kolportérská síť, bylo nutné vybudovat vše znovu. Některé styky se podařilo opět najít a navázat tak na původní síť, jiné ale už byly definitivně ztraceny a bylo nutné vybudovat nové. Mezi kolportérkami bych chtěla vyzdvihnout práci **Anny Lexové**, která svoji činnost zintenzívnila po odchodu svého manžela pplk. Jana Lexy do zahraničí. Ten utekl i s jejich sedmnáctiletým synem v květnu 1940. Podílela se na vydávání, distribuci a především na kolportáži spořilovského a později i vojenského časopisu.²⁹² Patřila mezi blízké spolupracovnice Ireny Bernáškové. Zatčena byla ve stejný den jako ona, tedy 21. 9. 1940 a až do června roku 1941 byla ve vyšetřovací vazbě v Praze. Následně byla převezena do Drážďan, kde byla 20. března 1942 za přípravu velezrady odsouzena ke dvěma letům a třem měsícům káznice.²⁹³

Na kolportáži časopisu „V boj“ se také podílely např.: **Antonie Štěpánková**, roz. Miková, která „V boj“ kolportovala již od léta 1939. Zatčena byla 10. dubna 1941. Souzena byla v Drážďanech ve skupině s Josefem Rádlem st., Josefem Rádlem ml. a Cyrilem Motyčkou za zločin přípravy velezrady. Rozsudek zněl 2 roky a 8 měsíců káznice.²⁹⁴ **Emilie Bubeníková**, roz. Brusničková, která byla zatčena až 27. května 1941. Ve vazbě byla do 30. července 1941. Drážďanský soud ji za zločin přípravy velezrady – rozšiřování ilegálních letáků a tiskovin odsoudil 7. ledna 1942 na dva roky a šest měsíců káznice.²⁹⁵ Dalšími kolportérkami byly **Antonie Wegerová**, **Zdeňka Kolrosová** a **Vlasta Janoušková**, které byly souzeny ve větší skupině spolu s Františkem Schejbalem, Václavem Koldinským, Františkem Hruběšem, Jaroslavem Pavlíčkem, Františkem Korynou, Karlem Tůmou a Karlem

²⁹⁰ VHA, DO 28-1-4, Fotografie odboj. Skupiny V boj, foto novinového článku.

²⁹¹ VHA, DO2 3-1-2, Vzpomínky na odbojovou činnost sk. Čas. „V boj“, Marešová.

²⁹² VHA, 337a, Historické zpracování o ilegálním časopisu „V boj“, studie B. Pekárka. s. 14.

²⁹³ ABS, fond 141, sgn. 292-16, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

²⁹⁴ ABS, fond 141, sgn. 296-15, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

²⁹⁵ ABS, fond 141, sgn. 296-18, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

Hodermentem.²⁹⁶ Do kolportáže se ženy zapojovaly opravdu hojně, ostatně bylo to vždy to nejprůběžnější. Za kolportáž byly dále souzeny např. Zdeňka Nováková, Štěpánka Šubertová, Marie Bonatovská, Marie Svobodová, Marie Záprstková, a další.²⁹⁷

Na kolportování „V boje“ se ale mnohdy podíleli i lidé, kteří podstupovali větší riziko, než jiní. Takovými byli např. Hermann Israel Heller se svojí ženou **Marií Sárou Hellerovou**, roz. Strickerovou. Ti se do kolportování časopisu začlenili již v létě 1939. Po zatčení Družstva v prvním sledu pokračovali ve své práci i dále pro Irenu Bernáškovou. Marie Sára Hellerová se zapojila i do spolupráce se **Sárou Wünschovou**²⁹⁸ z Plzně, která do Prahy jezdila pro balíky s větším množstvím čísel, které pak převážela na Plzeňsko, kde byly dále rozšiřovány. Spojení Ireny Bernáškové s Margaretou Wünschovou obstarávala právě Marie Sára Hellerová. Její práce pro „V boj“ skončila, stejně jako pro jejího manžela, zatčením 13. března 1940. Souzeni byli za zločin přípravy velezrady. Marie Sára Hellerová byla odsouzena ke třem letům a její muž dokonce až k osmi letům káznice.²⁹⁹ S manželi Hellerovými je, jak už bylo předesláno, spjat i osud **Margarety Wünschové**, která zajišťovala spojení odbočky „V boje“ v Plzni. Pravidelně převážela ovinuté kolem hrudníku z Prahy do Plzně blány pro tisk časopisu.³⁰⁰ Spojení s Plzní bylo velmi důležité. Odtud šel „V boj“ dál, až do Sudet a do Německa. Pro tyto účely se dokonce některé články překládaly do němčiny.³⁰¹ Margareta Wünschová byla zatčena 25. září 1940 na Hlavním nádraží v Praze, ve vazbě byla až do 30.6. 1941. V Drážďanech 3. března 1942 byla ve větší skupině, kde byl i Vojtěch Preissig, Eduard Bernášek, Josef Hruban, Čestmír Chramosta, Bruno Horwitz, František Horák, Josef Kunft, Karel Linger a Jan Týml, odsouzena za zločin přípravy velezrady ke třem letům a čtyřem měsícům káznice. Byl to největší trest z celé skupiny.³⁰²

Vedle výrobní složky a kolportáže, o kterých jsme se tu již zmiňovali, byly i jiné činnosti, kterými se ženy zapojovaly do ilegální práce pro časopis „V boj“. Velice naléhavou

²⁹⁶ ABS, fond 141, sgn. 296-19, 20, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

²⁹⁷ ABS, fond 141, sgn. 293-7, 294-4, 294-5, 297-19, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

²⁹⁸ Ze soudních spisů Hellerových známe jméno Sára, jiné materiály však uvádějí jméno Margarethe. Po prozkoumání archivních materiálů ve složkách: ABS, fond 141, sgn. 297-18, 19, spisy k odboj. Org. „V BOJ“. A: ABS, fond 141, sgn. 301-01,02, spisy k odboj. Org. „V BOJ“. můžeme konstatovat, že se zcela prokazatelně jedná o jednu a tatáž osobu. Marie Sára Hellerová mohla u výsledků uvádět záměrně falešné jméno, tomuto tvrzení by napovídalo i to, že Wünschová byla zatčena až v září 1940, tedy až půl roku po zatčení Hellerových. Protože se ale jedná o ženu židovského původu, pravděpodobná případá i varianta, že její jméno bylo Margareta Sára Wünschová. V textu budeme dále uvádět pouze jméno Margareta Wünschová.

²⁹⁹ ABS, fond 141, sgn. 297-18, 19, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

³⁰⁰ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědoureck, 1946. s. 89-90.

³⁰¹ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera. s. 290.

³⁰² ABS, fond 141, sgn. 301-01,02, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

a nutnou se stala neustálá potřeba papíru. Již jsme zmínili některé osoby, které papír pro tisk „V boje“ opatřovaly, bylo jich ale pochopitelně více. Patřila mezi ně i **Anna Maiová**, roz. Marková. K ilegální práci ji přivedla známost s Helenou Brümerovou a Helenou Tomáškovou. Jen připomeňme, že **Helena Brümerová**, pro „V boj“ pracovala již za Družstva v prvním sledu, měla známosti s Lukešem, který ji „V bojem“ zásoboval a Macíkem. Kolportovala „V boj“ také od Josefa Merendy. Výtisky pak rozdávala na jatkách a svým známým. Časem se ale angažovala více, kromě kolportáže sháněla i papíry pro tisk, atd. Zatčena byla 2. srpna 1940.³⁰³ Byla to právě Helena Brümerová, která koncem roku 1939 přinesla Anně Maiové výtisky „V boje“. **Anna Maiová** byla trafikantkou a svým spolehlivým zákazníkům „V boj“ vkládala do kupovaných neškodných novin. Koncem roku 1939 u sebe v trafice uschovala také kopírovací stroj. Pro Helenu Brümerovou a později i pro Helenu Tomáškovou sháněla papír pro tisk. Při jejím zatčení 22. listopadu 1940 našlo gestapo v jejím bytě asi 30 000 listů papíru. Drážďanský soud ji 20. listopadu 1942 odsoudil za přípravu velezrady ke třem letům a šesti měsícům káznice.³⁰⁴ **Helena Tomášková**, roz. Vodrazková, která chodila pravidelně k Anně Maiové pro nové „V boje“ od ní začátkem roku 1940 přes prostředníka převzala také kopírovací stroj, na kterém se měl „V boj“ vyrábět, do úschovy. Ten pak ukryla ve svém bytě. Zatčena byla 22. listopadu 1940. Bylo prokázáno její spojení s Helenou Tomáškovou i Helenou Brümerovou a také rozšiřování ilegálních tiskovin a přechovávání ilegálního materiálu, včetně rozmnožovacího stroje. 28. ledna 1942 byla v Drážďanech odsouzena za přípravu velezrady ke třem letům káznice.³⁰⁵

Ženy, které se zapojily do práce pro spořilovský „V boj“, nebo které cíleně pomáhaly Ireně Bernáškové v jejím úsilí, bylo daleko více. Mnohé známe, některá jména nám však zůstanou už nadobro utajena. Na jejich práci a činy bychom ale neměli zapomenout!

³⁰³ ABS, fond 141, sgn. 289-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

³⁰⁴ ABS, fond 141, sgn. 292-19, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

³⁰⁵ ABS, fond 141, sgn. 297-14, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

4.3 Vojenský „V boj“

Skupina vojenského „V boje“ představovala snad nejzrozsáhlejší článek za celou existenci tohoto ilegálního časopisu. Nejenom že měla nejširší kolportážní síť, ale mohla se opřít i o největší množství ilegálních tiskáren. Přestože vývoj, zánik a zejména pak osudy lidí patřící k této skupině si zaslouží hlubší probádání, v této kapitole najdeme jen ty nejzákladnější informace, které ale nebylo možné vynechat, protože vyprávět o ilegálním časopisu „V boj“ a nezmínit se o jeho vojenské odnoži, je zkrátka nemožné.

Po rozbití Družstva v prvním sledu se neaktivovala jen spořilovská skupina, ale i tzv. vojenská. Vzhledem k tomu, že již od srpna 1939 nesl vojenský odboj za vydávání časopisu „V boj“ spoluodpovědnost (díky dohodě Obrany národa s Družstvem v prvním sledu v čele se Škaldou) s nemalou finanční podporou, bylo celkem pochopitelné, že se lidé z vojenské skupiny v ilegalitě snažili o to, aby vydávání „V boje“ pokračovalo. Činnost vojenského vydavatelstva se ale neobešla, podobně jako u skupiny spořilovské, bez problémů.

15. listopadu 1939 se mjr. Sadílek obrátil na Karla Lukeše, který od Škaldova zatčení žil na zapřenou, aby se postaral o přípravné práce k vydávání nového „V boje“. Mjr. Sadílek tak jednal z pověření Obrany národa a pro Karla Lukeše to znamenalo zajistit nejen redakční a vydavatelský okruh, ale i technickou stránku.³⁰⁶ Sídlem této skupiny se staly Holešovice, proto se kromě zažitého názvu vojenský „V boj“ někdy uvádí také tzv. holešovický „V boj“.

Lukeš, který byl bývalým okrskovým náčelníkem holešovického Branného sboru čs. motoristů, zaktivoval asi třicet členů sboru, aby nakoupili velké množství papíru, tiskařskou čern a jiný potřebný materiál k tisku.³⁰⁷

Mjr. Sadílkovi se podařilo tajně dostat do své karlínské firmy, která už byla hlídána gestapem, a zachránit odtud průtiskové rozmnožovací stroje. *„Zatímco jeden z nich byl umístěn v holešovickém bytě bankovního úředníka a pokladníka BSČM Ladislava Brázdy, druhý převezl podplukovník Josef Mašín do klempířské dílny Josefa Likaře na Bílé Hoře, kde pak za pomoci plk. Čenka Teringla vzniklo další tiskařské pracoviště.“*³⁰⁸

³⁰⁶ VHA, DO, kart. 2, Zpráva K. Lukeše z 20.5. 1946.

³⁰⁷ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 289.

³⁰⁸ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VIII. Také: PUJMAN, J. Vzpomínáme bratra majora Jana Sadílka. In *Hlas revoluce, 1946/46*, s. 3. A: TERINGL, K. Mašinovci na Vodňansku. In *Jižní Čechy v boji proti okupantům. Sborník partyzánské skupiny Šumava II*, Praha 1947. s. 99. Podrobněji o záchraně strojů mjr. Sadílkem: VHA, 308-30-4, zpráva R. Marešové z 25.2. 1947.

Redakční okruh zpočátku tvořili Karel Lukeš, mjr. Sadílek, Ladislav Brázda. První číslo vyšlo již koncem listopadu 1939 navazovalo na Družstvo v prvním sledu číslem 28. Nově mu ale byla upravena hlavička, ve které byla poznámka „Vydává H“ – tedy Holešovice. První čísla byla vydávána technicky velmi zjednodušená, v malém rozsahu, bez kreseb, ale zato pravidelně každý týden. Do vydávání se pomalu zapojovalo větší a větší množství lidí. Od ledna 1940 pomáhali Ladislav Brázda, Šárka Boháčková nebo Josef Berenda, který měl ale na práci především zásobovat tiskaře papírem a rozvážet hotová čísla do distribučních středisek.³⁰⁹

V této podobě holešovické vydavatelstvo pracovalo až do 19. března 1940, kdy musel pod silicím tlakem gestapa Karel Lukeš odejít za hranice. Řízení tisku dostal do rukou Ladislav Brázda, kterému byl nejbližším spolupracovníkem Jiří Pujman. Dále se vedle své činnosti v Obraně národa o vydávání „V boje“ staral i mjr. Sadílek. Na jaře 1940, poté, co převzal funkce po mjr. Hájíčkově, který odešel do emigrace, se také často setkával s Josefem Mašínem, Václavem Morávkem a Josefem Balabánem. Mjr. Sadílek také na jaře 1940 vedl rozhovory o spolupráci vojenské skupiny se skupinou spořilovskou.³¹⁰

Tato jednání ale narážela na problémy a neochotu obou stran se domluvit. J. Koutek ve své studii udává: „Protože byly zjištěny různé závady – hlavně rázu technického, a těžkosti v opatrování papíru, spojení obou skupin nebylo sjednáno. Prý již proto, že bylo vždy lepší, jestliže bylo k dispozici více tiskařů, aby v případě zatčení jedné skupiny mohla druhá skupina i případným stupňováním své činnosti odvádět pozornost gestapa od zatčených.“³¹¹ Jediné, co se na těchto jednáních nakonec domluvilo bylo to, že každá redakce bude nové číslo vydávat jednou za čtrnáct dní, takže bude docházet ke střídání obou vydavatelstev ve vydávání časopisu „V boj“.³¹²

Na jaře 1940 byl vojenský „V boj“ nebezpečně ohrožován gestapem. Situaci zhoršovalo především četné zatýkání v Obraně národa. Začátkem června 1940 došlo i na zásahy proti holešovické skupině. Zatčen byl Ladislav Brázda, Jiří Pujman byl nucen

³⁰⁹ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VIII. Také: JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 289.

³¹⁰ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VIII-IX.

³¹¹ NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 1887, Jaroslav Koutek – Spořilovský V boj – studie. s. 49.

³¹² KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. X. Také: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebachovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 62.

uprchnout za hranice. Celá distribuční síť se otřásla pod množstvím zatčených. I přes tyto nesnáze ale vojenský „V boj“ vycházel v červnu 1940 pravidelně.³¹³

„Po Brázdově zatčení svěřil Berenda kufr s tiskacím strojem a jiným kompromitujícím materiálem člence Anně Martinovské. Měla ho v úschově až do doby, kdy byla nasazena na práci do Německa. Před odjezdem odevzdala kufr paní Špačkové. Když byla tato věc prozrazena a Martinovská v říši zatčena, hodila Špačková kufr s celým obsahem do Vltavy. Také ona byla zatčena a musela se přiznat. Neudala však správné místo a proto marně za dozoru gestapa potápěči hledali kufr na dně Vltavy. Špačková byla souzena v Drážďanech a po odpykaném 17měsíčním trestu poslána do Osvětimi, kde zahynula.“³¹⁴

Po krátké době se vydávání časopisu ujal kpt. Josef Sojka, který v Obraně národa pracoval od samého začátku a který dříve spolupracoval hlavně ve zpravodajské službě a pplk. gšt. Tomášovi Berkovi pomáhal budovat ilegální voj. jednotky v Praze Krči, Michli a Nuslích. Také členové těchto jednotek byli v roce 1940 zapojeni do distribuce časopisu „V boj“.³¹⁵

„V boj“ se na jaře 1940 tiskl na různých místech. Ve Vodičkově ulici ve Vyšší dívčí škole, na Malé Straně, na Smíchově, u Národního divadla, na Pankráci, na Bílé Hoře, ale hlavně v Ústavu pro sociální a hospodářské plánování, přejmenovaném z bývalého Vojenského ústavu vědeckého, kde byla dokonale zařízena ilegální tiskárna.³¹⁶ Josef Sojka žil od února 1940 v ilegalitě, kde používal různá krycí jména. Jeho hlavním spojem k Obraně národa byl v této době Josef Balabán.³¹⁷

Vzhledem k tomu, jak široce měl vojenský „V boj“ rozvětvenou kolportážní síť a ke stoupajícím nacistickým represím, které byly namířeny proti veškerému odporu, bylo jen otázkou času, kdy na vojenský „V boj“ dopadne drtivá rána. První pohroma přišla 4. července 1940, kdy byl po dlouhém pátrání dopaden mjr. Jan Sadílek, který se kromě vydávání „V boje“ věnoval především odsunu ohrožených osob z protektorátu. I když po několika výsleších spáchal Sadílek sebevraždu, nemohlo to již gestapo, které se dostávalo

³¹³ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. X-XI.

³¹⁴ POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 72. Podrobněji o případu Martinovské a Špačkové: ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

³¹⁵ VHA, 308-30-4, zpráva F. Suse.

³¹⁶ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. XI. Podrobněji o VÚV: SEDLÁŘ, M. Nástin historie Vojenského ústavu vědeckého 1919-1949. In *HaV* 1992, č. 2, s. 47-76.

³¹⁷ BRYM, J. Za našimi oběťmi a mrtvými. In *Válka a revoluce*, Sv. 1, Praha 1947, s. 43-47.

hlouběji a hlouběji do struktur vojenského „V boje“, zastavit. 13. září 1940 byl zatčen tiskař a hlavní distributor František Janík i kpt. Josef Sojka. 18. září byl zatčen Josef Berenda a následně byla odhalena ilegální tiskárna v Institutu pro sociální a hospodářské plánování. K této akci se také dochovala podrobná zpráva určená K. H. Frankovi, v níž se udává, že již bylo zatčeno více jak sto osob.³¹⁸

Tímto zásahem byla značně narušena distributorská síť vojenského „V boje“. Mnozí kolportéři už nedokázali navázat styky pro další práci. Podobně se o situaci zmiňuje O. Linhart, který udává, že až po několika měsících se mu podařilo vyhledat spojení na Rudolfa Mareše, přes kterého se dostal i s Vítězslavem Dvořákem od distribuce k výrobě ilegálních tiskovin, nejednalo se však již o časopis „V boj“, ale o Český kurýr.³¹⁹

Ještě dnes však zůstává neobjasněno, kde byl „V boj“ po zářijovém zásahu gestapa kompletně zhotovován. Podle S. Kokošky mohla velkou roli sehrát tiskárna na Bílé Hoře ke které měli přístup „Tři králové“ tj. Balabán, Mašín, Morávek. Dále pak poukazuje na možné propojení „V boje“ s Českým kurýrem.³²⁰

Jisté ale je, že vydávání vojenského „V boje“ zářijovým zatýkáním 1940 neskončilo. Koncem roku 1940 se časopis „V boj“ přeměnil v měsíčník. K tomu ale došlo již pod patronací ÚVODu, který se pro tento krok rozhodl proto, aby nedocházelo ke zbytečnému ohrožování distribuční sítě.³²¹

„Na přelomu března a dubna 1941 časopis V boj zřejmě vyšel naposledy. Snad proto, že gestapo zlikvidovalo další, zcela neznámou tiskárnu. Možná proto, že 22. dubna byl zatčen velký příznivec časopisu Josef Balabán a o den později i Václav Holý, který měl obstarat redaktora za Politické ústředí. Anebo snad proto, že zbylí členové ÚVODu se rozhodli raději vsadit na již zaběhnutý Český kurýr...“³²²

³¹⁸ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. XII. K celé akci pak: VHA, Sbírnka nacistické úřady v Čechách, kart. 2, zpráva gestapa z 20. 9. 1940.

³¹⁹ JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969. s. 331-332.

³²⁰ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. XIV.

³²¹ BRANDES, D. Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1. s. 207-208.

³²² KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. XV.

4.3.1 Vojenský „V boj“ a ženy

Stejně jako u ostatních skupin měly ženy ve vojenské skupině „V boje“ nezastupitelnou funkci. Je nemožné zde vyjmenovat všechny ženy, které měly s vojenským „V bojem“ něco společného a už vůbec popsat jejich osudy. Protože vojenská skupina „V boje“ byla zřejmě tou nejrozsáhlejší, vyžaduje si podrobnější a déle trvající zkoumání. Přece jen jsem se ale rozhodla v této kapitole upozornit na osudy alespoň pěti žen, které významně zasáhly do existence vojenského „V boje“ a jejichž osudy dokáží velice dobře vypovědět, jakou oběť ženy pro ilegální práci přinášely. Při pozorování jejich příběhů si uvědomíme, že práce žen pro „V boj“, potažmo pak i pro další ilegální činnosti, byla nezastupitelná.

Nejdříve bych se chtěla zmínit o dvou ženách **Anně Martinovské**³²³ a **Bohuslavě Špačkové**³²⁴, které za protektorátu spojila jejich ilegální činnost pro časopis „V boj“ a následně i nacistické stíhání. Byly i souzeny ve stejném procesu.³²⁵

Anna Martinovská se narodila 7. února 1906 v Praze. Studovala na obchodní škole v Praze. Začátkem roku 1938 se stala členkou Branného sboru československých motoristů, kde se seznámila s Josefem Berendou. Když v listopadu 1939 bylo pozatýkáno první vydavatelstvo časopisu „V boj“ – Družstvo v prvním sledu a vznikla tzv. holešovická skupina, která se opírala právě o členy Branného sboru motoristů, zapojila se i Anna Martinovská do kolportování nového vojenského „V boje“. Za protektorátu pracovala pro „České přímořské a tuzemské osady pro mládež“. Když byla tato organizace v září 1940 rozpuštěna, byla nasazena na práci do Německa, kde pracovala jako administrativní pracovnice ve firmě Siemens v Berlíně. Před tím ale ještě od Josefa Berendy dostala k úschově kufr, ve kterém byl tiskařský stroj a jiné věci potřebné k výrobě „V boje“. Když ale byla poslána na práci do Německa, předala tento kufr k úschově Bohuslavě Špačkové.³²⁶

Bohuslava Špačková se narodila 2. června 1900 v Praze. Vyučila se jako švadlena a pracovala pro různé pražské obchody. Od začátku roku 1940 dostávala od Anny Martinovské ilegální časopis „V boj“. Když byla Martinovská poslána na práci do Německa, předala kufr, který jí svěřil Berenda, k úschově Bohuslavě Špačkové. Anna Martinovská byla zatčena v říši

³²³ Anna Martinovská se narodila 7.2. 1906 v Praze. Po vyučení na obchodní škole pracovala v kanceláři v různých firmám. Za protektorátu byla zapojena do kolportování ilegálního časopisu „V boj“ a přechovávala ilegální materiál. (ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.)

³²⁴ Bohuslava Špačková se narodila 2. června 1900 v Praze. Vyučila se a pracovala jako švadlena. Za protektorátu se zapojila do kolportování časopisu „V boj“ a přechovávala doma ilegální materiál, který dostala k úschově od Anny Martinovské. (ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.)

³²⁵ ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“.

³²⁶ ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Anklageschrift, Drážďany dne 2. 2. 1942.

6. prosince 1940. Když byla celá věc prozrazena a Špačková byla ohrožena pátráním gestapa, hodila kufr do Vltavy. Bohuslava Špačková byla zatčena v Praze 10. prosince 1940.³²⁷

Po téměř roční vazbě v Praze na Pankráci byly obě ženy převezeny do Drážďan, kde čekaly na soud. Obě se sešly před drážďanským soudem 22. dubna 1942. Anna Martinovská byla za přípravu velezrady odsouzena na dva roky a šest měsíců káznice a ztrátu cti na tři roky. Bohuslava Špačková za pomoc při přípravě velezrady šla do vězení na jeden rok a tři měsíce. Jejich další osudy se bohužel zatím nepodařilo vypátrat.³²⁸

Jako druhý příklad zapojení žen do ilegální práce pro vojenský „V boj“ bych chtěla vzpomenout na **Marii Líkařovou**^{XXI. 329} a **Věnceslavu Řehákovou**^{XXII. 330}.

Josef Líkař, manžel Marie Líkařové, měl klempířskou živnost na Bílé Hoře v Praze. Zaměstnával hodně dělníků, mimo jiné i svého švagra Václava Řeháka, manžela Věnceslavy (Slávky) Řehákové. Při mobilizaci roku 1938 byl Josef Líkař na vojně v Klatovech. Po svém návratu navázal styky s podplukovníkem Balabánem. Těsně před válkou měl Líkař úkol sehnat spolupracovníky, na které by bylo v případě potřeby spolehnoutí. Už těsně před obsazením 15. března 1939 pracovala tato skupina na „akci zbraní“. Zbraně, které jim vydal pplk. Mašín, odváželi Líkař s Řehákem z ruzyňských kasáren.³³¹ Mašina seznámil s Líkařem poštovní Drobny. „*Ten vám pomůže, pane podplukovníku. Můžete se na něj spolehnout.*“³³² V akci se zbraněmi se oba osvědčili, všechno vypadalo zcela legálně, na papírech nechyběly podpisy o převzetí. Od Mašina dostali dopředu propustky. Zbraně se schovávaly ve sklepích a dílnách, odvážely se na Radost, do Zličína a do Řep, kde se zakopávaly ve velkých barelech.³³³ Z ruzyňských kasáren se rozebralo nejméně pět aut zbraní s náboji. Po tom, co

³²⁷ ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Anklageschrift, Drážďany dne 2. 2. 1942.

³²⁸ ABS, fond 141, sgn. 294-1, spisy k odboj. Org. „V BOJ“, Rozsudek, Drážďany dne 22. 4. 1942.

³²⁹ Marie Líkařová se narodila 7. 10. 1906 v Hrádku, okr. Hradec Králové. Byla manželkou Josefa Líkaře a sestrou Václava Řeháka. Za okupace bydlela s manželem na Bílé Hoře v Praze. Od okamžiku, kdy byla rodina seznámena s pplk. Josefem Mašínem, se zapojila do odbojové činnosti, které podřídila rodinné štěstí. Marie Líkařová válku přežila. Žila na Bílé Hoře, kde vychovávala syna Jindřicha. Zemřela 5. 9. 1966. (ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943.* (2. díl). 1. vyd. Praha: Laguna, 1997. ISBN 80-85952-19-X. s. 19.)

³³⁰ Věnceslava (Slávka) Řeháková, roz. Hulešová se provdala za Václava Řeháka se kterým nejdříve žila v Hrádku u Nechanic a ve 30. letech se přestěhovala na Bílou Horu do Prahy. Za protektorátu byla zapojena do odbojové činnosti svého muže a jeho rodiny, které spolupracovala s trojicí Balabán, Mašín, Morávek. Po smrti svého manžela (zastřelen 30. 6. 1942) vychovávala sama dceru Milenu. Již za války měla velké zdravotní problémy. Zemřela na tuberkulózu 6. 4. 1950, její dceři bylo pouhých 14 let. (vyprávění její neteře - Miluše Jedličkové, roz. Řehákové)

³³¹ VOZKA, J. *Hrdinové domácího odboje.* 1. vyd. Praha: Práce, 1946. s. 127.

³³² KETTNER, P., JEDLIČKA, I.M. *Tři kontra GESTAPO.* 3. vyd. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01245-6. s. 19.

³³³ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

byly zbraně uklizeny, přivedl Mašín do klempířské dílny v Praze na Bílé Hoře Morávka. „*Tohle je prozatím naše zbrojnice, Václave. Tady budeme vyrábět pekelné stroje...*“³³⁴

Z Bílé Hory se stala malá zbrojovka. Marie Líkařová si na Bílé Hoře zřídila kupecký obchod na jméno své sestry Anny Řehákové v čísle popisném 343. Ve skladišti na zboží měla uloženy zbraně. V dílnách pod podlahou byly uloženy pušky, náboje a třaskaviny. V asi 70 bedýnkách s nápisem „*marmeláda*“ byly uloženy ruční granáty.³³⁵

Na podzim roku 1939 po zatčení Družstva v prvním sledu se mjr. Sadílkovi podařilo z jeho karlínské firmy zachránit průtiskové rozmnožovací stroje. Jeden z nich převezl podplukovník Josef Mašín do klempířské dílny Josefa Líkaře na Bílou Horu, kde pak za pomoci plk. Čenka Teringla vznikla ilegální tiskárna.³³⁶ Celá rodina – Líkařovi a Řehákoví začali pracovat na rozmnožování ilegálního časopisu „V boj“ a jiných letáků. Paní Líkařová ve svých vzpomínkách udává: „*Každý týden v pátek jezdili k nám dva redaktoři, kteří sestavovali články a pracovali při rozmnožování časopisu, který měl název „Boj“.*“³³⁷ Časopis sestavovali dva redaktoři, jejichž jména jsou nám dnes již neznámá, víme však, že jim pomáhali Václav Řehák i Josef Líkař a pan Dr. Karel Nejedlý a to pod krycím jménem „kapitán Nemo“. Papír jim donášel pan Jaroslav Kučera, úředník ministerstva národní obrany.³³⁸

Časopis „V boj“ nosil na Bílou Horu od mjr. Sadílka buď pplk. Mašín nebo Václav Řehák. Sám Mašín do něj i přispíval. „*Svoje články psal u nás na naše psacím stroji*“³³⁹, říká paní Líkařová.³⁴⁰

„V boj“ byl z Bílé Hory kolportován mezi jednotlivce i do různých úřadů. Sama Marie Líkařová i Slávka Řeháková se kolportáži „V boje“ aktivně věnovaly. Podle paní Líkařové se ilegální časopis „V boj“ na Bílé Hoře rozmnožoval až do jara 1942.³⁴¹

³³⁴ KETTNER, P., JEDLIČKA, I.M. *Tři kontra GESTAPO*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01245-6. s. 22.

³³⁵ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

³³⁶ KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu*. III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995. s. VIII.

³³⁷ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945. Vzhledem k tomu, že paní M. Líkařová ve svých vzpomínkách uvádí oba názvy – tedy „V boj“ i „Boj“ a u obou se podle ní jedná o vojenský časopis. Ani dosavadní bádání neprokázalo existenci jiného podobného časopisu s názvem „Boj“, můžeme se tedy domnívat, že se jednalo o mutaci vojenského „V boje“. Je také možné, že se ve vzpomínkách paní Líkařové jednalo o tiskovou chybu, překlep nebo prostě jen o nepřesnou informaci o názvu časopisu.

³³⁸ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945. Také: VOZKA, J. *Hrdinové domácího odboje*. 1. vyd. Praha: Práce, 1946. s. 127-128.

³³⁹ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

³⁴⁰ Tamtéž.

³⁴¹ Tamtéž.

V únoru roku 1940 se zbraně, kromě těch co byly uloženy v dílnách, z Bílé Hory stěhovaly. Sám pplk. Mašín odnesl dva kufry s browningy do Prahy. Kulometry a zbytek zbraní byly odneseny do Líkařových dílen. V dubnu 1940 řekl pplk. Mašín, že krám je ohrožen. Jeden ze zatčených prozradil, že v obchodě u Líkařů se scházejí důstojníci. Štěstí bylo, že název firmy zněl Anna Řeháková. Ale i přesto se 6. července 1940 Líkařovi přestěhovali do domku naproti dílnám a paní Líkařová obchod prodala.³⁴²

Na podzim roku 1941 byla celá skupina ohrožena kvůli zbraním znovu. Jeden člen, který o zbraních věděl, mluvil. Líkař, Řehák i Morávek byli na dva dny v Hradci Králové. To už byl pan pplk. Mašín téměř půl roku na Pankráci. Když se situace trochu uklidnila, Morávek s Řehákem (jemuž dal Mašín přezdívku „FEŠÁK“), přivezli dodávku, naložili do ní zbraně a odvezli je do Prahy na Letnou, kde je uschovali do sklepů. Ostatní zbraně byly odvezeny do kaple na Vinohradech. Na Bílé Hoře zůstalo pro potřebu jen několik browningů.³⁴³

Na jaře 1942 se měly zbraně zakopané v roce 1939 vykopat, vyčistit a znovu uschovat. K tomu už ale nedošlo, jelikož byli dopadeni 21. března 1942 gestapem na Prašném mostě, kde byl Morávek zabit a Václav Řehák zraněn a zatčen. Pro Josefa Líkaře přijeli 15. května 1942. Na vyzvednutí zbraní nikdo ani nepomyslel. Všichni byli hlídáni gestapem. Kvůli zbraním však nikdo z nich zatčen nebyl. 6. 5. 1945 dala Marie Líkařová por. Starému z Ruzyně zbylé zbraně a náboje, které zůstaly uschovány na Bílé Hoře. Také mu řekla, kam byly uschovány další.³⁴⁴

Kromě rozmnožování ilegálních tiskovin a uschovávání zbraní pracovali Líkařovi s Řehákovými i na jiných ilegálních aktivitách. Na Bílé Hoře se dokonce vyráběly i výbušniny, nejdříve v Líkařově dílně a později i v bytě.³⁴⁵

„Třaskaviny s hodinovým strojem, byly skoro vždy umístěny do kufru. Kufry byly barvy hnědé, značka Viktoria^{XXIII.}, uvnitř byly vyztuženy kovovým rámem. Do kufru udělal manžel tři krabice. Prostřední byla větší. U postranních byly přimontovány hodiny. Všechny krabice se naplnily třaskavinami. Ta byla jako jíl. Barvu měla nazelenalou, byla v papírových krabicích, nápisy byly anglické. Říkali, že je velice nebezpečná.

Hodiny byly dvoje. Jedny byly nataženy na určitý čas, druhé o pět minut později. Kdyby snad jedny selhaly, druhé tu práci vykonaly. Hodiny jsem měla na starosti. Dva dni šly, než se použily, abychom se přesvědčili o jejich přesnosti.

³⁴² VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Tamtéž.

³⁴⁵ VOZKA, J. *Hrdinové domácího odboje*. 1. vyd. Praha: Práce, 1946. s. 128.

Druhé třaskaviny^{XXIV.} a ^{XXV.} byly vynálezem pplk. Mašina.

Nejdříve udělal můj manžel malé krabice. Byly velikosti čtvrtlitrového šálku. Na víčku měly díрку. Když se plnily, krabice se otevřela, uprostřed se držel drát silný jako tužka. Celá krabice se naplnila zase třaskavinou, která se používala do kufrů.(...)

Těchto třaskavin se vyrobilo přes 2.000 kusů. Stále jsme měli až 100 kusů připravených.

Mašín je odnášel v kufrech a též se balily do hnědého papíru, dobře převázané po osmi kusech. Manžel nebo bratr je odnášeli na pokyn pplk. Mašina do parku, tam je odevzdal na heslo.

Jednou měli jinou práci. Pplk. Mašín poslal proto mne s balíčkem. Jela jsem tramvají k Wilsonovu nádraží, kde byl pomník Wilsonův. Přesně v 7 hodin večer přišel pán a řekl heslo „Praha“. To mi řekl pplk. Mašín doma. Já jsem řekla „Vyšehrad“. Pán mne pozdravil, balíček převzal. Já odjela opět domů. Později jsem v dotyčném pánu poznala špkt. Morávka, krycím jménem „Vojta“. Za špkt. Morávka mnoho vlaků, které jely na východ bylo ničeno i s vojáky SS.“³⁴⁶

Na Bílé Hoře se vyráběly i výbušniny na koleje. Byly to krabice asi 10cm široké, 16cm dlouhé a 6cm vysoké. Jejich obsah byl asi 1 ¼ kg třaskaviny. Pro další účely se zde vyráběly větší nálože ze silného plechu. Krabice byly asi 20cm vysoké, 6cm široké a 20cm dlouhé. Obsah měly asi 4kg třaskaviny. Uvnitř krabic byla výbušnina, která vypadala jako rosol. Z něho vedly zápalné šňůry.³⁴⁷

Obě ženy pak pracovaly i jako spojky, chodily za své manžele nebo za špkt. Václava Morávka na různé schůzky.³⁴⁸ Zejména na přelomu roku 1941 a 1942, kdy už byla situace v protektorátu napjatá, gestapo pátralo po tajemném zrádném agentovi (agent A-54 – Paul Thümmel³⁴⁹), který měl časté styky s Morávkem, bylo nebezpečné jak pro špkt. Morávka, tak pro jeho nejbližšího pobočníka Václava Řeháka, jezdit do Prahy pro zprávy. Tyto cesty za ně obstarávaly jak Řeháková, tak Líkařová, která na to vzpomíná: „Já jsem jezdila na Letnou do Kostelní ulice. V domě č. 4 byly vyvěšeny domovní řády a upozornění o protiletectvé pohotovosti. Na okrajích těchto vyhlášek se psalo. Vždy jsem opsala čísla, která nebyla

³⁴⁶ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

³⁴⁷ Tamtéž.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ KOKOŠKA, J. KOKOŠKA, S. *Spor o agenta A-54: kapitoly z dějin československé zpravodajské služby*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0437-5.

*zaškrtnutá a bylo u nich datum. Po opsání jsem musela vše škrtnout. (...) Slávka jezdila na Staroměstské náměstí, tam k tomu sloužila podobně trafika, kde se zase kreslily značky.*³⁵⁰

Jak je vidět, činnosti těchto žen v ilegální odboji byly různorodé. Myslím, že spousta žen, které byly zapojeny do práce pro časopis „V boj“ se mnohdy věnovala i jiným ilegálním činnostem, o kterých se ale neví. Když si uvědomíme jaký asi musely mít obě ženy, Marie Líkařová i Slávka Řeháková, strach, když měly doma malé děti, o které se musely postarat a které by v případě jejich odhalení zůstaly samy, musíme říci, že jejich jednání vyžadovalo obrovskou odvalu a především nesmírnou lásku k národu, ve který věřily. Věřily, že se okupantům nepoddá a že nakonec zvítězí. Jak asi musely prožívat dobu, když byli jejich muži zatčeni a následně popraveni.

Připomeňme jenom, že Václav Řehák byl zatčen osudného 21. března 1942 u Prašného mostu za tragických událostí, při kterých byl gestapem zastřelen špkt. Václav Morávek. Josef Líkař byl zatčen 15. května 1942. Oba dva byli zastřeleni 30. června 1942 v Praze-Kobylisích. Spolu s nimi byl zastřelen i pplk. Josef Mašín a dalších 75 spolupracovníků.³⁵¹

Ani Marie Líkařová, ani Slávka Řeháková nebyly za války prozrazeny, nepoznaly tedy krutost nacistických výslechů a trestů na vlastní kůži. Jak velké ale muselo být jejich utrpení, když přišly o své muže. Jak těžký musel být život bez těch, pro které samy riskovaly. Mohl ještě těmto ženám konec války přinést opravdové štěstí?

³⁵⁰ VHA, fond 308, sgn. 60-4, Vzpomínky paní Marie Líkařové z 25. 9. 1945.

³⁵¹ ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943.* (2. díl). 1. vyd. Praha: Laguna, 1997. ISBN 80-85952-19-X. s. 19.

Závěr

Cílem této práce bylo vyzdvihnout roli žen v odbojové protinacistické činnosti prostřednictvím ilegálního časopisu „V boj“. Ještě více než dříve jsem si uvědomila, že doba a její zvraty, příčiny i následky nejsou v žádné epoše jen dílem velkých, důležitých, známých lidí, jejich činů a osudů. Něco má pro zvrát doby význam zásadnější, něco dílčí. Boj proti Němcům vyžadoval mnoho hrdinů. V boji proti násilí vždy velkou roli mají i činy lidí, kteří nejsou schopni vědomě se vydávat určitému nebezpečí, nebo jim osud nedá tu příležitost, ale svůj občanský život vedou tak, že násilí v žádném případě nepodpoří a v určitou chvíli jim náhoda připraví situaci, kdy se musí rozhodnout a oni konají, ani nemusí přemýšlet a instinktivně udělají to dobré, neuvažují, zda to je a nebo není nebezpečné. Rozhodnutí vychází z jejich nitra automaticky dáno jejich občanským postojem. Nemusí to být velké činy, ale stačí, že jsou čestné.

Ve své práci jsem se zabývala osudy žen, které byly svojí činností zapojeny do existence ilegálního časopisu „V boj“. Tato práce je časově vymezena roky 1939 až 1942. Rok 1939 symbolizuje samotný vznik časopisu. Vzhledem k tomu, že poslední číslo časopisu „V boj“ vyšlo někdy na přelomu března a dubna 1941, mohlo by se toto ohraničení zdát zavádějící. Protože se ale zabývám hlavně osudy žen okolo tohoto časopisu, zvolila jsem rok 1942 z důvodu toho, že v tomto roce bylo mnoho těchto žen souzeno a odsouzeno a protože přední představitelka časopisu „V boj“ – Irena Bernášková – byla 26. srpna 1942 popravena.

Svoji bakalářskou práci beru jako pomyslný odrazový můstek pro další bádání. Toto téma si rozhodně zaslouží větší zkoumání a proto chci ve své práci pokračovat. V budoucnu bych se chtěla zaměřit zejména na osudy některých žen. O některých dnes máme opravdu jen minimum informací nebo dokonce jen holé jméno. Doufám, že se mi podaří dopátrat možné pamětníky a příbuzné, díky kterým bude možné pomocí metody Oral History přiblížit jejich osudy. Další výzvou pro mě zůstává bádání v německých archivech, zejména pak v dokumentech uložených v Bundesarchivu v Berlíně. Samozřejmě je i podrobnější a širší bádání v tuzemských archivech a jejich fondech.

Přestože pro sebe vidím velký potenciál tohoto tématu pro budoucnost, doufám, že i tato práce bude mít alespoň minimální badatelský přínos k dějinám ženského protinacistického odboje.

Na závěr bych chtěla vzpomenout ženy, o kterých tato práce pojednávala a které o nacistické perzekuci věděly nevíce, protože dostihla buď přímo je samotné, nebo alespoň jejich blízké. Všechny tyto ženy si zaslouží naše poděkování a úctu:

Anna Pollertová (1899, 1945), Heda Kaufmannová (1905, 1981), Ervína Brokešová (1900, 1987), Marie Čížková (1880, 1967), Hana Málková (1892, 1965), Helena Hrdinová (1893, 1984), Jarmila Kröschlová (1893, 1983), Naděžda Kröschlová (1897, 1989), Marta Machová (1904, 1960), Jaroslava Maiwaldová (1904, 1997), Bohumila Pešlová (1897, 1965), Anna Bořek-Dohalská (1911, 1998), Božena Elšlégrová (1868, 1950), Milena Herbenová (1902, 1965), Milena Jínová (1888, 1964), Marie Papoušková (1891, 1978), Marie Kratochvílová (1912, 1990), Vlasta Pokorná (1904, 1960), Helena Robotková (1910, 2005), Růžena Sedmíková (1900, 1984), Magda Rezková (? , ?), Marie Líkařová (1906, 1966), Věnceslava Řeháková (? , 1950), Františka Plamínková (1875, 1942), Milada Horáková (1901, 1950), Olga Škaldová (? , ?), Berta Blechová (1910, ?), Kamila Seinerová (1897, ?), Marie Musilová (1905, ?), Marie Formáčková (1921, ?), Vlasta Housková (1917, ?), Helena Brümerová (1909, ?), Marie Tonarová (1904, ?), Viktorie Štachová (1892, ?), Marie Nováková (? , ?), Božena Kopalová (1880, ?), Marie Plocková (1893, ?), Emilie Kyrlachová (1895, ?), Margaretta Dudová (? , ?), Anna Chmelíková (1887, ?), Marie Červenková (? , ?), Nelly Pružinová (? , ?), Anna Trubačková (? , ?), Barbora Nováková (? , ?), Jindřiška Prokopová (? , ?), Františka Nohejlová (1893, ?), Miloslava Doležalová (1919, ?), Emilie Vavřínová (1908, ?), Vlasta Landová (1891, ?), Marii Minxová (? , ?), Irena Preissigová (1982, ?), Vojtěška Šíchová-Preissigová (1902, ?), Irena Bernášková-Preissigová (1904, 1942), Yvona Bydžovská-Preissigová (1907, ?), Milena Krejcarová-Jesenská (1896, 1944), Milada Marešová (1901, 1987), Anna Dědinová (? , ?), Nina Dědinová (? , ?), Anna Lexová (1897, ?), Antonie Štěpánková (1885, ?), Emilie Bubeníková (1882, ?), Antonie Wegerová (1896, ?), Zdeňka Kolrosová (1913, ?), Vlasta Janoušková (1921, ?), Marie Sára Hellerová (1906, ?), Margareta Wünschová (1905, ?), Helena Brümerová (1909, ?), Anna Maiová (1885, ?), Helena Tomášková (1903, ?), Anna Martinovská (1906, ?), Bohuslava Špačková (1900, ?),...

Seznam literatury a pramenů

Tištěné zdroje

Monografie:

BENEŠ, E. *Šest let exilu a druhé světové války*. 3. vyd. Praha: Orbis: Družstevní práce, 1946.

BENEŠ, Z. et al. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 1. vyd. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-55-4.

BRANDES, D. *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. 2. vyd. Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-028-1.

CUHRA, J. et al. *České země v evropských dějinách. 4. díl, od roku 1918*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5 (soubor).

ČERMÁK, V. *Muž proti okupaci: portrét štábního kapitána Václava Morávka*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2007. ISBN 978-80-7211-260-9.

ČERNÁ, J. *Adresát Milena Jesenská*. 1 vyd. Praha: Klub přátel poesie, 1969.

ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1939-1941*. (1. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-80-5.

ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1941-1943*. (2. díl). 1. vyd. Praha: Laguna, 1997. ISBN 80-85952-19-X.

ČVANČARA, J. *Někomu život, někomu smrt: československý odboj a nacistická okupační moc 1943-1945*. (3. díl). 2. vyd. Praha: Laguna, 2008. ISBN 978-8086274-77-5.

GEBHART, J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vyd. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4.

GEBHART, J. KOUTEK, J. KUKLÍK, J. *Na frontách tajné války: kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1938-1941*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989.

GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. a, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185- 582-0.

GEBHART, J. KUKLÍK, J. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. XV. b, 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Litomyšl: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-835-5.

HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988.

JANEČEK, O. a kol. *Z počátků odboje*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1969.

JESENSKÁ, M. *Nad naše síly Češi, Židé a Němci 1937-1939; články z týdeníku Přítomnost 1937-1939*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-233-4.

JIRÁSKOVÁ, M. *Stručná zpráva o trojí volbě: Milena Jesenská, Joachim von Zedtwitz a Jaroslav Nachtmann v roce 1939 a v čase následujícím*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1996. ISBN 80-85844-21-4.

KETTNER, P., JEDLIČKA, I.M. *Tři kontra GESTAPO*. 3. vyd. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01245-6.

KOKOŠKA, J. KOKOŠKA, S. *Spor o agenta A-54: kapitoly z dějin československé zpravodajské služby*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0437-5.

KOUTEK, J. *A národ se bránil: K historii českého nekomunistického odboje v letech 1939-1945*. 1. vyd. Praha: ČSPB, 1987.

KROPÁČ, F. *Persekuce českého studentstva za okupace*. 3. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, 1946.

KŘEN, J. *Dvě století střední Evropy*. 1. vyd. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-612-2.

KUKLÍK, J. *K problematice vzniku národní fronty v domácím odboji: vývoj odbojové organizace PVVZ na území Čech v letech 1939-1941*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1976.

KURAL, V. *Vlastenci proti okupaci: ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. ISBN 80-7184-397-0 (Karolinum) a 80-85864-29-0 (Ústav mezinárodních vztahů).

PACNER, K. *Osudové okamžiky Československa*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00987-0.

PASÁK, T. *Český fašismus a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2.

PASÁK, T. *Pod ochranou říše*. 1. vyd. Praha: Práh, 1998. ISBN 80-85809-88-5.

POKORNÝ, J. *Parsifal. Osudy jedné demokratické skupiny v letech 1938-1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1606-5.

POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1. vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946.

TESAŘ, J. *Traktát o „záchraně národa“*. Texty z let 1967-1969 o začátku německé okupace. 1. vyd. Praha: Triáda, 2006. ISBN 80-86138-67-4.

VESELÝ-ŠTAINER, K. *Cestou národního odboje*. 1. vyd. Praha: Sfinx, 1947. s. 22-24.

VONDRÁČKOVÁ, J. *Kolem Mileny Jesenské*. 1. vyd. Praha: Torst: Centrum Franze Kafky, 1991.

VOZKA, J. *Hrdinové domácího odboje*. 1. vyd. Praha: Práce, 1946.

Paměti:

BENEŠ, E. *Paměti, část II, Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1948.

FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky I.* 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-071-3.

FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky II.* 2. vyd. Brno: Atlantis, 1994. ISBN 80-7108-092-6.

FEIERABEND, L.K. *Politické vzpomínky III.* 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-125-6.

GRŇA, J. *Sedm roků na domácí frontě.* 1. vyd. Brno: Blok, 1968.

KAUFMANNOVÁ, H. *Léta 1938-1945 Válečné vzpomínky.* 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-85-4.

MAREŠOVÁ, M. *Waldheimská idyla.* 2. vyd. (V Academii 1.) Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1785-7.

MAREŠOVÁ, M. *Waldheimská idyla.* 1. vyd. Praha: Dělnické nakladatelství, 1947.

STÁDNÍK, M. *Paměti.* – rukopis.

Edice a sborníky:

ARBURG, A. STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Dokumenty z českých archivů.* 1.díl Češi a Němci do roku 1945, úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8.

KOKOŠKOVÁ, Z. *Osmičky v dějinách českých zemí.* 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2008. ISBN 978-80-86712-60-4.

LVOVÁ, M. NOVOTNÝ, J. *Chtěli jsme bojovat.* I. díl. 1. vyd. Praha: NPL, 1963.

POJAR, M. SOUKUPOVÁ, B. ZAHRADNÍKOVÁ, M. (ed) *Židovská menšina za druhé republiky.* 1.vyd. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2007. ISBN: 978-80-86889-52-8.

Statečné ženy, o kterých se málo ví. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. ISBN 80-7278-178-2.

V boj. Edice ilegálního časopisu. I. díl. sv. 1-6, č. 1-27. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992.

V boj. Edice ilegálního časopisu. II. díl 1939-1940. sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1993.

V boj. Edice ilegálního časopisu. III. díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995.

Články ve sbornících/edicích:

BRYM, J. Za našimi oběťmi a mrtvými. In *Válka a revoluce*, Sv. 1, Praha 1947, s. 43-47.

BURIAN, V. Doslov. In *Nad naše síly Češi, Židé a Němci 1937-1939; články z týdeníku Přítomnost 1937-1939.* 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-233-4.

JANÁČEK, F. PEKÁREK, B. Historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu.* I. díl. sv. 6. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1992.

JANÁČEK, F. Pocta paní Ireně Bernáškové a jejím druhům. In *V boj. Edice ilegálního časopisu.* II. díl 1939-1940. sv. 1-4, č. 28-69. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1993.

KOKOŠKA, S. Druhá historická zpráva o časopisu V boj. In *V boj. Edice ilegálního časopisu.* III. Díl 1939-1941. 1. vyd. Praha: Historický ústav čs. armády, 1995.

TERINGL, K. Mašínovci na Vodňansku. In *Jižní Čechy v boji proti okupantům. Sborník partyzánské skupiny Šumava II.* Praha 1947.

Věrní zůstaneme. Manifest představitelů čs. kulturního života na obranu země. In LVOVÁ, M. NOVOTNÝ, J. *Chtěli jsme bojovat.* I. díl. 1. vyd. Praha: NPL, 1963.

Články v periodikách:

PUJMAN, J. Vzpomínáme bratra majora Jana Sadílka. In *Hlas revoluce*, 1946/46.

PUJMANOVÁ, M. Zase na světle božím. In *Kritický měsíčník* 6, 1945, č. 1, 27.6., s. 40.

SEDLÁŘ, M. Nástin historie Vojenského ústavu vědeckého 1919-1949. In *HaV* 1992, č. 2, s. 47-76.

ŠÍPEK, Z. Tzv. cikánská otázka od Mnichova do konce roku 1939. In *Český lid*, roč. 79, č. 2 (1992), s.161-169.

Internet:

<http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/zprava/379362>

<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/fotogalerie/foto/2529/?cid=3180>

http://zpravy.idnes.cz/kreslene-krutarny-jemne-damy-milady-maresove-predjimala-jimi-svet-komiksu-1u3-/kavarna.asp?c=A100519_084601_kavarna_chu

Archivní zdroje:

Národní archiv (NA)

Fond Sbirka vzpomínek Českého svazu bojovníků za svobodu

1887 J. Koutek – Spořilovský V boj (studie)

2264 J. Gebhart – První léta okupace

3216 F. Kolman – Poznámky k odboji

2310 H. Housková – Otec a dcera

Fond Policejní ředitelství Praha II

Fond Československá strana národně socialistická – ústřední sekretariát, Praha

Fond Ministerstvo vnitra – Londýn

Fond Úřad říšského protektora, Praha – fond 114

Fond Archiv Huberta Ripky

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

Fond 141 (Německé soudy v říši)

Krabice: 287-303 Odbojová organizace „V boj“

303-305 Odbojová organizace „Partyzánská skupina

Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv (VHA)

Fond 308

308-51-10 – Odbojová skupina V boj

308-60-4 – Bílá Hora

Fond Domácí odboj (DO)

DO 6/1/3 - Články, dopisy a poznámky

DO 13/1/4 - Motáky a dopisy z vězen I. Preissigové

DO 14/1/4 - Dopisy rod. Preissigových

DO 17/1/4 - Potvrzení o odbojové činnosti

DO 22/1/4 - Přehledy organizace il. Sk. V boj

DO 28/1/4 - Fotografie členů V boje

DO 1/2/1 - Vznik ileg. Týdeníků V boj, signál, RČS

DO2 3/1/2 - Vzpomínky na odbojovou činnost skupiny čas. V Boj

Fond 337a - Historická zpráva o ilegálním časopisu „V boj“

Archiv Národního muzea (ANM)

Fond CÍSAŘ Rudolf

Soukromý archiv autorky

Fotografie k rodině Líkařových a Řehákových

Vzpomínky paní Věry Vrbové, 2008 – zvukový záznam

Seznam příloh

- I. Manifest Věrní zůstaneme *15. květen 1938 (zdroj: KOKOŠKOVÁ, Z. *Osmičky v dějinách českých zemí*. 1. vyd. Praha: Národní archiv, 2008. ISBN 978-80-86712-60-4.)
- II. Územní změny v českých zemích po Mnichovské dohodě 1938 (zdroj: ARBURG, A. STANĚK, T. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: Dokumenty z českých archivů*. 1.díl Češi a Němci do roku 1945, úvod k edici. 1. vyd. Středokluky: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-66-8.)
- III. Časopis *V boj*, č. 27, titulní strana – Vojtěch Preissig (zdroj: ANM, fond Rudolf Císař, kart. č. 9.)
- IV. Dopis Jaroslava Seinerera, manžela Kamily Seinerové, vrchnímu říšskému zástupci lidového soudního dvoru v Berlíně – žádost o propuštění Kamily Seinerové (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 295-1, 402.)
- V. Fotografie Mileny Jesenské (zdroj: [cit. 2011-03-25]. URL: <<http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/fotogalerie/foto/2529/?cid=3180>>)
- VI. Fotografie Mileny Jesenské z roku 1940 (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 289-16,5)
- VII. Fotografie Vojtěcha Preissiga (zdroj: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera.)
- VIII. Fotografie pohlednic V. Preissiga z 1. sv. války (zdroj: zdroj: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera.)
- IX. Fotografie Eduarda Bernáška (zdroj: NA, Fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950, karton 539, sgn. B 1587/12)
- X. Fotografie Ireny Bernáškové – paní Inky (zdroj: a) NA, Fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1921-1930, karton 2885, sgn. P 2177/8 Preissigová Irena; b) VHA, DO 28/1/4 - Fotografie členů V boje)
- XI. Fotografie Milady Marešové (zdroj: a) [cit. 2011-03-25]. URL: <http://zpravy.idnes.cz/kreslene-krutarny-jemne-damy-milady-maresove-predjimala-jimi-svet-komiksu-1u3-kavarna.asp?c=A100519_084601_kavarna_chu> b) VHA, DO 28/1/4 - Fotografie členů V boje)
- XII. Časopis *V boj*, č. 28, titulní strana – Milada Marešová (zdroj: POLAVSKÝ, A. *V boj*. 1.vyd. Třebechovice p. O.: Dědourek, 1946. s. 46.)

- XIII. Falešná občanská legitimace Ireny Bernáškové na jméno Vlasta Nováková (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 304-5)
- XIV. Fotografie Yvony Bydžovské-Preissigové (zdroj: NA, Fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1921-1930, karton 2885, sgn. P 21/9)
- XV. Rozsudek soudu v Drážd'anech ze dne 5. března 1942 (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 304-4, 2)
- XVI. Zápis o vykonání popravu Ireny Bernáškové 26. 8. 1942 (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 304-4, Niederschrift über den Vollzug der Todesstrafe, 26.8.1942)
- XVII. Dopis Y. Bydžovské vrchnímu říšskému návladnímu, 1. září 1942 (zdroj: ABS, fond 141, sgn. 304-4, dopis Y. Bydžovské vrchnímu říšskému návladnímu, 1. září 1942)
- XVIII. Poslední dopis Ireny Bernáškové z 26. 8. 1942 (zdroj: NA, fond Soutěžních prací ČSBS, sgn. 2310, Hana Housková – Otec a dcera.)
- XIX. Posmrtná maska Vojtěcha Preissiga (zdroj: VHA, DO 28/1/4 - Fotografie členů V boje)
- XX. Obrázky M. Marešové ze života v káznici (zdroj: VHA, DO 28/1/4 - Fotografie členů V boje)
- XXI. Fotografie Marie Líkařové (zdroj: archiv autorky)
- XXII. Fotografie Věnceslavy Řehákové (zdroj: archiv autorky)
- XXIII. Fotografie „pekelných strojů“, které byly vyráběny na Bílé Hoře – Výbušný kufr značky Viktoria (zdroj: archiv autorky)
- XXIV. Fotografie „pekelných strojů“, které byly vyráběny na Bílé Hoře - Kovové krabice do kterých byly vkládány různé výbušniny (zdroj: archiv autorky)
- XXV. Fotografie jiných výbušnin a zbraní z dílny Líkařových (zdroj: archiv autorky)

Jmenný rejstřík

B

Balabán J. · 11, 12, 22, 72, 73, 74, 76
Bass E. · 5
Bařa J. · 50
Bělohrádek J. · 5
Beneř E. · 4, 6, 8, 9, 10, 14, 15, 24, 26, 30, 47, 51, 118
Beneř K. J. · 18
Beneř V. · 48
Benetka J. · 26
Berenda J. · 59, 72, 73, 74, 75
Berka T. · 73
Bernářek E. · 36, 49, 53, 58, 59, 65, 69, 90, 103
Bernářková-Preissigová I. · 1, 27, 31, 36, 37, 44, 45, 46,
47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 81, 82, 87, 90, 91,
104, 107, 110, 112, 118
Bílý J. · 14
Blechová B. · 33, 82
Boháček V. · 26
Boháčková ř. · 72
Bonatovská M. · 69
Bondy K. · 15
Bořek-Dohalská A. · 20, 82
Brázda L. · 72
Brenner O. · 27, 28
Brokeřová E. · 18, 20, 82
Brůmerová H. · 34, 70, 82
Bubeniková E. · 68, 82
Bydřovská-Preissigová Y. · 27, 36, 61
Bydřovský J. · 36, 55, 56, 66

C

Císař R. · 64, 90

Č

Čapek K. · 4, 5, 9
Černá J. · 40
Červenková M. · 35, 82
Čivrný L. · 41
Čížek V. · 18
Čížková M. · 18, 82

D

Daladier É. · 6
Dědinová N. · 60, 67, 82
Delaun E. · 45
Doleřal · 32
Doleřalová M. · 36, 82
Drda J. · 28
Drtina P. · 15
Dudová M. · 35, 82
Ducháček F. · 26, 32, 41
Duřek J. · 57
Dvořák V. · 74

E

Eckert K. · 59
Eckert R. · 59
Eckertová · 50, 66
Eckertovi · 49, 51
Eliáš A. · 14, 30
Elřlégrová B. · 20, 82

F

Feierabend L. K. · 6, 15
Fierlinger · 48
Fischer F. · 4, 5, 15
Formáčková M. · 33, 34, 82
Frank K. H. · 53, 74
Funda L. · 58, 59
Funda M. · 58, 59

G

Geschke H. U. · 53
Glesinger · 32
Glesinger F. · 26
Gottwald K. · 11
Grňa J. · 13

H

Hácha E. · 12, 52
Hájíček J. · 38, 39, 72
Hakl O. · 56
Hála F. · 54
Hála J. · 15
Halas F. · 28
Heidrich A. · 20
Heller H. I. · 69
Hellerová M. S. · 69, 82
Henlein K. · 7, 8
Herben I. · 30, 38
Herbenová M. · 20, 82
Hermann · 53
Hitler A. · 6, 8, 12, 13, 51
Hoderment K. · 69
Hořta J. · 58, 59
Holický F. · 32
Holý V. · 74
Hora J. · 28
Horák F. · 59, 69
Horáková M. · 23, 82
Horwitz B. · 69
Housková H. · 31, 34, 37, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66,
67, 69, 82, 88, 90, 91
Hrdinová H. · 19, 82
Hrtanová · 34
Hruban V. · 58, 59, 61, 69, 118
Hrubeř F. · 68

Ch

Chamberlain N. · 6
Chmelíková A. · 35, 82
Chramosta Č. · 69
Churavý J. · 15, 17

I

Illnerová R. · 41

J

Janík F. · 59, 74
Jankovec W. · 15
Janoušková V. · 68, 82
Jesenská M. · 1, 27, 28, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 82, 83, 84, 85, 90, 100
Ježek J. · 4
Jína J. · 15
Jínová S. · 21
Jiřina A. · 17

K

Kafka F. · 37
Kahoun L. · 58
Kalandra Z. · 42
Kaufmann V. · 17, 18, 19
Kaufmannová H. · 17, 19, 20, 82
Kaufmannová I. · 18
Klenková · 26
Klíma · 59
Koldinský V. · 68
Kolrosová Z. · 68, 82
Kopalová B. · 35, 82
Kopernický M. · 26
Koryna F. · 68
Kotek J. · 32
Kotrba F. · 27
Kotrbatý J. · 31, 32
Koza K. · 27
Koželský V. · 57
Krajina V. · 61
Kratochvílová M. · 21, 82
Krčka · 27
Krejčíková J. · 35
Krop J. · 35
Kröschlová J. · 19
Kröschlová N. · 19
Krupička J. · 27, 31
Kubálková J. · 32
Kučera J. · 77
Kunft J. · 69
Kural V. · 12
Kvapilová A. · 42
Kvasnička · 36
Kyrlachová E. · 35, 82

L

Landová V. · 37, 58, 59, 65, 66, 82
Lexa J. · 56
Lexa Z. · 56
Lexová A. · 68
Líkař J. · 23, 71, 76, 77, 78, 80
Líkařová M. · 11, 22, 23, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 91, 115
Linger K. · 59, 69
Linger T. M. · 59, 69
Linhart O. · 74
Lukeš K. · 27, 28, 34, 54, 70, 71, 72, 118

M

Macík · 34
Mádl A. · 27, 57, 59, 60, 62, 63, 67
Machová M. · 19, 82
Maiová A. · 70, 82
Maiwaldová J. · 19, 20
Majerová M. · 4
Málková H. · 18
Mann · 32
manželé Dědinovi · 45, 58, 66
manželé Líkařovi · 22, 78, 89, 91, 117
manželé Mandíkovi · 22
manželé Mayerovi · 41
manželé Němečkovi · 26, 32
manželé Řehákovi · 22, 89
manželé Slabovi · 26
manželé Šíchovi · 50, 57, 60
manželé Vaňousovi · 67
Mareček J. · 58
Mareš V. · 28
Marešová M. · 44, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 82, 90, 106
Martinovská A. · 73, 75, 76, 82
Masaryk T. G. · 4, 9, 14, 26, 37, 47, 59
Mašek E. · 27, 38, 118
Mašín J. · 11, 22, 71, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 80
Maška E. · 26, 27, 38, 118
Merenda J. · 34, 70
Minxová M. · 37, 65, 82
Morávek V. · 22, 72, 77, 79, 83
Motyčka C. · 68
Mucha A. · 45
Musilová M. · 33, 34, 82
Mussolini B. · 6

N

Nebřenské J. · 12
Nečas J. · 15
Nedvěďová Z. · 42, 43
Nehasil A. · 28, 32
Nejedlý K. · 77
Němeček J. · 26
Němečková A. · 26
Neumann B. · 4, 14
Neurath K. · 20
Nezval V. · 4
Nohejlová F. · 36, 82
Nováková B. · 35

Nováková M. · 35, 82
Nováková Z. · 69
Novotný E. · 66
Novotný J. · 35

O

Obman · 45
Olbracht I. · 4
Oppelt J. · 58

P

Papoušková N. · 21
Pařízek F. · 26, 32
Pavlíček J. · 68
Peč J. · 27
Pelantová R. · 61
Peltán F. · 22
Peroutka F. · 37
Pešl A. · 20
Pešlová B. · 20
Petlička · 35
Picková J. · 17
Plamínková F. · 23, 82
Pločková M. · 35, 82
Podhorský J. · 33
Pokorná V. · 21, 82
Polák V. · 35
Polavský A. · 24, 31, 62, 63, 67
Pollertová A. · 17, 82
Preissig V. · 1, 26, 27, 30, 32, 36, 44, 45, 46, 47, 48, 49,
50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 64, 65, 66, 69, 90,
91, 98, 101, 102, 113, 118
Preissigová I. · 50, 64, 82
Procházka · 59
Prokopová J. · 35, 82
Prouska · 27
Pružinová N. · 35, 82
Pryl E. · 26
Příkryl V. · 15
Pujman J. · 72
Pujmanová M. · 9

R

Rádl J. · 68
Rajchl · 32
Rašín L. ml. · 15
Rezková M. · 22
Riedl · 28
Richter F. · 15
Ripka H. · 8
Robotková H. · 21, 82
Rohn J. · 27

Ř

Řehák V. · 23, 77, 78, 80
Řeháková A. · 22, 77
Řeháková V. · 23, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 91, 115

S

Sadílek J. · 26
Sedmík J. · 20
Sedmíková R. · 22, 82
Seiner J. · 33, 90, 99
Seinerová K. · 33, 82, 90, 99
Sejkora J. · 26, 27, 31, 36, 52, 53, 54, 55, 118
Sekanina F. · 4
Schejbal F. · 68
Schmid A. · 45
Siebert-Veselý · 18
Slaba K. · 26, 28
Slabová H. · 26
Sojka J. · 59, 73, 74
Stahlecker F. · 53
Stalin J. V. · 30
Straširipka J. · 26, 27
Svoboda B. · 27
Svoboda F. · 33
Svobodová M. · 69
Srový J. · 6
Srový M. · 35

Š

Šámal P. · 15, 26
Šámalová · 26
Šavel F. · 33, 34
Šebesta · 59
Šícha F. · 36, 50
Šichová-Preissigová V. · 27, 31, 36, 45, 46, 49, 50, 51,
53, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 79, 82
Škalda J. · 13, 26, 27, 29, 31, 39, 40, 41, 44, 52, 53, 56,
71, 118
Škaldová O. · 13, 26, 28, 32, 54, 82, 118
Špačková B. · 73, 75, 76, 82
Štachová V. · 35, 82
Štajn · 35
Štefánek M. R. · 47
Štěpánek F. · 27, 45, 56
Šubertová Š. · 69
Švabinský M. · 4
Švehla · 35

T

Teringl Č. · 71, 77
Thümmel P. · 79
Tomášková H. · 70, 82
Tomeš · 35
Tonarová M. · 34, 82
Toyen · 28
Treite · 43
Trubačková A. · 35, 82
Trupovský V. · 58, 59
Třešňák M. · 59
Tůma K. · 68
Týml J. · 44, 51, 55, 59, 67, 69

U

Urban V. · 45

V

Vaněček J. · 26, 27, 32, 118

Vavřínová E. · 36, 82

Veselý O. · 27

Veselý-Štainer K. · 15

Vik · 28

Vlk V. · 28

Vondráček J. · 58

Vondráčková J. · 42, 43

Vonka · 51

Voskovec J. · 9

Vozka J. · 12

Vrbová V. · 7, 89

W

Waldes · 27, 52

Wegerová A. · 68, 82

Werich J. · 4, 9

Williams J. · 26, 52

Wünschová M. S. · 69, 82

Z

Záluský J. · 27

Záprstková M. · 69

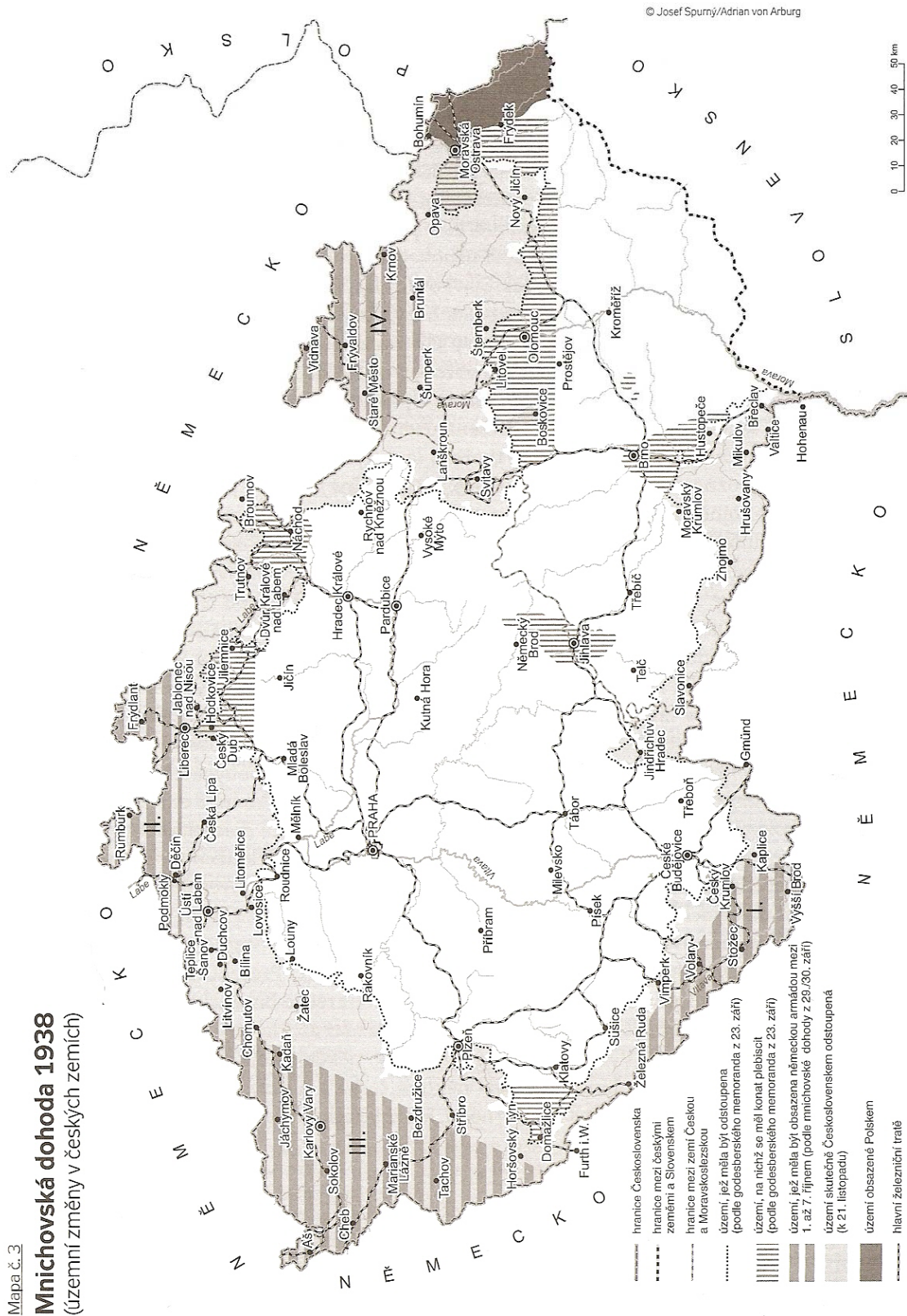
Zenkl P. · 6

Zrzavý J. · 4

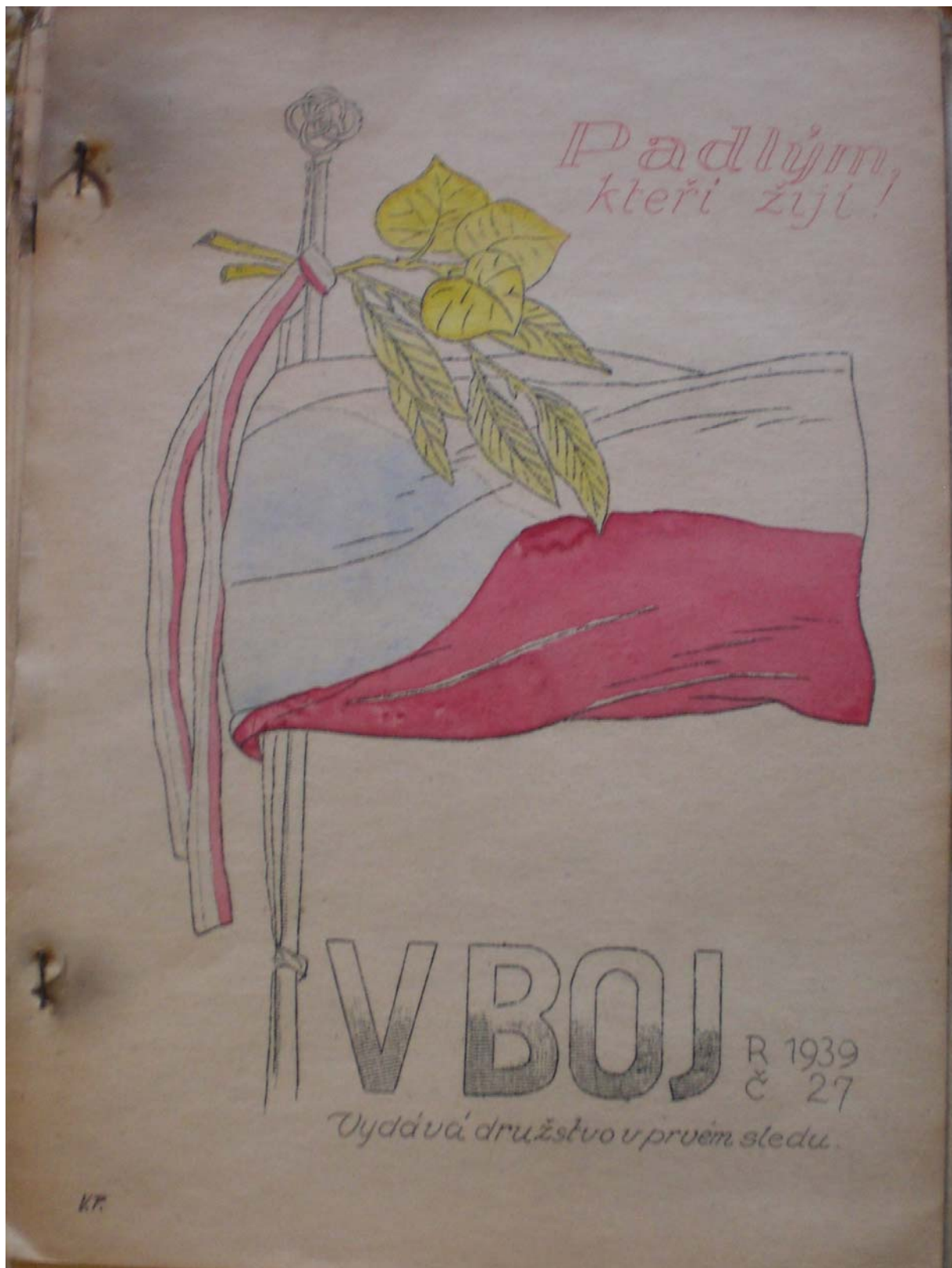
Zuska J. · 30, 38

Ž

Žižka V. · 27, 32, 51

Příloha č. II. Územní změny v českých zemích po Mnichovské dohodě 1938

Příloha č. III. Časopis *V boj*, č. 27, titulní strana – Vojtěch Preissig

Untersuchungsgefängnis.
Dresden-N. 24.
George-Bähr-Strasse 5.

8 J 448/39 III C

Seiner Herrschaft
Herrn Hofgerichtspräsidenten

18 11/2491 Unterw. Hof. Seiner, Jaroslava.

402

24.3.07

An

den Herrn Oberreichsanwalt
beim Volksgeschichtshof

in Berlin N. 9.

Sollerruostasse 15

Ich, Unterschieds Jaroslav Seiner, Untersuchungs-
gefangener, erlaube mir eine Bitte vorlegen, und zwar um
gütliche Entlassung meiner Frau, die sich auch in Untersuchungs-
gefängnis befindet.

Meine Frau, Kamilla Seiner, war überhaupt nicht be-
teiligt; nur beim Umfertigen des Fliegblettes, hatte mir das
Kackmal gebrach. Als ich beim Abendbrot war, hatte mich die
Herrin rufen lassen, um meinen Boten, der mich in selbe
Haus befindet. Nach eine Weile, weil ich nicht bald wieder kom.
hatte mir meine Frau Abendbrot herunter gebracht, so kam sie
zusammen mit d. Männern, sonst hatte sie keine Ahnung,
was da gemacht wird, und hatte sie auf keine Weise
beteiligt.

Ich bitte Sie, Herr Oberreichsanwalt, meine Frau zu entlassen.
Sie hat zu pflegen 2 Kinder, und zwar 8 Jähr. Mädchen und 15 Jähr.
Mädchen. Zuhause ist sie eine gesunde Person in ganzen Haus geblie-
ben, eine Dienstmädchen. In der Verwandtschaft ist eine die Großmutter,
die 77 Jahre alt ist, und selbe pflegt braucht, niemand, der sich
um die Kinder, die schon 2 Monate lang Zeit ganz allein

Příloha č. IV. Dopis Jaroslava Seiner, manžela Kamily Seinerové, vrchnímu říšskému zástupci lidového soudního dvoru v Berlíně – žádost o propuštění Kamily Seinerové

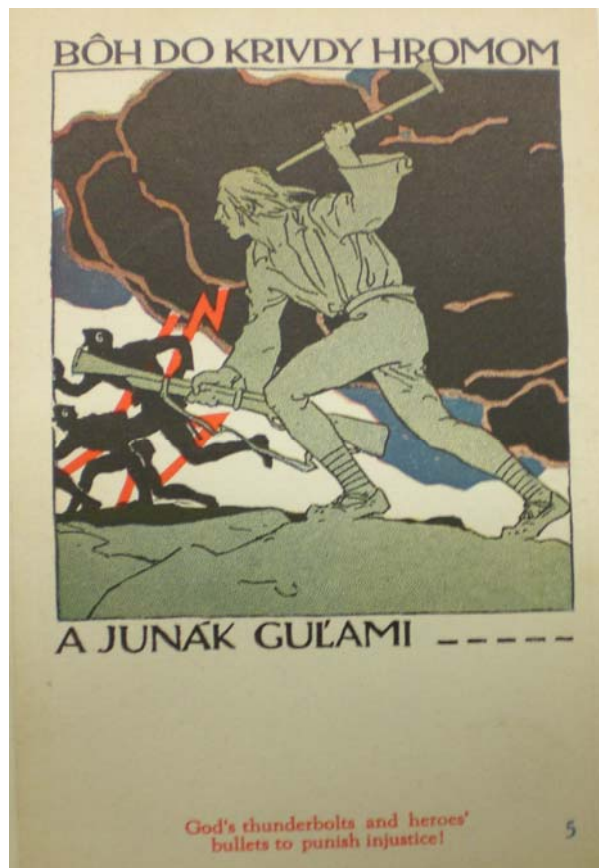
Příloha č. V.
Fotografie Mileny Jesenské v
mládí

Příloha č. VI.
Fotografie Mileny Jesenské
z roku 1940

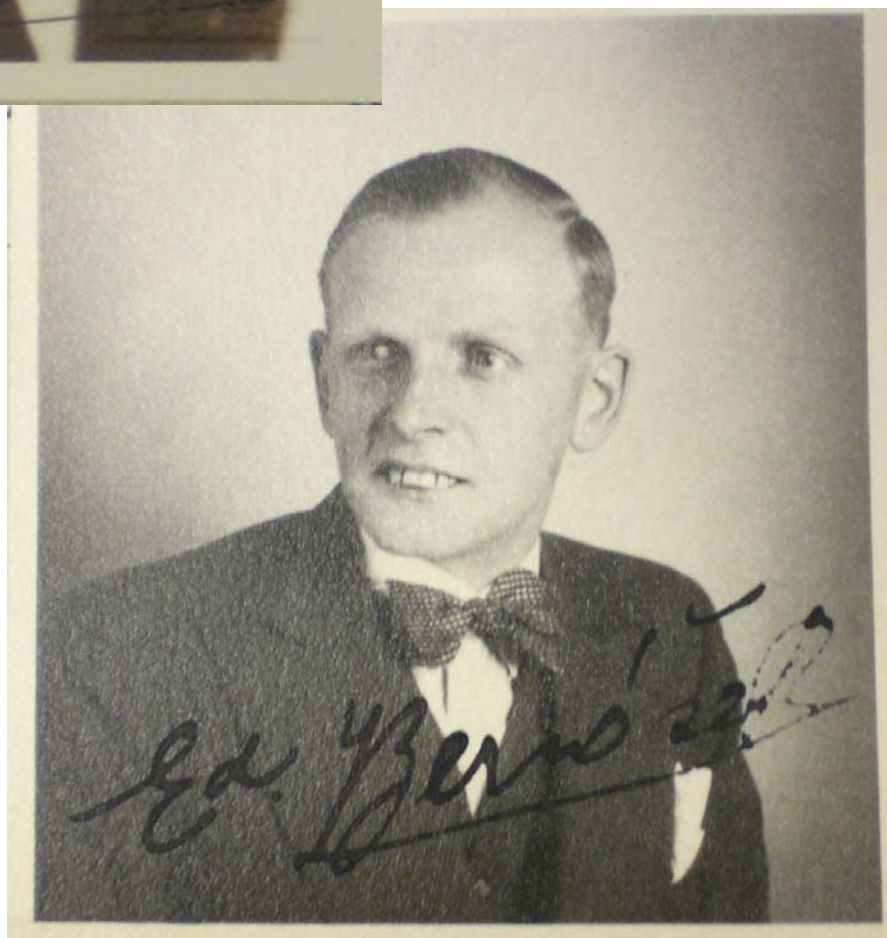

Příloha č. VII. Fotografie Vojtěcha Preissiga

Příloha č. VIII. Fotografie pohlednic V. Preissiga z 1. sv. války

Příloha č. IX. Fotografie Eduarda Bernáška

a)

b)

Příloha č. X. Fotografie Ireny Bernáškové – paní Inky

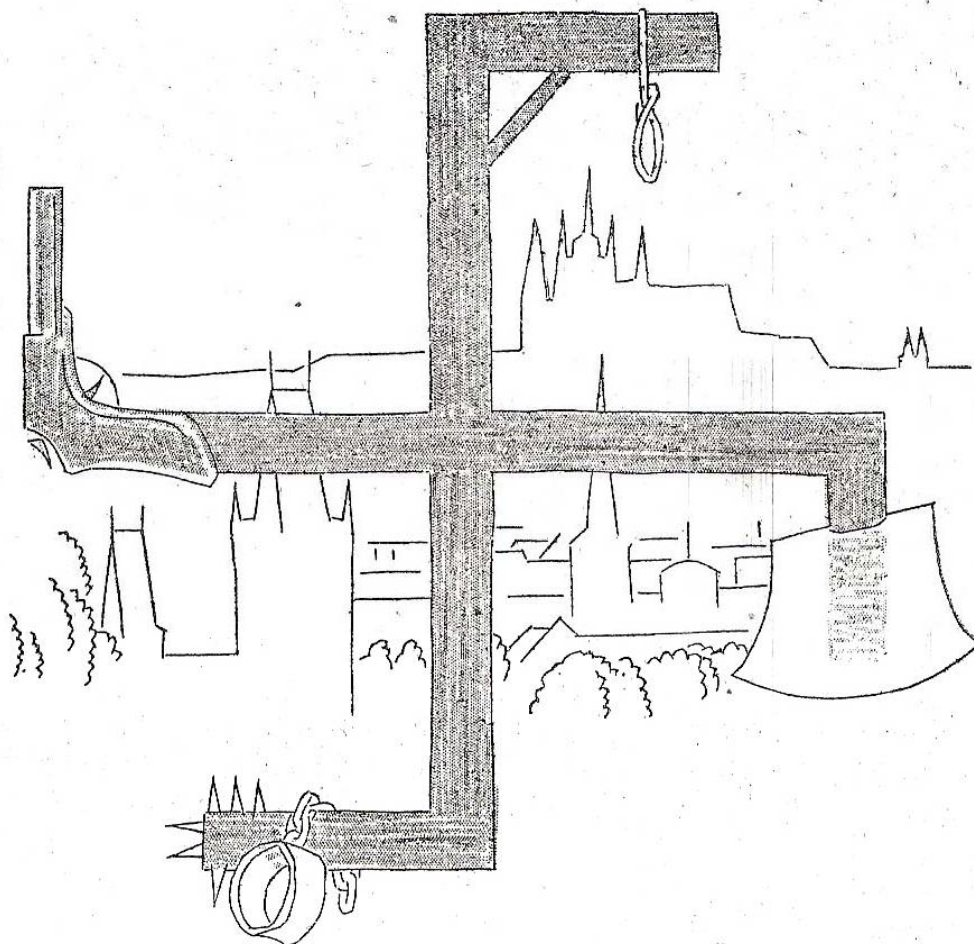
a)

b)

Příloha č. XI. Fotografie Milady Marešové

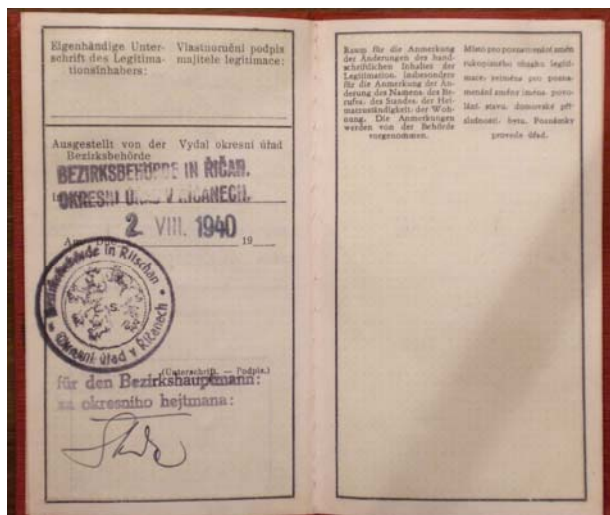
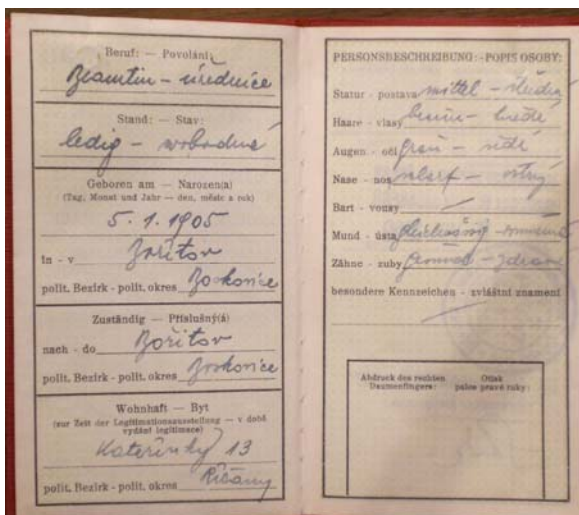
„PROTEKTORAT“

V BOJ 1939
28
PRAVDA ZVÍTĚZÍ

4 V BOJ

Příloha č. XII. Časopis *V boj*, č. 28, titulní strana – Milada Marešová

Příloha č. XIII. Falešná občanská legitimace Ireny Bernáškové na jméno Vlasta Nováková

Příloha č. XIV. Fotografie Yvony Bydžovské-Preissigové

Belaubigte Abschrift

12 J 384/41
I H 184/41

Im Namen 2
des Deutschen Volkes

In der Strafsache gegen

- 1.) Jrene B e r n á š e k, geborene Preissig, geboren am 7. Februar 1904 in Prag,
- 2.) den Druckereidirektor Anton M á d l, geboren am 27. Januar 1897 in Prag,
- 3.) den Journalisten Franz R o š e ň (Schriftstellernamen: Polavský), geboren am 14. September 1890 in Adamsthal,
- 4.) die Kunstmalerin Milada M a r e š, geboren am 16. November 1901 in Prag,

sämtlich aus Prag, Protektoratsangehörige, zur Zeit in dieser Sache in gerichtlicher Untersuchungshaft, wegen Vorbereitung zum Hochverrat hat der Volksgerichtshof, 1. Senat, auf Grund der Hauptverhandlung vom 5. März 1942, an welcher teilgenommen haben

als Richter :

Präsident des Volksgerichtshofs Dr. Thierack, Vorsitzender,
Oberlandesgerichtsrat Dr. Koehler,
H-Oberführer Petri,
Stadtrat Kaiser,
SA-Obergruppenführer Böckenhauer,

als Vertreter des Oberreichsanwalts:

Amtsgerichtsrat Rathmayer,

als Urkundsbeamter der Geschäftsstelle:

Justizsekretär Peltz,

für Recht erkannt :

I. Die Angeklagte Jrene B e r n á š e k wird wegen Vorbereitung zum Hochverrat in Verbindung mit landesverräterischer Feindbegünstigung zum

T o d e

verurteilt.

Die bürgerlichen Ehrenrechte werden ihr auf Lebenszeit aberkannt.

II. Wegen Vorbereitung zum Hochverrat werden verurteilt:

die

Der Oberreichsanwalt
beim Volksgerichtshof

12 J 3884/41

Berlin, den 26. August 1942
im Gefängnis Plötzensee.

Niederschrift über den Vollzug der Todesstrafe

Die unterzeichneten Beamten der Reichsanwaltschaft beim Volksgerichtshof begaben sich heute früh zur Vollstreckung des gegen Irene Bernasek ergangenen rechtskräftigen Todesurteils des 1. Senats des Volksgerichtshofs vom 5. März 1942 in das Gefängnis Plötzensee in Berlin.

Um Uhr wurde der zur Vollstreckung des Urteils bestimmte Raum betreten. Der Scharfrichter Reindel aus Gommern meldete dem mit der Leitung der Urteilsvollstreckung beauftragten Oberstaatsanwalt, daß er mit seinen Gehilfen zur Ausführung der Vollstreckung bereit stehe. In dem vorderen Teil des durch elektrisches Licht hell erleuchteten Vollstreckungsraumes befand sich ein schwarz verhangener Tisch, auf dem ein Kreuzifix und zwei brennende Kerzen standen. Der hintere Teil des Vollstreckungsraumes, in dem das Fallbeilgerät steht, war durch einen schwarzen Vorhang abgetrennt.

Die Unterzeichneten nahmen hinter dem Tisch Aufstellung. Der Scharfrichter stellte sich mit seinen drei Gehilfen vor dem geschlossenen Vorhang auf.

Anwesend waren ferner:
Verwaltungsinspektor Schulz
und Oberpfarrer Lohoff.

Der unterzeichnete Oberstaatsanwalt ordnete die Vorführung des Verurteilten Bernasek an. Dieser wurde um 500 Uhr, die Hände auf dem Rücken gefesselt, durch zwei Gefängniswachmeister an der Richtstätte vorgeführt. Während der Vorführung ertönte die Anstaltsglocke.

Die

- 2 -

Die Tür des Vollstreckungsraumes wurde geschlossen.

Der Verurteilte Bernasek wurde sodann durch den unterzeichneten Oberstaatsanwalt die Formel des Urteils des 1. Senats des Volksgerichtshofs vom 5. März 1942 und die Entschliebung des Reichsministers der Justiz vom 31. Juli 1942 nochmals langsam und deutlich bekanntgegeben.

Hierauf beauftragte der leitende Oberstaatsanwalt den Scharfrichter Reindel, seines Amtes zu walten. Sofort wurde der Vorhang zurückgezogen und die drei Gehilfen des Scharfrichters traten an die Stelle der beiden Gefängniswachmeister.

Dieser Verurteilte Bernasek gab keine Äußerung von sich. Er war ruhig und gefaßt. Er ließ sich ohne Widerstreben vor das Fallbeilgerät führen und dort mit dem Oberkörper niederlegen. Der Scharfrichter trennte sodann mittels Fallbeils den Kopf des Verurteilten vom Rumpfe und meldete, daß das Urteil vollstreckt sei.

Die Vollstreckung dauerte von dem Zeitpunkt der Vorführung bis zur Übergabe an den Scharfrichter 18 Sekunden und von der Übergabe an diesen bis zur Meldung des Scharfrichters, daß das Urteil vollstreckt sei, 9 Sekunden.

Oberstaatsanwalt

Justizabgestellter

Y. Bydžovská, geb. Preissig
Prag-Rosenbühl 944

Reichsanwaltschaft
Oberreichsgerichtshof
Empf. 3 SEP 1942
Abdr. Amt Amt Bd

Prag, den 1. September 1942.

Herrn

Oberreichsanwalt beim
Volksgerichtshof

Berlin W 9
Bellevue Strasse 15.

Ich bin die Schwester der verstorbenen Frau Irene Bernášková,
geb. Preissigová, welche in Haft war im Frauengefängnis, Berlin ND 18,
Barnimstrasse 10, und ich bitte um Mitteilung, wo Ihr Leichnam begraben
wurde.

Y. Bydžovská, geb. Preissig
Prag-Rosenbühl 944

12 7 384/417.

11.

1) Kopie des Beschlusses des Volksgerichtshofes vom 1. September 1942:

An Frau

Y. Bydžovská

in

Prag-Rosenbühl 944

Präsidenten VGH.

Auf des Beschlusses vom 1. September 1942 habe ich
mit, daß ich mich nicht in der Lage bin, Ihnen mitzuteilen,
wo der Leichnam der verstorbenen Frau Irene Bernášková
begraben wurde.

2, für mich. -15.

Berlin, d. 9. 9. 42.

H.

Empf. 1. Sep. 8. 9. 1942

Druck ab: 8. Sep. 1942

12 7 384/417

Právě jsem vám dala svůj, ale ještě
nejsem si jistá, že vám přišlo, že mi to
nemí líbit. ~~_____~~
~~_____~~
Kochan můj, děkuji ti, smíchy a
smotáním patří vám. Líbí mi, že
vám pomohu splátnit dluh který jste
si v minulosti vzpomínali. Bankovní s
_____ ~~_____~~
Líbím si v novém vašem
bydlení, a přeji vám to vše
a stěží, abyste si v novém
bydlení žili šťastně, vřelým
střetím, které je v této vaší
předst.!

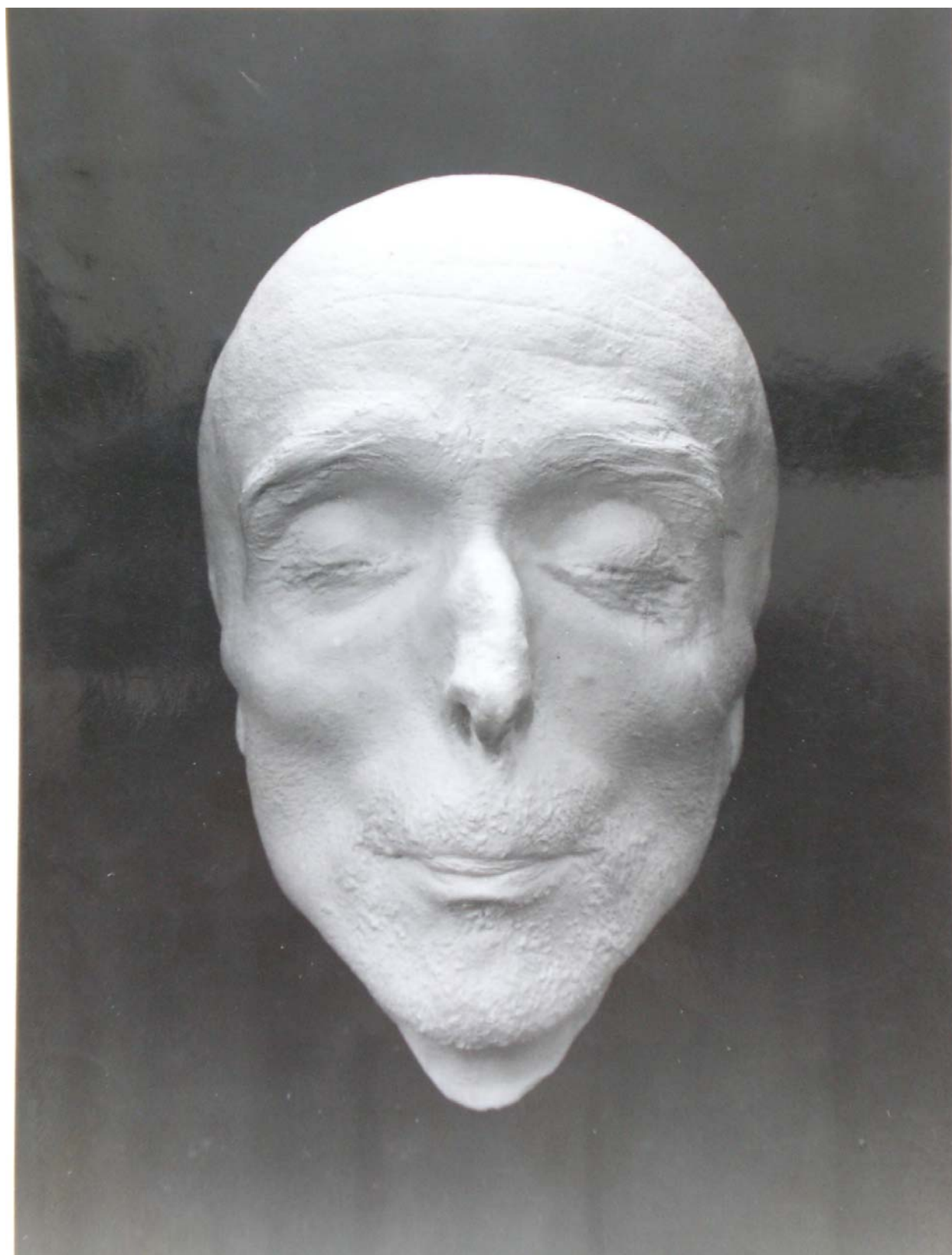
Mnoho pusu a jehly, že jako strol
druhá se mi líbí, že vše jako tam, by
bylo se v pláči svůj a vše k
příjemným snívání! Bude 5. led. 1942.
Irena milovaná

Beethoven-Bücherei, den 26. August 1942
Röhligbaum 7
Gaus

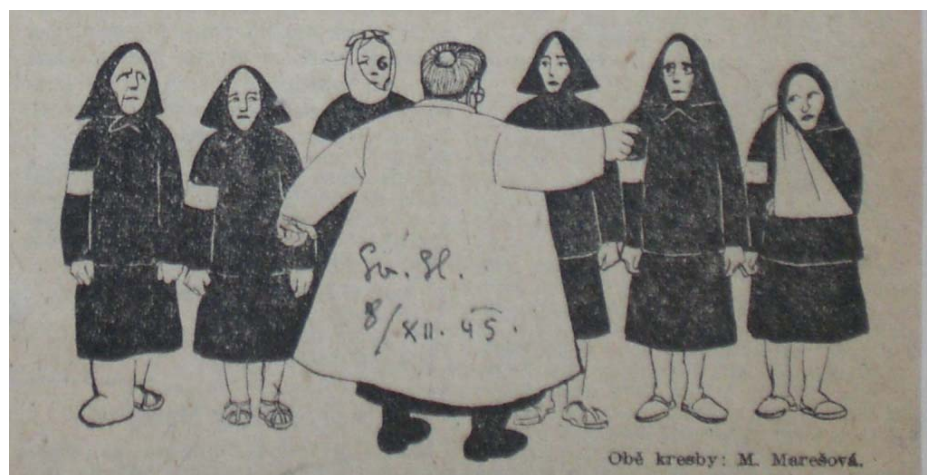
Name des Briefschreibers:
Irena Bernášková

Beziehen:
Stagi! (i Ede)
Děkuji vám za a samozřejmě, že
jste dala. ~~_____~~
~~_____~~
Vám děkuji za 11. jím obdržela jistě
2. 11. 1941, čemž jsem velmi vděčen. Já
dávám 2. 11. 1941, mi velmi
vděčný a mil. měnu vřelým
střetím (někdy jsem vám
byl je obřímu abstraktní způsoby
mým měnami. Příjemný je z
nov. klav. Namí předst., ale
všem se vám je předst.
Příjemným svým klav. měnami
abyste se neděsí s mě. vše je
jeh. měnami. Po a 1. 12. 1941
vše. ne.
Příjemným svým klav. měnami
War die Bienen benutzen! Wäber nicht befehlen!

Příloha č. XVIII. Poslední dopis Ireny Bernáškové z 26. 8. 1942

Příloha č. XIX. Posmrtná maska Vojtěcha Preissiga

Příloha č. XX. Obrázky M. Marešové ze života v káznici

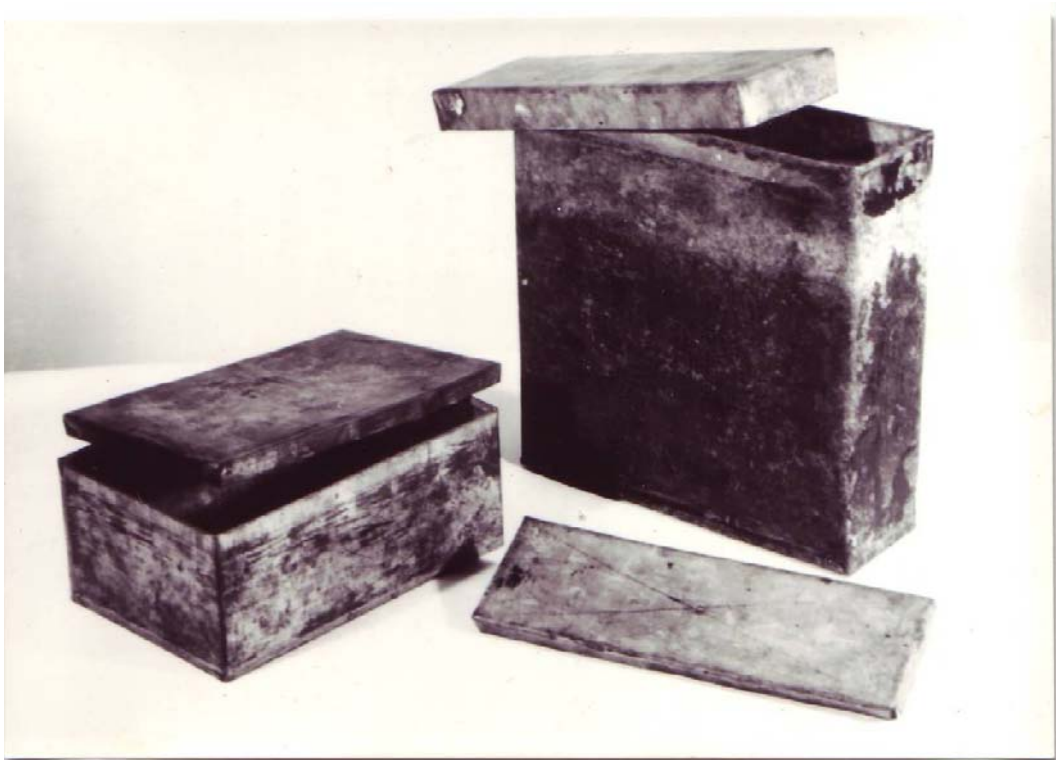
Příloha č. XXI.
Fotografie Marie Líkařové

Příloha č. XXII.
Fotografie Věnceslavy Řehákové

Příloha č. XXIII. Fotografie „pekelných strojů“, které byly vyráběny na Bílé Hoře
– Výbušný kufr

Příloha č. XXIV. Fotografie „pekelných strojů“, které byly vyráběny na Bílé Hoře - Kovové
krabice do kterých byly vkládány různé výbušniny

Příloha č. XXV. Fotografie jiných výbušnin a zbraní z dílny Líkařových

Resume

The illegal magazine “V boj” (the liberal translation “Let’s fight”) came into existence briefly after establishing The Protectorate of Bohemia and Moravia. The first text which was like in other illegal printed matters issued was President Beneš’s Chicago speech made on March 19th, 1939. “V boj” was founded by a group of people around former legionary Josef Škalda in the flat of whom a group of acquaintances and friends swore their allegiance to the country. Making a decision to issue an illegal magazine did not take long and thus the group transformed themselves into the first publishing one called “Družstvo v prvním sledu” (the liberal translation :The First Front Team”). This first group’s members were, for example, J. Škalda, J. Straširipka, J. Vaněček, O. Škaldová, F. Pařízek, J. Benetka, V. Boháček, J. Sejkora, V. Preissig, E. Maška, MUC. F. Glesinger, M. Kolednický, Mr and Mrs Němeček, and others. This group’s activity would date back to establishing The Protectorate, respectively, to publishing Issue 1 of “V boj” with Beneš’s speech and arresting most members of “Družstvo v prvním sledu” on November 11th, 1939.

After “Družstvo v prvním sledu” had been destroyed, two separate groups began to form independently. The first one called “Spořilov Group” was formed by Vojtěch Preissig’s friends. Soon after it was Preissig’s daughter Irena Bernášková who became motive power of the group. The other group was an army branch of “V boj” that came into existence at Obrana národa (Nation Defence) and mjr. Sadílek’s instance around Karel Lukeš, a former chief of The Armed Corps of Czechoslovak Motorists based in Holešovice, Prague. Both of the groups started issuing “V boj” as early as late November 1939. In spring 1940 when the groups mutually found out about each other’s magazine, they tried to agree on which of the groups was actually right to issue “V boj”. As both of them felt to be a rightful successor they only made an agreement that the groups would alternate week by week with each other to issue the magazine. However, the year 1940 became fatal for both of the groups. Gestapo kept increasing their repressive measures on domestic resistance all the time and organised a few enormous arrest actions. The Spořilov group was arrested and destroyed in September 1940. Due to Dr. Hruban there were just some more issues after that but the definitive end of this offshoot of “V boj” came only a few months later. The Spořilov “V boj” ceased in early 1941. Even the army group of “V boj” was endangered by massive arrests in September 1940 which negatively and irrevocably affected its distribution network. The army version of “V boj” did not fortunately come to an end but it was made into a monthly in late 1940. However, this was

already made under patronage of ÚVOD which had made such a decision to protect the distribution network from distress. It may have come out at the turn of March and April 1941 for the last time.

This thesis is aimed at emphasizing the role of women in the movement of resistance just by means of the illegal magazine “V boj”. The main idea was to appreciate the women who as much as they could contributed to publishing “V boj” and distributing the magazine to as many people as possible. In my opinion these brave women who are rarely mentioned and talked about if ever deserve to be known to the public. As bravery, courage, pride and will to fight for the nation cannot only be brave men’s virtuos but also fragile women can be proud of them.